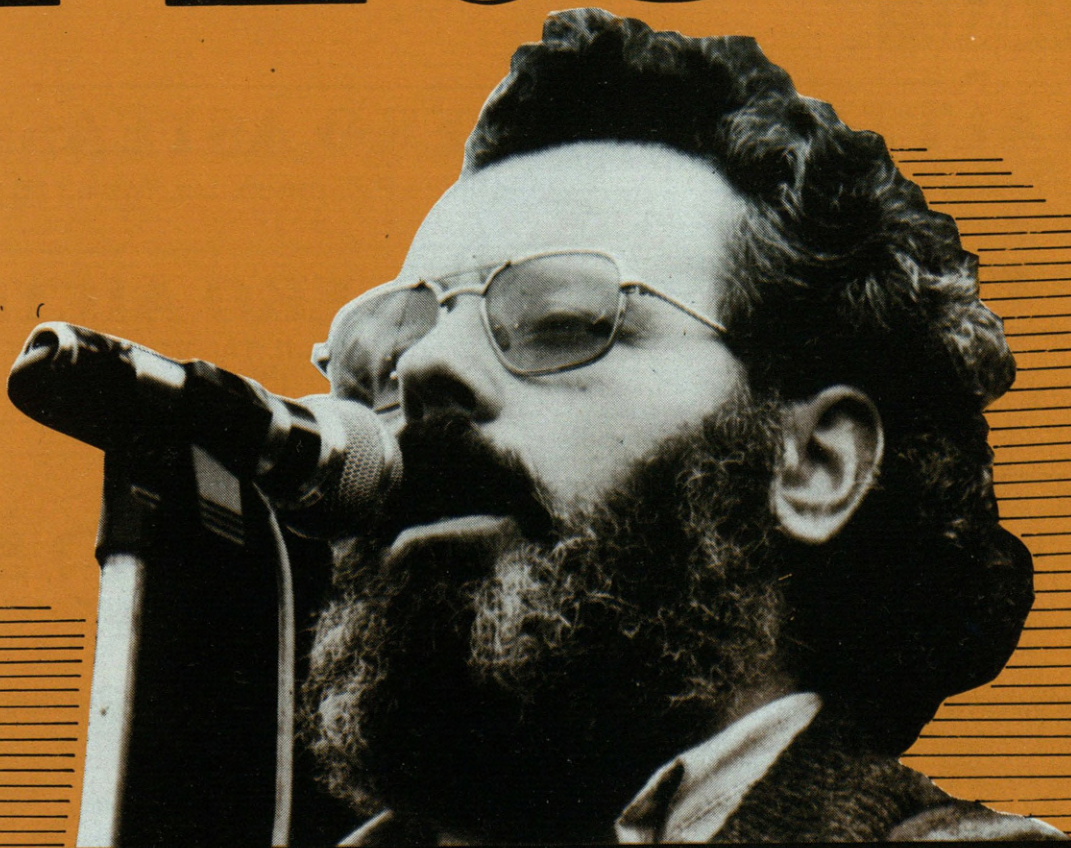

ARGIA

Xabier Amuriza:

**TXAPELKETAK URTERO
EGIN BEHARKO LIRATEKE**

**HIESAREN
JATORRIA,
EZAGUNA?**

**M.J. Barandiaran
I. Irazabalbeitia**

Juan Uria

**KATALAN GAZTE BAT
BERGARAKO JUEZ**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

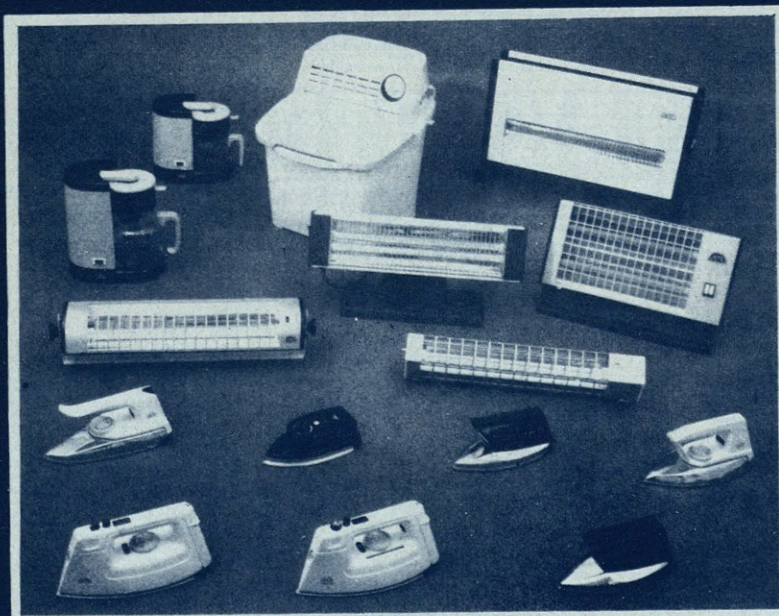
Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

Helburua...

...lehenak izatea.

J A T A

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.165. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Uria juezarekin elkar hizketan. **I. Zubiondo.**

17.— Nafarroako Parlamentua eta nafarren borondatea. **M. Ollite.**

NAZIOARTEKOA

18.— Dolarraren merketzea zeinentzako bentaja? **I. Goitioltza.**

20.— Kaledonia Berria: legeztatu-ko kolonialismoa **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

21.— HIESaren jatorria ezaguna? **M.J. Barandiaran eta I. Irazabalbeitia.**

22.— «Gelidium» algak: Euskal Herriko «ume gorriak» edonoren esku. **N. Arrastoa.**

24.— Gaisoak sendatzea medikuntza desberdinen helburu. **J.J. Petri eta L. Belarra.**

35.— Xabier Amuriza: «Jendeari buruan sartu zaio itxurazko bertso saioak gaia jarri behar duela». **M. Mendizabal.**

40.— Multinazionalak eta nafarzelatasuna esnetan nahas-mahas. **I. Camino.**

42.— Kristala harriaren kontra, ikumenaren taila. **I. Uria eta A. Barandiaran.**

KULTURA

45.— Kultur ataria.

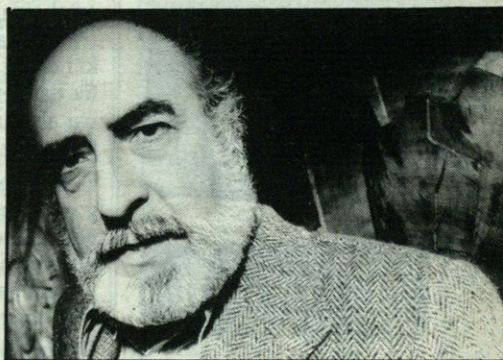
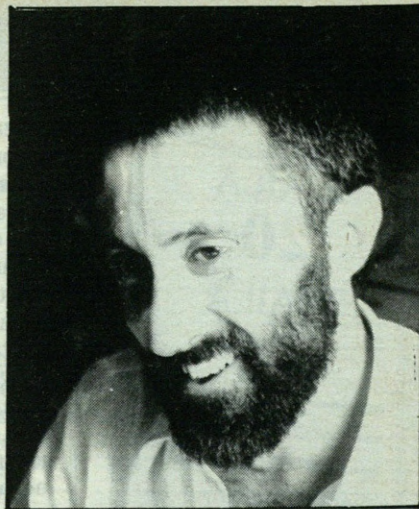
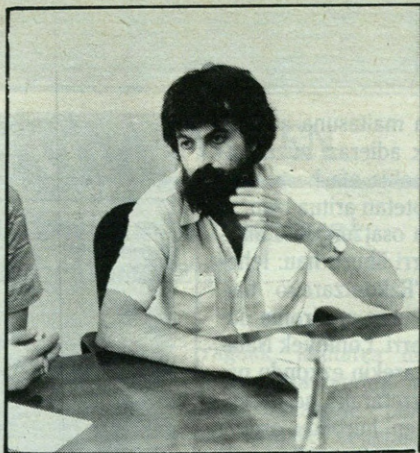
46.— Nestor Basterretxearen erakusketa antologikoa Madrilén. **P. Unzueta.**

48.— Joxerra Gartziaarekin hizketan. **J. Landa.**

50.— «Minxoria», berbenak baino zerbait gehiagao egin nahirik. **L. Aristi.**

52.— Kulturaren aste-borrastea.

54.— Munduaren zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

B ERGARAKO JUEZA den URIA jauna pertsona bitxi-bezala ageri zaigu aste honetan **13. orrialdean**, hainbat eritzi harrigarri emanez. **XABIER AMURIZA**ren gogoetak ere ez dira txantxetakoak, eta bestela egin ezazue irakurtaldira bat **35. orrialdetik** aurrera. Elkar hizketa nabarmengarriekin amaitzeko, **KULTUR ORRIALDEETARA** jo beharrean aurkituko zarete, **48. orrialdean JOXERRA GARTZIA** gomiatu bait dugu eta **50.ean**, **MINXORIAK** musika talde berbenazalea. Baina harago ere jo lezake aste honetako irakurgaien aurkezpenak, bi-daiatxoak beste hiru portu ere ikutu behar lituzkeelarik: **KALEDONIA BERRIko** erreferenduma (**20. eta 58. orrialdeetan**); **MEDIKUNTZA DESBERDINEN** erreportaiatzko azalpena **24. orrialdean**, eta **KRISTALA HARRIAREN KONTRA** landutako esku-langintza.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabalea.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Boraa, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elosegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etchezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Mikel Ubillos, Urederra.

Marrazkilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran, Agus Barandi.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1987. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

IRAILA 20 IRAILA 26

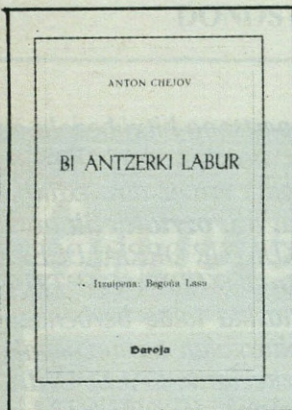
irailaren 23an ilberri

mareak: (irailaren 20an)
gora: 03.59 eta 16.06
behera: 09.49 eta 22.13

eguzkia: (irailaren 20an)
irten: 07.45
sartu: 20.29

LIBURUAK

Mikel Mendizabal

Titulua: Bi antzerki labor
Egilea: Anton Chejov
Argitaletxea: Baroja
Ezaugarriak: 75 orrialde,
575 peza.

Jarraitzen dute Baroja argitaletxeok liburua interesgarriak ateratzen, akaso besteak bezain komertzialak ez dira, baina pena merezi dute, hori bai. Oraingo honetan Anton Pavlovich Chejov—en bi antzerki obra eskeintzen dizkigute, Errusiako XIX. mendeko idazle nabaria. Bere garaiko behatzailea, ondo ezagutu zituen bere herrian izan ziren mugimendu nabariak, iraultzaren ezaugarriak sentituz.

Pertsonai berezi hau, bere

bizitzaren maitasuna antzerki obretik adierazi zuen batez ere, nahiz eta beste literatura motetan aritua izan.

Bi obra osatzen dute argitaratu berri liburu hau: lehenengo 'Ezkontzarako baimena' umorea eta ironia dugu ezaugarri. Lomovek Natalia gaztearekin ezkondu nahi du, horretarako neskaengana zuzen hurbildu ordez, honen aitarengana doa baimena eskatzera eta baietza jasan ondoren, neskaekin eztabaida zoro bezain gogorra du. Nataliak noski, ez daki Lomov aberatsa bere atzetik dabilenik eta gauzak erabat aldatuko dira berri hone-taz jabetzean.

'Basa piztia' dugu hurrengo obra eta hemen ere ezaugarri berdintsu batzuk topa ditzakegu lehenengo obrarekin konparatuz. Popova alargun tipikoa dugu, itxia eta bere senarraren oroimenez bizi dena; hau ordea ez zen leiala izan bere emaztearekin bizi zenean, baina tira, berdina da arau sozialak honela direlako. Behin batean, senarraren lagun bat etorriko zaio zor bat eskatuz, baina alargunak ez dio gizon honi dirua hain erraz eman nahi, egoera pixkana-pixkana estutuz.

Obra entretenigarriak ditugu bi hauek, hizkuntza oso ulergarria izanik, egokia oso edozein motako irakurlerentzat. Barojaren liburu gehienetan bezalaxe, lan zehatza egin du oraingoan Begoña Lasak liburuaren itzulpenarekin.

historia ARAKATZEN

giza zientziak
(esperientzi arloa)

OHOT.

Titulua: Historia arakatzeko
Egilea: I. Gonzalez, A. Herreros, K. Igea, E. Portugal, C. Fernandez eta J.C. Iribarren.

Argitaletxea: Erein
Ezaugarriak: 300 orrialde,
1500 peza.

Bukatu zaizkie gaztetxoei udako oporraldiak eta ez dute gutxi sufritu beharko geratzen zaizkien bederatzi hilabetetan. Oinaze hau leundu nahirik eta maila kulturala pixkat altxatu nahian ateratzen omen dituzte urtero testu liburu lapaitz hauek. Ez dakigu ea kultura zabaltzea lortuko duten ala ez, are gutxiago haurra asperralditik aterako duten, baina beno, behintzat euskal testu liburuak ateratzen dira.

liburu mota guzti hauetan bezalaxe, ikaslearen jarrerak garrantzi handia duela diote, alegia, ez dadila neska-mutikoa modu pasiboan geratu. Liburu honetan ere, haurrak bere inguruan aurki ditzaketen datu eta elementu nagusiak eskeintzen dira, honela historiaren esparruan pixkana sartzen joateko. Oso kontuan hartzen ditu historiako etapa hauek: Historiaurrea, Erromatarren garaia, Erdi Aroa, XVI eta XVII. mendeak eta Europan XVIII. mendean sortzen ari den gizartea. Aro desberdin guzti hauek arakatzeko, elementu desberdinak eskeintzen dira. Honela marrazkien egitura zeregin motibadorea du, ikasgai bakoitzean neska-mutil bat azalduz. Mapak dira bestalde, asko zaindu den xehetasun bat, ehunetik gora azaltzen dira historiaren eboluzioa hobeto jarraitu nahirik.

Gauza ugari eskeintzen du ba liburu berri honek, historia, geografia, ekonomia, politika... baina beti bezala azken hitza haurrek izan dezatela!

II 'Uxola' Sariak 1987

Titulua: II 'Uxola' sariak,
1987

Egilea: Zenbait autore
Argitaletxea: Tolosako Udala, Euskara Batzordea
Ezaugarriak: 55 orrialde.

Haur eta gaztetxoentzat literatura nahiko idazten da, ez dena horrenbeste ikusten ordea, haurrek beraiek idatzitako literatura da. Eta harriagarria egiten zaigu lortzen duten kalitatea, behar bada helduen artean normaliki literatura hau ez delako kontuan hartzen.

Aldizkari txiki honetan Tolosaldeko literatur lanen urteroko bilduma dugu, ez omen da erraza izan irabazlea aukeratzea, ehundaka lan aurkeztu bait dira urte honetan.

Hiru mail desberdin adinaren arabera agertzen zaizkigu aldizkarian, mail bakoitzean ere, olerkien eta hizlauen lehenengo hiru finalistak. Idazlearen argazkia ez da falta, eta lehen esan duguna: baten bati sorpresa emango diote gaztetxo hauek.

ASTE HONETAN NABARMEN

Komiki galanta euskaldun-berrientzat eta ez hain berrientzat

Titulua: Simon Besaluze.

Oilar-jokoa

Egilea: Luis Astrain eta Gregorio Muro Harriet

Argitaletxea: Habe

Ezaugarriak: 50 orrialde, 200 peza.

Honako komiki honek, HABEk antolatutako lehen komiki saria atera du eta ez da gutxigorako, bai marrazki eta bai argumentuak egundoko kalitatea dutelako.

Bertan Simon Besaluze protagonistaren abenturak kontatzen dizkigu. Joan den mende bukaerako pelotari bikain bat. Partidu batean dirua ateratzeko tongo egin ondoren, erahilketa batetaz akusatzen dute eta derrigorrez hanka egin behar du ekialdeko herri batera. Hemen ere ez da abeturarik faltako, hau bait dugu azken finean komiki honen mamia, bertan ez bait da egoera sikologikorik ez eta hantzekorik deskribatzen, protagonistak alde batean eta bestean dituen gora-beherak baizik.

Istorio honek, badu Frantziako komikien kutsua, ho-

nela Harrieten lanak arrakasta izan dute ez bakarrik Euskal Herrian, bai eta ere Frantzian. Bere lanetan, gure herriarekin zerikusi duten abenturak kontatu izan ditu istorio desberdinetan eta zenbait marrazkilari famatu laguntzaz, Redondo edo Mata esaterako. Bere asmoa zen bezalaxe, abentura erdian sartu du misterio kutsu nabaria, giro erromantikoa eta exotikoz lagundurik.

Marrazkien kalitatea erabatekoa dugu, azaleko argazkian ikus dezakezue. barneko marrazkiak ez dira txa-

rragoak, kalitatea denbora guztian mantenduz. Marrazkien trazaketa, perspektibak, hamaika xehetasun desberdinak, margoak, pertsonaien espresioa, eta abar luze, luzea. Luis Astrain artista trebea dugu, urte askotan zehar pintura mota desberdinak probatuz, badaramatza azkenean zenbait urte komikietan lanean.

Bi urte pasa dituzte lan hauek burutu arte; ikerketa sakonak egin dira, garaiko jatzeko modua, barneko eta kanpoko arkitektura, un-
tziak...

komikia euskara ikasten ari den jendearentzat egin bada, edozeinek disfruta dezake ordea, lan zoragarri honetaz 40 durogatik.

Bi profesional bikainek egindako lan ikaragarria azken finean, eta beti bezala dirua duen argitaletxe bat bere lanetaz baliatzen dena!

Titulua: Oinarriak.

Egilea: Xabier Amuriza.

Argitaletxea: Euskaltzaindia.

Ezaugarriak: 254 orrialde.

Ezagunak dira Oinarritzko Euskararen Xabier Amurizak Egin egunkarian urtetan barrera atera dituen idazlan laburrak. Aldian aldiko gaia harturik, hizkuntzaz jabetzen dihardutenek izan dute idazlan erraz frango trebatzeko. Lehendabizikoz

«Oinak» izenekoak kaleratu ki, «Herriak» eduki zuen izena bigarren liburua, eta «Bidean» hirugarrena honakoa dugu. Helburu pedagogikoa inondik inora ahaztu gabe, Jesus Naberan izan du la-

nean laguntzaile Amurizak, argitaratzea Euskaltzaindia eta Iberduerok erraztu dutelarik.

Irakurgaiak denera 336 dituzue, denen artean makina

bat gai egiten dutelarik: auto-stop egiteko era berria, naturismoa negozio, Lazkao Txiki Arnedon, Mendexako satorraren sententzia eta bestetzu.

Aldizkariaren izena: Korrok

Ezaugarriak: 35 orrialde, 200 peza, 9. alea, 4. urtea.

84. urtean sortu zen 'Korrok' aldizkari hau, handik urte pare batera dena porrot eginez. Zorionez, berriro atera dira eta oraingoan inoiz baino indar gehiagoz, beraiek dioten bezalaxe 'lau txoro gara, paper xuria zikintzeko izugarriko mania dugunak'.

Literatura dugu nagusi aldizkari nafar honetan. Patxi Perurenak artikulua gogorra idazten du 'Bapateko bertso-laritzak jada ez dit balio neri', bertan Bertsolaritzari buruzko iritzi nahiko pertsonalak eskeiniz.

Joakin Balentziaren 'Guy de Maupassant' artikulua ere, idazle zorrotz eta maitagarri honi buruzko artikulua eskeintzen du, bere jarrera berezia deskribatuz.

Honetaz aparte, komikiak, poesiak, ipuinak, marrazkia etabar, eta gauza hauek gertatzen den bezala, gauza batzuk besteak baino interesgarriagoak izanik.

Xabier Urroz-ek telebista guztien arteko harremanak ontxea beharrezkoa ikusten du.

Xabier Urroz: «Parisko bulegoarekin munduko imaginak Durangora bidaltzen

Xabier Urroz dugu ETBk Parisen zutitu duen bulegoaren arduradun. Bulego honek maitzaren lehenengoan ekin zion lanari. Bere lana, hein handi batetan ETBk behar zituen nazioarteko imaginaren bilketan datza. 1983. urtean kokatu zen Parisen eta harrez gero ez da geldirik egon. «Gure lana telebista gehienekin harremanak izatea da, adibide gisa estatu frantseseko kate guztiekin ditugu eta TF-lekin ere, nahiz pribatua izan. BBC eta RAI-rekin berriz, oraintxe ari gara harremanetan. Telebista eta notizi agentziek ematen dizkiguten imaginatetik aukeraketa bat egin ondoren, egunero hamabost minututako bi imagin-emanaldi eskeintzen dizkiogu Durangori».

Hala ere, bigarren eginkizun bat badu, ETBk eskatzen dituen zirkuito guztien koordinatzailearena egitekoa, Euskal Telebistak egiten dituen nazioarteko ema-

naldi guztiak Paristik igarotzen dira, «lan neketsua da gurea, ETBn nazioarteko imagin bat azalduz gero, Parisen egon beharko du pertsona bat, derrigorrez, guztiaren arduradun».

Parisen honelako bulegorik izatea astakeria iruditzen zaio Xabier Urroz-i. Beste era batetara konpondu behrko litzateke arazoa, «Gu Eurovision-en ez gaude baina TVE-k duen sarea erabiltzeko baimena emango baligute bulego honen zeregina korrenpentsaliarena izango litzateke; bitartean diru mordoa galtzen ari gara». Catalunyako TV-3ak lortu omen du TVE-ren sarea erabiltzeko baimena eta honela ETB-k hauek zituzten bulegotan kokatu da. «TVerekin harremanak onak ez badira ere, katalandarrekin ongo moldatzen gara».

Harremanak ondu bitartean, dirudienez, bulegoari eutsi egin beharko zaio.

«Izarretako Gerlariak»: gerla gehiehi gauza onerako

Azken bolada honetan marrazki bizidunekin gehiegi sartzen garela pentsatez duen norbait izanen da ziurrik baina gutxiagorako ez dela pentsatu beharko du. Zer gertatzen da ETBn? Haurrenganako ardura minimorik erakusten al du?

Denok dakigu egungo eta betidaniko haurrari ekintza gustatzen zaiola baina ekintzak ez du, inolaz ere, gerla, heriotza eta sufrimendurik izan behar. Tamalez agian bai baina hortik ETBk «Izarretako Gerlariak»ekin azaltzen duena gehiegitxo iruditzen zaigu. Gerlari hauen biadairen xedea gizakia salbatzea omen da baina horretako guztia balio du, nolakoa gizartea salbotuko dute? Nolako gizartea defenditzen dute?

Hariarekin zertarako sartu. Inorrek erosiko ez balu bertantxe ustelduko litzateke eta mundu honetan japoniarrek egindako marrazki bizidunetatik aparte beste batzu ere badaude: polakarrak, hungriarrak edo beste-lakoak.

Ez dakidu ziur marrazki hauek helduentzat ala haurrentzat eskeintzen diren eta, bidenabar, honelako aukeraketak egiterakoan zein irizpide jarraitzen den ez dugu ezagutzen baina zuzenena ez delakoan gaude.

Putre ondoren lasaitasuna garaile

Gwin Wenders-en filma onak agurtuko du astea, Barrie Gavin zuzendari ezezagunaren lan interesgarriaz jarraikiz. Astearte eta ostegunetz Frantziako hausturako zinema eta amerikar pelikula berriak emango diote aukera larunbateko «Azken Eguna» historikoari. Saiatu ikusten.

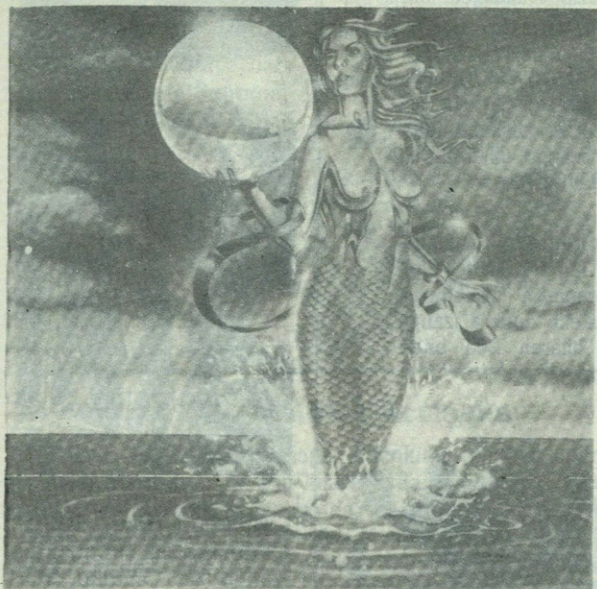
Igandez «Letra Gorria». Ifar ameriketan kokatzen den emakume markatu baten istorioa kondatzen zaigu. Emakumearen traizioa dela eta senarrak mendekua hartu nahi izango.

Zuzendaria: Wim Wenders. Antzesleak: Senta Berger, Lou Castel, Yelena Samarina.

Astelehenez «Feifferren Erokeriak». Amerikako politikari ezagun eta satiriko batek bere iritzia inuxentea Estatu Batuei buruz ematen du. Zuzendaria: Barrie Gavin.

Asteartez «Urrezko Zubia». Sendi batetan guztia oker doa. Aitak bihotzaldi bat jasan du eta dirudun enpresari batek miseria gorrian utzi nahi ditu. Zuzendaria: Paul Wendkos. Antzesleak: Perry King, R. Kiley eta R. Douglass.

zinema

Donostiako zinemaldia, puri-purian.— Programa guztia ez noski, baina sekzio ofizialeko egunez eguneko filmak gogoratuko ditugu, eta beste gauza pare bat: sekzio ofizialean beraz, **19an** “Noce en Galilee” (Palestina) eta “El lute, camina o revienta” (Espainia), **20an** “Burnizko lurra, kuprezko zerua” (Turkia) eta “Candy mountain” (Suiza), **21ean** “Lo del César” (Mexico) eta “Mikaren estrategia” (Yugoeslavia), **22an** “Sonho de valsa” (Brasil) eta “Crazy love” (EEBB), **23an** “Goizaleko tetxoak” (Hungria) eta “Siesta” (EEBB), **24ean** “The magic toyshop” (Bretainia Handia) eta “Barbablu-barbablu” (Italia), **25ean** “Qui c’e c’e” (Italia, orobat) eta “El bosque animado” (Espainia) eta **26an** “Pesti ve tme” (Txekoeslovakia) eta “The Believers” (EEBB). Film horiezaz gain beste sailotan ere egongo da zer ikusirik: Zabaltegi (bereziki gomendagarria), John Huston-en saila (hil berri bait da orok dakitenez), “Ahaztutakoak” saila (geronek ipintzen dugu euskaraz bestela “Los olvidados” deitzen bait diote espagnolazo hoiek), eta abar.

■ **Hiru maratoi Anoetako belodromoan.**— Festibala dela aprobetxatuz, zera okurritu zaio baten bati: belodromoan maratoi pare bat edo hiru antolatzea. **19an** “La grandeza del cine” izenpean egingo da bat (“House of wax” pelikula aluzinogenoa nabarmentzen da), **26an** “Cine musical” izenak biltzen du beste zinta xorta bat, eta bi horien bitartean umeentzako beste bat antolatu omen da, xehetasun gehiago bertara jo eta galdetzea duzue.

□ Bilboko zinematekan **22an** eta **23an** “Belle de jour” Buñuelena proiektatuko da, **24tik 26ra** berriz “Sener ur ett aktenskap” Bergmanena.

bertsoak

Zarautzen 8 finalistak

iraila 19 Zarautzen ospatuko diren Kilometroen inguruan egitarau zabala eratu dute eta horren barruan bertsolaritzak ere izango du bere txokoa. Hilaren **19an** gaueko 10,30etan Zinema frontoian bertsolari jaialdia izango da. Azken bertsolari txapelketako zortzi finalistek hartuko dute parte: Lizaso, Peñagarikano, Lopategi, Múrua, Amuriza, Sarasua, Egaña eta Enbeita.

■ Hilaren **19an** gualdean, Astigarragan bertso emanaldi bat izango dela iragarri dute. Bertan Imanol Lazkano, Mañukorta eta Sebastian Lizaso bertsolariak izango dira.

Donostiako Konstituzioan

iraila 20 Ilazki Euskaltegikoek berrirori ere hilabetero hirugarren igandean bertso emanaldiak antolatzeari ekin diote. Hilabete honetan hilaren **20a** egokitzen da, eta bertan Xanpun eta Argiñarena izango dira. Ordua: eguerdiko ordubata.

□ Donostiako Xenpelar Euskaltegiaren inaugurapena dela eta irailaren **20an** eguerdiko 12etan bertso saio bat izango dela iragarri dute.

□ Donostiako Egia auzoan, hilaren **20ean** ere beste bertso saio bat izango da. Bertsolariak: Peñagarikano, Josu Zelaia eta Sebastian Lizaso.

iraila 26 Bidanin ere izango da aukera bertsoak entzuteko irailaren **26an** gaueko 10,30etan. Bertan, Lizaso, Peñagarikano, Eguskitze, Sarasua eta Múrua arituko dira.

arte

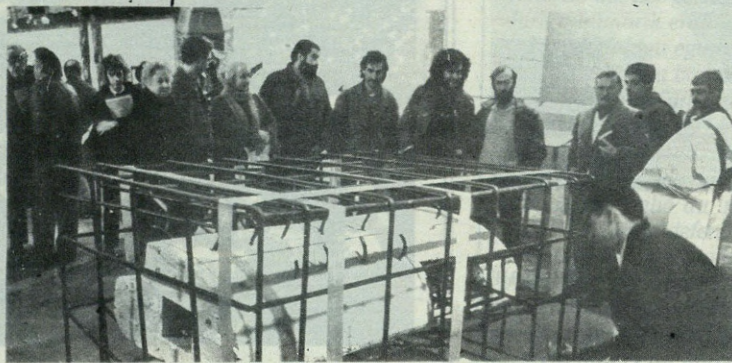
Ramón y Cajalen argazki erakusketa

Gasteizko Kultur Etxeak hilaren 25a bitartean Medikuntzako Nobel Saria jaso zuen Ramon Y Cajalen inoiz argitaratu gabeko argazkiak ikusgai jarri ditu. Erakusketa Arabako Arte Ederretako Museoak Diputazioaren laguntzaz antolatu du, lehen Zaragozan erakusketa bera egon zelarik.

Nafarroako Eskulangintza Erakusketa

Nafarroako Eskuz Artisan Kooperatibak eraturik irailaren 24tik 27ra bitartean, Iruñeako

Ziudadelan erakusketa bat ikusteko aukera izango da. Erakusketa honetan eskulangintza arloko artisauek izango dira bertan: besteak beste, zeramika arloko hamabi, larrugintzako sei, ohialgintzako bost, burdingintzako hiru... denetara 51 izango direlarik.

Bi erakusketa Bilbon

Aspaldiko bi erakusketak ikusgai segitzen dute Bilboko Arte ederretako museoan. Batek Nagelen obra grafikoaz eta bestetik kartel erakusketa ospetsuaz ari gara noski. Aste guttian zehar, bertiko lekuan.

■ Gipuzkoako argazkilari Elkartean hilaren 23a bitartean Jorge Ortega Orillonaren argazki erakusketa bat izango da.

■ Azpeitiako Antxieta Etxean 'Artista Berrien Erakusketa' ikusgai izango da irailaren 26a bitartean.

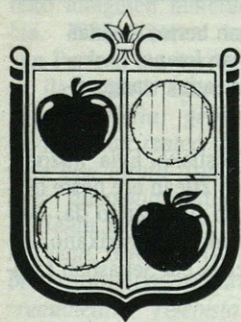
■ Iruñeako Ziuadelañ ere, Karlos Santxotenaren eskulturak ikusteko aukera izango da hilaren 26a bitartean.

musika

□ Hilaren 19an, **Ruper Ordorikaren** kontzertua izango da Oñatiko frontoian, gaueko 11etan.

□ Irailaren 19an **Itoizeen** musika entzuteko aukera izango da Urðinarbeko enparantzan, gaueko 11etan.

GURUTZETA Sagardoak

Etxean sagardoa behar duzu.
Eta sagardotarako, Astigarraga.
Ezagutzen al duzu gurea?

JOSE GOÑI URREAGA

Gurutzeta etxea. Telf. 552242

ASTIGARRAGA

Zarautzen jaialdia

iraila

26

Datorren larunbatean, Zarautzen 10,30etan Polikiroldegian Jaialdi Musikala izango da. Parte hartzaileak: **Peio eta Pantxoa, Erramun Martikorena, Etxamendi eta Larralde, Fermin Valencia eta Zarautzko Oleskariak.**

■ Hilaren 19an, Xenpelar Euskaltegiaren inaugurapena dela eta euskal poteoa izango da Alaiak txaranga-ekin. Ondoren "Gaubela" taldearekin berbena.

■ Irailaren 20an Donostiako Egia auzoko Gaztetxean **Ruper Ordorikaren** kontzertua izango da. Ordua oraingoz zehaztu ez badute ere arratsaldeko 7 edo ta 9ak aldera izango da.

Opera emanaldiak Arriagan

Hilabete honetarako Arriaga-antzokian hainbat opera emanaldi eratu dira. Honela hilaren 18an Verdiren "Aida" opera entzuteko aukera izango da. 21 eta 22an berriz "Un ballo in maschera", hau ere arestian aipaturiko autorearena. Denboraldia hilaren 27 eta 30ean bukatuko da.

lehiaketak

□ **'Iokin Zaitegi' itzulpen sariketa.**—

Arrasateko AED elkarteak 'Iokin Zaitegi' arrastear idazleari jarraikiz, eta itzulpengintza sustatzeko asmoz, idazlearen izenburua daraman saria antolatzeari ekin dio. Lehiaketa honetan edozein pertsonak har dezake parte. gaia aurtengoz "bizimoduaren hobekuntza" izango da, osasuna, ingurugiroa, kultura eta honelako gaiak lot daizkizkielarik. Lehiaketara munduko edozein hizkuntzetatik -gazteleratik ezkitzuditako lanak aurkez daitezke. Jatorrizko testuak 1985, 1986 eta 1987 urtetan argitaratua egon behar du. Itzulpena, artikulua bat edo batzuen bilduma, edo ta liburu baten atal koherenteren bat ere, izan daiteke. Testuaren luzeera gutxienez 12 eta gehienez 20 orrialdetakoa izan behar du. Lanak helbide honetara bidali: AED Elkartea, 'Iokin Zaitegi Sariketa', Pablo Uranga, 4, 20500 Arrasate.

□ **Xenpelar Saria, bertsoetarako.**— Euskaltzaindiak "Xenpelar Saria" iragartzen du bertso lanak deitu lanentzat. Aurtengo bal-

dintzak honakoak dituzue. Bertso jartzaile bakoitzak 8 bertso bidali beharko ditu. Gaia librekoa izango da. Parte hartzaile bakoitzak nahi adina bertso paper bidal dezake. Bertso hauek orijinalak eta argitaragabeak izango dira. Lanak bidaltzeko epea azaroaren 15ean itxiko da. Lanak bidaltzerakoan orijinalak eta hiru kopia bidaltzea eskatzen da, sobre itxi batean izenordea ipiniz. Lanak helbide honetara bidali: Euskaltzaindia, Arbieta 3, 48008 Bilbo.

□ **Kartel Lehiaketa Azpeitian.**— Azpeitiako Udalak Euskal Antzerki Topaketak direla eta kartel lehiaketa bat antolatzeari ekin dio. Lehiaketa honetan nahi diren teknika eta materialak erabil daitezke. Kartelak 480x640 milimetrotako neurria izan behar du eta honako eslogana: 'V. Euskal Antzerki Topaketak, 1987.eko abenduaren 1etik 21era, Azpeitia'. Honekin batera Azpeitiako hamarria eta Topaketetako ikurra azalduko direlarik. Lanak aurkezteko epea urriaren 10ean amaituko da. Parte hartzaile bakoitzak nahi hainbat lan kopuru auzat dezake. Lanak honako helbidera bidali behar dira: Azpeitiako Udala, Kultura Saila, Enparantza Nagusia 20730-Azpeitia.

□ **Gernika eta Lumoko VII. Argazki lehiaketa.**— Euskadin jaio ala bizi diren argazkizale guztiek har dezakete parte. Gutxienezko

neurria 19x34 izan behar du. Argazkiak zuri beltzean ala kolorez aurkez daitezke. Argazkiok astalki batetan bidali behar dira, bertan urrango datuok agertuz: titulua, izena, zuzenbidea eta telefono zenbakia. Aurreko akitaldietako parte hartzea ugarria dela eta epai mahaiak aurre selekzio bat egingo du. Parte hartu nahi dutenak, zuzenbide honetara bidal ditzake argazkiak: Gernika Zine Klub, 168 P.K., 48300 Gernika. Lanak bidaltzeko epea irailaren 26ean bukatuko da. Argazkiak lehiaketa bukatu ondoren 20 egun barru itzuliko dira.

antzerkia

Iruñean TENekoak

TEN antzesle tailerrak irailaren 18, 19 eta 20ean Stanislaw Ignacyren 'Moja eta eroa' antzestuko du Andres Gorritxoko lokaletan. Ikuskizuna esan bezala 18an estrenatuko da arratsaldeko 8,30etan Jaroslaw Bielskiren zuzendaritzapean.

■ Hurrei zuzenduriko **TTantaka** antzerki taldearen emanaldia iragartzen da Zarautzen arratsaldeko 5,30etan hilaren 23an.

■ Hilaren 25erako ere beste antzerki emanaldi bat izango da Zarautzen, hau adin guztietako jendearentzat izango delarik. Bertan gaueko 10,30etan **Maskarada** taldea ari-tuko da "Gernika" obra-ekin.

Titiriteroen harat-honatak

Ostiralean hilak 18an Barakaldon izango dira, arratseko 7tan emango dutelarik antzerki zera bat. Larunbatean berriz, Urretxuraino iritsiko dira, arratsaldeko 1,30tan tailerra erakutsiko dutelarik eta 6,30tan beren azken aurreko antzerki lana.

ikastaroak

● Harkaitzean eskalada ikastaroa Gipuzkoan.—

Gipuzkoako Goi Mendietako Euskal Eskolak hilaren 26 eta 27 bere barruan dituen astebururako, eskada ikastaro bat eratu du. Praktikak Eginon (Araba) eta Atxarten (Bizkaia) izango dira. Parte hartu nahi dutenek federatu karneta beharko dutela izan jakinarazi dute antolatzaileek. Izenemateak irailaren 22a baino lehen egin beharko dira, telefono zenbaki honetara deitu beharko dutelarik: 461440 edo 730614.

● Gure Etxolan ikatario berriak.—

Hernaniko Gure Etxolan ikastaro berriak antolatu dira. Parte hartu nahi dutenentzat ikastaroak honakoak lirateke: yoga, gimnasi erritmikoa, sukaldaritza, euskara, ingelesa eta esku lanak. parte hartu nahi dutenek Gure Etxola etxetik pasa daitezke informazio gehiago hartzeko edo ta izena emateko.

ihardunaldiak

II. Euskal Mundu Biltzarra

II. Euskal Mundu Biltzar honek aurrera jarraitzen du, aste honetan symposium mordoxka bati hasera ematen zaielarik. Honela, Donostian, "Filosofia, etika eta erligioa"z arituko dena da aipagarriena. Gasteizen berriz, irailaren 21ean "Antropologia" gaitzat duenari emango zaio hasera hilaren 25ean bukatzeko. Egun berean hasi eta 25ean bukatu ere "Geografia"rena egingo da. Eta berdin "Nazionalismoaren soziologia" lempaean egingo dena. Beraz aste honetan ere pil-pilean izango da II. Euskal Mundu Biltzarra.

● Hilaren 19an Eihealarren arratsaldeko ordubitan bideo eta diapositiba erakuspen bat azalduko da, euskal kantu txapelketari buruz. Ondoren bilera bat egingen da.

■ Zarautzen ospatuko den 'Kilometroak 87' dela eta hamabostaldi kultural bati eman zitzaion hasera abuztuaren 30ean. Hilaren 21ean, arratsaldeko 8,30etan Antoniano zinean Kirolaren Mahainguria izango dela iragarri dute, bertan zenbait kirolari ospatsu izango direlarik. Hilaren 24an berriz, beste mahinguru bat izango da arratsaldeko 8,30etan Antoniano Zineman. Gaia: Seaska eta nafarroako Ikastolen egoera.

Teknologia berriak.— GITEk eratu berri duen hitzaldi sortaren barruan aste honetakoak ditugu azken egunak. Hilaren 21ean, "Energi iturri berrien inbestigazioan gaurko egoera" eta "Energi eraberrigarriak: alderdi tekniko-ekonomikoak". Hitzlariak: Jaume Sarrasoles, Santiago Abad Peiro eta Jose Allende. 22an, "Teknologia militarra" aztertuko da, Ramon Fdz. Duran eta Francisco Peñas arituko direlarik. 23an berriz, "Teknologia berrien erabilera Euskal Herrian" gaia aztertuko da. Hitzlariak: Anton Aranzabe, Jose Mendia eta moderatzaile gisa Jose Felix Tobar Arbulu. 24an, "Teknologia berriak eta irakaskuntza". Mikel Agirregabiria, Arrasateko Eskola Pilotetnikokoren bat eta moderatzaile bezala Iñaki Ibarra. 25ean balorazio orokor bat egingo da. Hitzaldi hauek Zubieta 38, Donostian izango dira.

Oreretan kultur astea

Xenpelar euskaltegiak antolatutako kultur astearen postre gisa, hona hemen ostiral-larunbat-igandez antolatutako ekin-tzak: Ostiralean hilak 18, "Elebitasuna, diglosia, hizkuntz minorizatuak" izenez Kike Amunarriz eta Joseba Alvarezek hitz egingo dute, ondoren euskal afaria izango delarik. Larunbatean, euskal poteoa zortziretan eta gero 11tan Gaubela taldearekin dantzaldia Zumardian. Azkenek hilaren 20an goizeko 11tan Ereintza dantza taldearen saioa, 11,30tan sokatira, 12tan bertsolariak, gero trikitrixa, dultzaineroak eta txalaparta eta adio.

Aturri-ondok kultur astea

iraila

18 Aturri-ondo elkartek kultur aste bat antolatu du, hilaren 18a delarik azkeneko eguna. Ostiral horretan beraz, gau beila egongo da Beskoitzen Bisintxo gelan, bertan Txomin Hegui, Koldo Ameztoui eta Ezponda kontalari-edo arituko direlarik. Jateko eta edateko nahikoa egongo da denentzat.

kirolak

Nabarnizeko zaldi-mando proba amaitzeaz

Proba hauek urtero antolatzen dituzte nabarniztarrek. Irailaren 12an hasi ziren probak eta 19an gaueko hamarretan hiru hauek hartuko dute parte: Urdulizko Olea anaiak, Nabarnizko Bikandi eta Eibarko Urkiaga. Irailaren 20an arratsaldeko bostetan: Oikiako Oliben, Bermeoko Olano eta Nabarnizko Arrate. Eta azken egunean irailaren 21ean, gaueko bederatzietan, Nabarnizko Arrate, Berangoko Urte Elakrtea eta Muxikako Agirre.

Kirol eguna Zarautzen

iraila

20 'Kilometroak 87' direla eta Zarautzen ospatzen ari den hamabostaldi kulturalaren barruan, hilaren 20ean 'Kirol eguna' ospatuko da. Goizeko 10,30etan polikiroldegian aurrean ziklokros txapelketa jubenil eta kadete mailan. 11,30etan, Musika Plazatik hasita Biathloia (3 km korrika eta 15 bizikletan). 1,30etan Musika Plazan Zarautzko musika bandaren saioa. 6retan Polikiroldegian eskubaloia partida. Bukaeran Txomin Barullo txarangarekin Musika Plazara abiatuko dira Perurena harrijasotzailearen saioa ikusteko asmoz.

jaiak

Umeen eguna Zarautzen

iraila

27 Hilaren 27an, hamabostaldi kulturalaren barruan, 'Umeen eguna' ospatzekotan da. Honakoa duzue egitaraua. 11etan, Mezuen martxa. Haurrak ikastetxez ikastetxe arituko dira mezuak eramaten. 12tan, Musika Plazan haurrek trikitilarien soinupean muralak, ormairudiak margotuko dituzte. 4,30etan Musika Plazan haurren jaialdia (abestiak, pailazoak, jolasak...). Arratsaldean zehar Tirri-Tarrak umeen txaranga han izango da.

Lasan eta Urdiñarben

Zuberoako Urdiñarben herriko festak dira, eta hilaren 19an litoiek joko du zer-bait. Izan ere jotzekoa da bertan baina ez dakigu xuxen egun berean den edo geroago. Bestalde Garazi ondoko Lasan ere festak dira, 19tik 23ra bitartean, asteazken horretan zikiri besta eder bat egingen delarik.

Aralar Mendikatea

Aralar mendikatera itzultzen gara. Aralar gipuzkoarrek duten ingurunerik ederrenetarikoa bat Aizkorriekin batera. Bere zelai zabalak akanpadarako leku aproposak bilakatzen dira bertara hurbiltzen diren mendizale ororentzat. Igaratzako parajea paseatzeko leku aparta da benetan, mendi pittin bat egin nahi izan ezkerro Malloak aproposa gertatzen den bezala.

Gaur proposatzen dugun ibilaldia Errenagan du hasiera, bertan 'Aralarko lagunek' duten refugio, ermita eta benta inguruan hain zuzen. Errenaga Amekzetatik San Migeleko santutegira dihoan bidean kokatzen da Artxuetapean, 1.233 metrotako altueran. Behin Errenagako puntutik aukera handiak eskeintzen zaio mendizaleari, horietako bat Putzerri igotzea izango litzatekeelarik.

Errenagatik abiatu, eta larre txiki batzuk igaro ondoren, Ormazarretan barrena 45-50 minutu barru Putzerri azpira iritsiko ginateke, bertara iristeko biderik egokiena, eta errazena, iparraldetik izango litzatekeelarik. Iparraldera kokatzen da hain zuzen historia bati oinarria ematen dion leiza zuloa.

Hemendik gora egin beharreko bidea zail samarra egiten da bidean bilduta dagoen orbela dela medio. Halere, 25-30 minutu barru igotzeko moduan izango gara. Bertara iritsi garelarik, inguruko mendate gehienak ikusteko aukera izango gara. Horrela, mendebaldeantx Altzaniako mendikatea, iparmendebalera Durangesatua eta Gorbeia, Iparraldera Aralar bertako iparraldea, hegoalderantz Entzia, Urbasa eta Andia mendikateak ikusi daitezkeelarik.

Gorritxo

Behin Errenagatik ibilaldi osoa 65-75 minututan egin daiteke. Aralarko mendikateak horrelako bidai ugarien aukera eskeintzen digu, hurrengo batetan beste aukeraren bat landuko dugularik.

«ARGIA Lehiaketa»tik Galiziara bidean

Joan den astean aipatu bezala «ARGIA Lehiaketa»k eman ditu, aurren ere, bere fruituak. Galiziarako bidaiaren sariduna suertatu den Mari Karmen itsasondotarra prest dago jadanik bere bueltatxo emateko «Txindoki» bidai agentziaren eskutik. Hortxe dakusagu bidai txartela puntta batetik helduta, iraila bukaera alderako astebeteaz aurretik gozatzen irrifar gozo batean. Ondoan du, ezkerrean, «Txindoki» bidai agentziko arduraduna eta muturretan Maximo Aierbe eta Jose Mari Ostozala ARGIAko publizitate arduradunak. Argazki honek izango du besterik atzetik Galiziako paraje ederretan. Eta guk, hurrengorako asmotan agur t'erdi esan beharko dizuegu ARGIAko lanetik, saritutako beste bi afarietako fotoen zain sikiera. Segi ondo Mari Karmen.

*Kafe ona hartzeko,
Bake da garrantzizkoa.*

Kafe ona hartzeko, ez da platera garrantzizkoa, ez kikara, ez kutxarila, ezta gozatu ala ez ere.

Garrantzizkoa kafea berria izatea da. Egunero xigortua, zeure

hurrean. Nahasteak behar duen puntuan, zaporea bakarria izan dadin.

KAFE BAKE KAFE BERRIA da, garrantzizkoena kafe ona hartzeko. Beste konturik gabe.

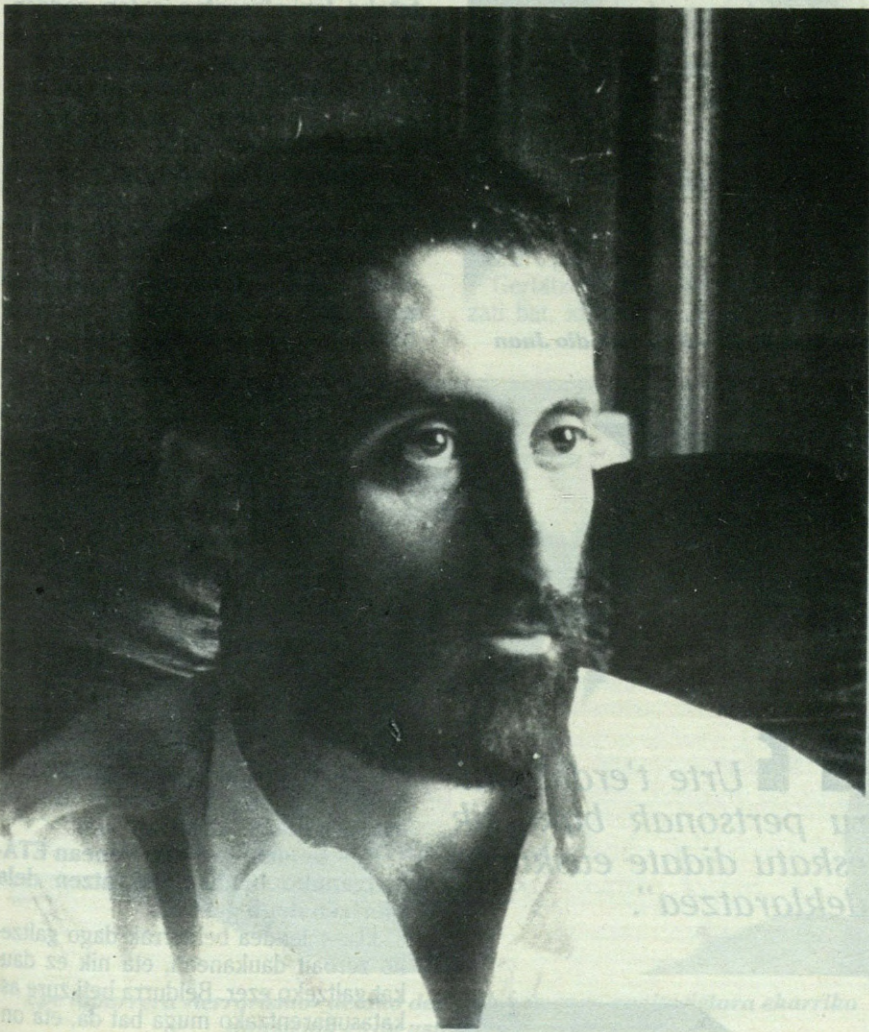

KAFE BAKE.
KAFE BERRI-BERRIA
Nahi duzu?

Juan Uria, Bergarako jueza

«Ertzantza ez da gogorregia, konplejoz ere jokatzeko du»

Hemengo auzitegietan okerren funtzionatzen zuteneko bat Bergarakoa zela orain urte t'erdi aipatu genuen. Juez berria daukatela entzuna genuen, «Herri Urrats»ean zebilela ere bai, denbora gutxian ezaguna egin dela. Espero baino juez gazteagoa aurkitu dugu Juan Uria, Monzon-darren aurrez-aurre geratzen den Bergarako auzitegi eraberrituan.

ARGIA.— Bergarako juezak bere epaiak euskaraz ere ematen omen ditu. Ez da gure artean gauza oso normala...

Juan Uria.— Oso normala ez bada kultur arazo batengatik da, ez da inor horren kontra ageri delako. Nik ere ez dakit euskaraz, ene sententziak itzuli egiten dituzte, baina prolema da jendeak ez dituela euskaraz eskatu. Abokatuak ere kanpoan euskaraz mintzatu ko dira, baina ez ordea juizioetan, edo euskaraz hasi eta espainolera pasatzen dira, beren heziketa gaztelaniaz izan delako. Baina arazoa ez da auzitegiarena. Urtebete ta hilabete bat daramat hemen eta denbora honetan hiru baino gehiago ez dira izan euskaraz deklaratzeko eskatu didatenak. Eta auziak euskaraz egitea bik eskatu didate.

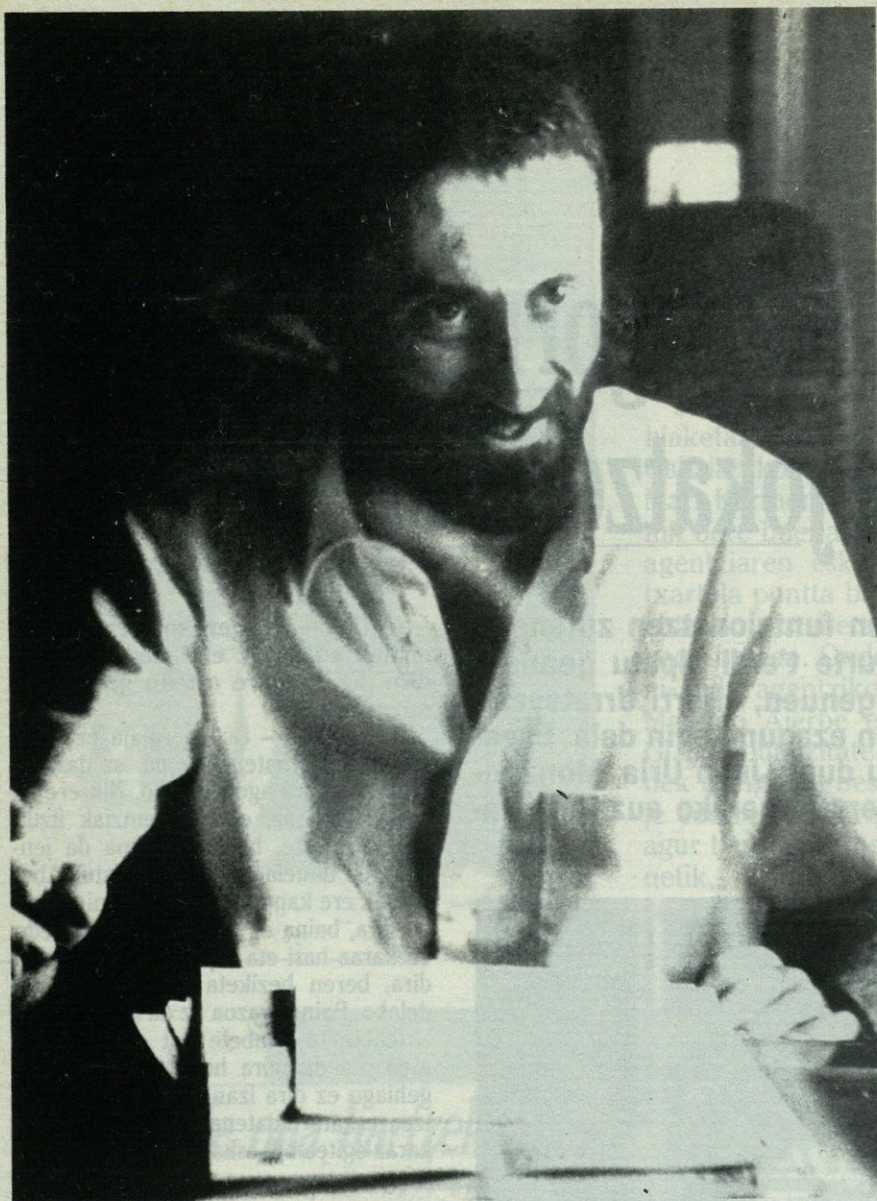
A.— Gogorra da juez bati entzun beharra euskaldunok garelako gutxi tiratzen dugunak.

J.U.— Ez dut esan gutxi tiratzen duzenik. Esaten dudana zera da, honuntza euskaraz hitzeginez datorren jendeak ez duela interes berezirik agertzen haiei ere hemen euskaraz mintzatzeko eskatzeko orduan. Herritarren batek eskatu duenean berari hemen euskaraz egitea, beti bete dut haren nahia, nahiz eta nik ez dakidan, itzultzailearen bidez. Zeren eta garbi dago ni hemen herritarrari zerbitzatzeko nagoela, horretarako pagatzen nau Estatuak, eta ez herritarrak ni zerbitu nazan.

A.— Justiziak espainolez funtzionatzen du gure artean. Juez batek hori aldatzeko zailtasun handiak aurkitzen al ditu?

J.U.— Bueno, hasteko analfabetismo arazo bat badago: hemen bertan hamar funtzionaritik bederatzik badakite euskaraz hitzegiten, baina ez idazten. Hitzegiten direnak paperetan jartzeko arazoak daude, beraz.

Itzultzeko arazoa konponduta dauka-

Euskara justizi administraritzan sartzeko plangintzarik ez dela dio Juan Uriak.

gu, zeren eta badugu hemen itzultzaile bat emakume oso jatorra izateaz gain oso efizientea dena. Beste gauza bat da, ordea, paperen arazoa. Hasteko, diru prolema bat da, zeren eta begibistakoa da merkeagoa dela paper bat hizkuntza bakar batean inprimatzea bitan inprimatzea baino, eta euskararen gaiagatik guri diru gehiago ez zaigu ematen. Horretan lan asko dago egin beharra, zeren eta jadanik inprimatzen diren paper guztiak euskaraz eta erdaraz jartzen hasita gaude, baina luzarako lana dago.

Auzitegietan, euskara juez bakoitzaren arabera

Gai hau ondo lotzea oso inportantea litzateke, eta datorren urtarillaren lean Justiziaren gai hau Gasteizko Gobernuaren eskuetara pasatzen denean es-

“ Urte t'erdian hiru pertsonak bakarrik eskatu didate euskaraz deklaratzeari ”.

pero dezagun orain arteko sistema aldatzea. Orain auzitegi bakoitzak administratzen du bere dirua, eta bere paperak inprimatzen ditu; komeni litzateke inprimaki guztiak kontzeilaritzak berak txukun bi hizkuntzetan ipiniak etortzea. Dena dela, dena euskaraz ipintzeko urteak beharko ditugu, urteak eta diru asko. Eta gero, oso inportantea izango litzateke auzitegi guztietan egotea norbait euskaraz ondo dakiena. Hori plangintza egiteko ahalmena daukanak burutu behar du, eta ez utzi auzitegi bakoitzean ari direnen esku.

A.— Zu katalana zaitugu. Kataluniatik honuntza aipatzen ari garen gai honetan aldaketa handirik nabaritzen al duzu?

J.U.— Arazoa berez berdintsua da, baina diferentzia funtsezko batekin: katalanez hitzegin egiten da ia Katalunia osoan, eta euskaraz aldiz, zenbait zonalde kenduta, ez da eguneroko bizimoduko hizkuntza arrunta. Eta hori denetan nabaritzen da, eta auzitegietan ere bai, noski. Han inprimakiak katalanez ipintzearena aspaldi pasa zen, nahiz eta planifikaziorik gabe eta gehienetan gauzak juez bakoitzaren esku utzia.

A.— Euskararen arazoa alde batera utzita, Bergarako auzitegian urtetako lan atzeratua omen zegoen, duela urte bete egin genuen erreportai batean azaltzen genuenez.

J.U.— Egia da lan atzeratu pila bat zegoela, baina desgrazia hori auzitegi askotan gertatzen da, ez dakit, Tolosan... Bergaran gaur egun ere lan asko dago, eta horregatik sortuko da azaroaren lehen beste auzitegi bat bailara honetan bertan, Eibarren. Baina gurean arazoa ondo hartuta daukagu, eta gaur egun beste auzitegi askotan baino hobeto gaudela esan dezaket ziur.

A.— Euskal Herrian dauden juezak beldur omen dira. Bergarako jueza ere bai?

J.U.— Noren beldur?

A.— Ez dakit... baina askotan aipatu da hemengo juezen beldurra. Eta zu hemen zaude, Gipuzkoa arriskutsu honetako erdian, Bergaran, mundu guztiak ezagutzen zaitu...

J.U.— Nik ez daukat inolako beldurrik. Behin autoa izorratu didate, kristal guztiak apurtuta, eta 50.000 pezeta kostatu zait broma, baina beldurrik ez daukat, bai zera. Beldurra sentazio subjektibo bat da, pertsona batzuek besteak baino errezago beldurtzen dira...

A.— Beldurra esaten denean ETArrenganako beldurra aipatzen dela ulertzen dugu guztiok.

J.U.— Jendea beldurra dago galtzeko zerbait daukanean, eta nik ez daukat galtzeko ezer. Beldurra beti zure askatasunarentzako muga bat da, eta on-

dasunik preziatuena askatasuna da. Nik uste dudana egiteagatik disgusto bat baldin badaukat, nahiago dut arrisku hori nere gain hartzea uste dudan hori ez egitea baino.

Terrorismozkoak deitzen diren deliturik ez dut epaitu, nere konpetentzia-koak ez direlako. Ez litzaidake inportako horiek ere juzgatzerik, eta garbi esaten dizuet, beti gauzak esaten ditudan bezain garbi. Ertzainekin izandako istiluetan mintzatu naizen bezain garbi, beti ere kondenatu behar nuela ikusten nuen kondenatuz.

A.— Ertzainen eta batik bat gazteen artean izandako istilu mordoxka bat tokatu zaizu juzgatzea.

J.U.— Ez dut uste ertzain bati «zipaio» deitzea abertzale heroi bat izatea demostratzea denik. Gehienetan ganberrokeria bat besterik ez da, baina badi-rudi etiketa politiko bat ematen duela, eta horrek «jantzi» egiten du. Urte bete daramat hemen, eta ohartu naiz jende bati «jaztea» gustatzen zaiola, itxurak egitea, eta batzuek hola jazten dira, aberriaren heroi balira bezalako itxurak eginez.

Ertzainak eta kontrakoak

Ertzainei gehienetan justifikaziorik gabe erasotzen zaie. Zenbait kasotan justifikazioren bat aurkitu daiteke, pertsona batek bere eskubideak zanpatzen dizkiotela sentitu eta agresibitatez erantzuten duenean. Baina ez dira izaten normalki horiek gero oihuka doazenak. Jende bat, munduko polizia guztiek egiten duten bezala, fitxatuta daukate, erdaraz «manguis» deitzen direnak, delinkuenteak, eta horiek jasaten dituzte gehienetan Ertzantzaren ekintza dudazkoenak. Ertzantza nahiko errespetotsua

“**Behin autoa izorrratu didate, kristal guztiak apurtuta, baina ez daukat beldurrik.**”

da, hori esan beharra dago, eta delinkuente horiek, «komunak» deitzen direnek, jasaten dituzte Ertzantzaren azio horiek: normalean irratikaseteak ohosten dituenari egozten zaio hurrengo lapurretara ere, tipoa «moskeatzen» da eta...

A.— Ertzainek gogor jokatzen dutela, probokatza ere iristen direla, eta gazteak zanpatzen dituztela diotenekin ez zaude ados, beraz.

J.U.— Ez dut uste ertzainek gogorre-gi jokatzen dutenik. Behin edo behin esan diet akonplejatuta ere badaudela, polizia burges bat direlako. Polizia iraultzaile bat balira, zaude seguru askoz ere gogorrago jokatuko luketela.

Gertatzen da badela biztanlegoaren zati bat, ideologia konkretu bat duena

—errespetatzen dudana, dudarik gabe— eta besteren artean garbi adierazten duena drogaren kontrako jarrera, heroinaren kontrakoa batez ere. Ondo. Bada, joan den egunean Arrasaten ertzainek hartu zuten informazio bat: halako tabernatan heroina trafikante batzuk ari zirela, trafikatzeko. Holako kaso batean heroinaren kontra hitzegiten duten horiek ez dut esango Ertzaintza txalotu behar zutenik, baina ez beren lana oztopatu bederen.

Baina batzuk hemen heroi izan nahi dutenez, ertzainak taberna horretara zertara joan ziren pentsatu ordez, sekulakoa armatzen dute. Jakina, ertzainek detenitu behar zituztenetako batzuk hasi ziren «cipaios» deika eta hau eta beste eta kristorena montatu zen. Jende pila bat bildu zen, negozioa nondik zihoan jakin gabe ertzainen lanari traba egin nahi ziona, eta trafikanteak libre uztea nahi zuena. Orain dela gutxi gertatu zen hori, eta ez da serioa.

Baina ertzainekin borrokak izaten dira normalean ondo gelditzeagatik, dotore egiten duelako, horrek hemen jantzi egiten duelako. Argi eta garbi diot hori, inolako beldurrik gabe, bere ondorio guztiekin. Nonbaitetik mendekuren bat etorri dakidanaren beldurragatik ez naiz alderantzizkoa esaten hasiko.

A.— Drogaren arazoak bere garrantzia badu zu juez zaren herrialdean, hasi Oñatitik eta Mutrikuraino.

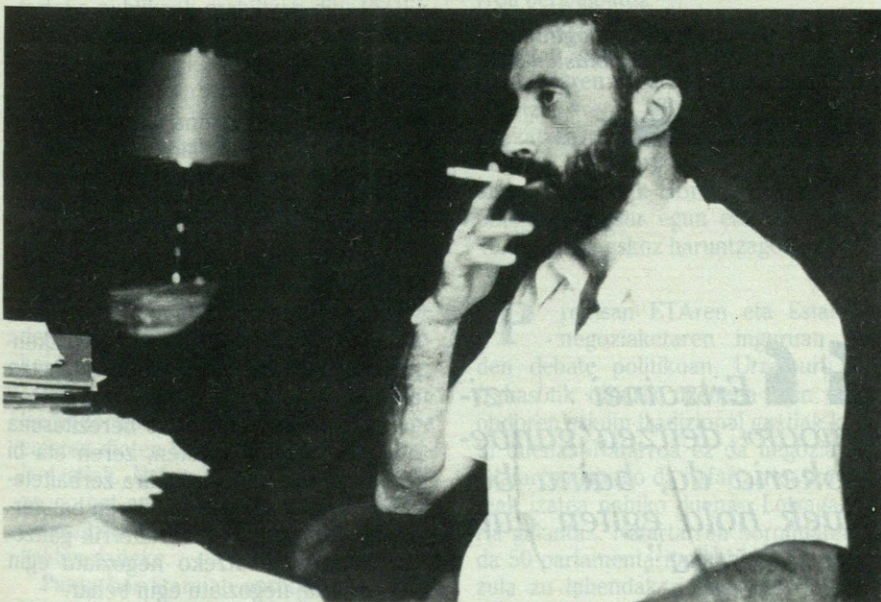
J.U.— Hemen droga dabil, dudarik gabe, baina trafiko handirik dagoenik ez dut uste. Zegoen trafiko txikia ere, bestalde, azken urte honetan urritu egin da, errepresioagatik funtsean. Hasteko, gizartearen funtzionamendurako kaltegarri diren ekintzak erreprimitzeko jarri naute ni hemen, auzitegi penal bat errepresorea da beti. Eta Ertzantzak eta Eibarko Udaltzaingoak nahiko errepresio efikaza egin dute. Hemen sartu diren prozedimentuak ere azkar tramitatu ahal izan ditugu.

Drogazaleekin zer?

Trafikoa hemen asko urritu da, eta beste lekuetara desbideratu. Trafikoa, dudarik gabe, Bilbon dago zentratua. Azpeitiako auzitegiaren esku dagoen zonaldean ere trafiko gehiago dago, batik bat kostaldea bere gain dagoelako, Zarautz funtsean.

A.— Zer egin dezake juez batek droga bezalako prolema baten aurrean?

J.U.— Erreprimitzea da bere eginbeharra, funtsean. Juezak herritarren eskubideak zaindu eta delituak erreprimitu behar ditu. Badira delitu batzuk oso gogor zigortu beharrekoak, heroina eta «crack» bezalako drogaren trafikoa, adi-

Epe laburrera «terrorismo» delako delituak hemengo auzitegi-tara ekarriko dituztenik ez du uste Bergarako juezak.

bidez. Norberak bere biziarekin nahi duena egin dezala, baina ez dezala auzokoaren bizia izorratu.

Hachis trafikoagatik ez dut inor espetxera bidali, legeak garbi bereizten ditu eta droga gogor eta arinak. Baina heroinaren trafikoan ari denarekin kontenplaziotan ezin gara ibili.

A.— Eta zer egiten duzu heroinomano arruntekin? Espetxera bidali, errehabilitatzen lagundu...

J.U.— Hasteko, hori juezaren konpetentzietatik kanpo dago. Heroinomanoak, bestalde, normalean ez du errehabilitatu nahi. Istilu batean dagoenean, kotxe bat ohostu edo etxe batean lapurretan harrapatu dutelako, berehala esango du hemen heroinomanoa dela, syndromearekin zegoela... ea zigorra arintzea lortzen duen. Martutenera eramaten badituzte —eta gehienetan ez da hori gertatzen— esaten dute errehabilitatu nahi dutela. Baina hori ez da egia gehienetan: nahiago du «El Patriarca»ren zentro batean egotea espetxean egotea baino.

Jueza ez da monjatxo bat, eta errehabilitatzea eskatzeko eta zentroa bilatzeko lana heroinomanoaren esku daude. Hala ere, egoki iruditzen zait espetxean bete behar duten zigor denboraldiaren ordezkari holako zentro batean internatzea. Nahiz eta jakin gezurretan ari direla, baina dudatan beti presoaren alde, ahal ditugun erreztasunik gehien ipini behar dizkiegu sendatu daitezen.

Hori bai, teatroa egiten ari bada, gutxienez azkeneraino egin dezala. Ez orain dela gutxi batek egin zidana: atenuante guztiekin sei hilabetetako espetxe zigorra ezarri, errehabilitatzera zentro batera joatea onartu eta hilabeteren buruan berriro hemendik azaldu.

Negoziaketa posiblea

A.— Terrorismo deitzen den horretako delituak epaitzea ez omen litzazuke axola izango, zeuk diozunez.

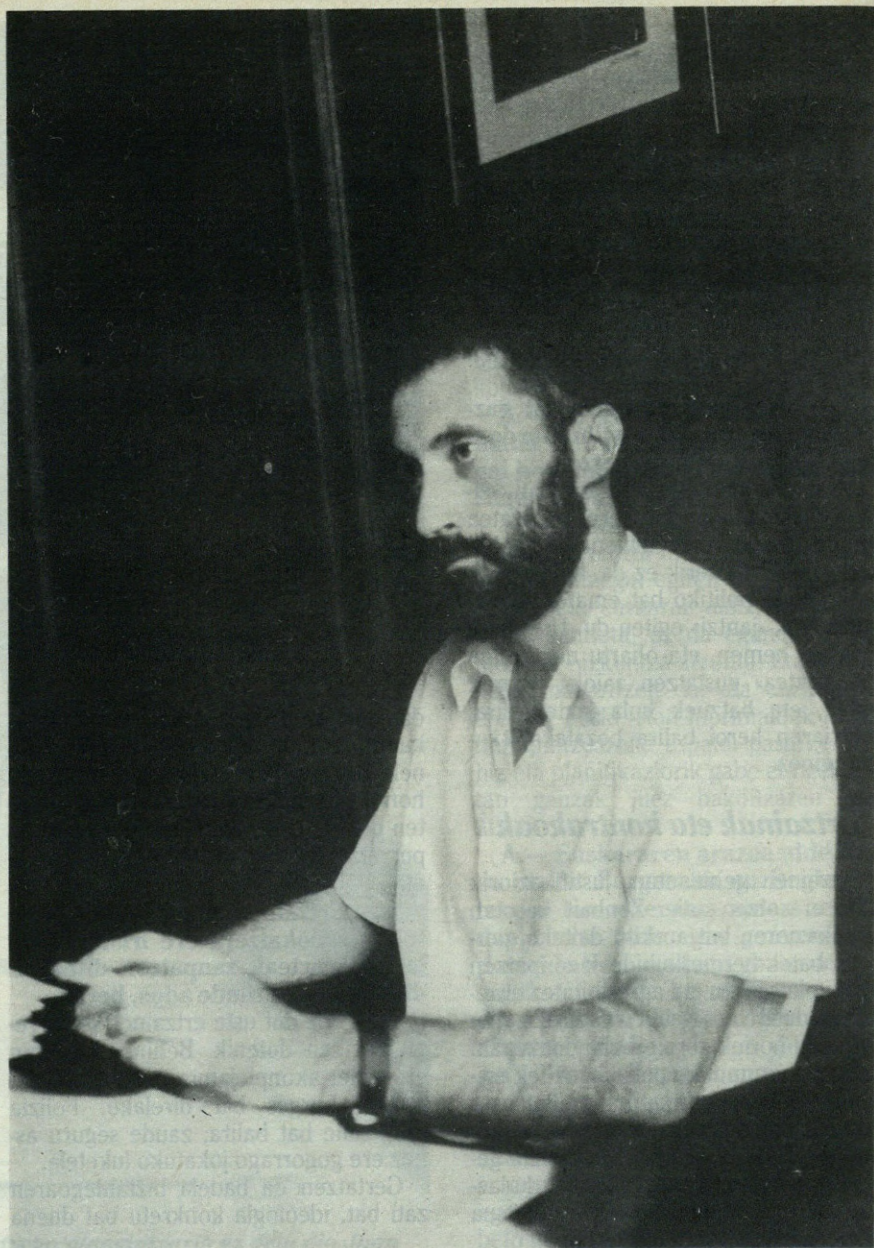
J.U.— Hori esan dut, eta iruditzen zait delitu horiek ere bertako juezek epaitu beharko genituzkeela. Eritzia eskatu didaten leku eta bilkura guztietan hala adierazi dut, moeta guztietako delitu guztiak lekuan lekuko juezek erabaki behar dituztela.

A.— Horretaz ere hainbat eztabai datu zen udako oporren aurretik, eta zuk diozun erabaki hori gainean zegoela zirudien.

J.U.— Bueno, zenbait gauzaren ebolutzioaren mende dago hori gertatzea, baina ez naiz batere optimista.

A.— Beste gai bat etengabe aidean dabilena ETaren eta Madrilgo aginteen arteko negoziaketarena da. Zein da zure eritzia?

J.U.— Juez bezala ez daukat eritzi

ETaren eta Madrilgo aginteen arteko elkarriketa eta negoziaketa ongi ikusten ditu Juan Uria juezak.

“Ertzainei «zipaioak» deitzea ganberrokeria da, baina batzuek hola egiten dute heroi itxura”.

bat ematerik. Pertsona bezala, bi pertsonak hitzegitea beharrezkoa dela iruditzen zait elkar ulertu ahal izan dezaten. Hitzegiten ez badute, ezin elkar ulertzera iritsi.

A.— Hitzegin, ala hitzegiteaz gain negoziatu ere bai?

J.U.— Hasteko, hitzegin, elkar ulertu ahal izateko. Gero gertatzen da hizkuntza oso traidorea dela: batek «hizketan ari gara» dio eta besteak «negoziatzen ari gara». Nik bien arteko berezitasuna oso garbi ez dut ikusten, zeren eta bi pertsona hizketan ari badira zerbaitetarako izango da, konponbideren bat aurkitzeko, eta ez denbora alferrik galtzeko. Soluzioa bilatzeko negoziatu egin behar bada, negoziatu egin behar.

Iñaki ZUBIONDO

Iruñeko Parlamentua eta nafartarren borondatea

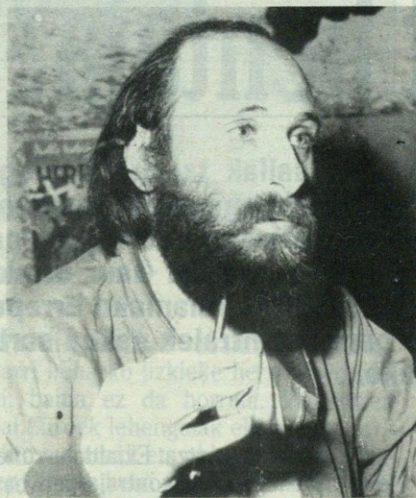
A mejoramiento delakoaren ondorio logiko bat da gaur Nafarroako erakundeek bizi duten egoera. Logika horretan ditugu Estatuto eta Parlamentu zirkiratuak, eta hori erreformaren partiduek erditu zuten PSOEk eskuin kazikezale eta navarreroari aurre egiteko partez hauen terreno politikoan sartu eta bere azken txaketa aldaketari, estranbotikoenari, ekin zionean. PSOEko «señoritoek», Urralburuzaleek, izan nahi zuten etapa berri honetako protagonistak, eta horiek zeuden Nafarroan erreforma espainola ezartzearen egile izatera deituak.

Legealdi bat baino zerbait gehixeago pasatu da eta espero zituen baino zailtasun handiagoekin egin du topo PSOEk. Diotenez, azken hauteskundeotako emaitzek (PSOE 15, UPN 14, HB 7, CDS 4, EA 4...) Nafarroa plurala dela demostratu omen dute. Ez nago horretan ados, definizio sinple, errex eta interesatu bat bait da. PSOEk gure herriaren desideologizazioa eragin du, segurtasunik eza bultzatu du, lanik gabeko eta militarizatutako etorkizun ilun baten aurreko beldurra. Nafarroak bere nortasuna galdu dezan birtarteko publikoak erabiltzen ditu PSOEk. Bere figura publiko inportanteenak dira adibiderik onenak. Gero eta espainolago, gero eta konterbadoreago izan behar da... Nafarroako UGT, bere aldetik, Estatu osoko UGT guztietan erreazionarioena da, eta lurrazalean lan hori bera egiten du.

Nafarroako populazioaren sail zabala batzuek beldurti eta norabiderik gabe eman dutela botoa esango nuke.

PSOE sustatzen dutenak dira sail konterbadoreak eta beti aginteari botoa ematen dioten beldurti, interesatu eta zalantziak. Nafarroan PSOE, egoera zailxeago bat egokituz gero, erdi epe batera militantziazik sendoenarekin bakarrik gelditu daiteke.

Puntu horretaraino aprobetxatu du eskuin tradizionalak PSOEren espainoltasun burugabea, ezen ikutu antizentralistak zi-

MAURIZIO OLITE

(Nafarroako Parlamentukoa, HBtik)

tuen kanpaina populista-errejionalista bat egin bait dute. «Navarra-Nación» batez hitzegiteraino iritsi dira, Iparraldeko Nafarroa bera aipatuz.

Burutzer a iritsi ez den inbestidura eztabaidetan, denek aitortzen zuten boto nazionalistaren gehitzea, eta zehazki boto abertzalearena. HBren botoa da gehien kezkatzen dituen, irmo eta kontzientea delako, egoerarik zailenetan gertatu arren. Nafarroak HBrentzako duen boto potentziala gaur egun erakusten dituen 40.000etatik askoz haruntzago dago.

Prentsan ETaren eta Estatuaren negoziaketaren inguruan biztu den debate politikoan, Urralburu bere frakasotik oihurik ozenena egin duena, ondoren eskuin tradizional guztiak koreatu duena: «Nafarroa ez da negoziatzen», «Nafarroa izango da nafartarren borondateak izatea nahiko duena». Lotsagabeke-ria galanta... Nafartarren borondatea ote da 50 parlamentaritatik 15 bakarrik dituzula zu lehendakari izan eta Gobernua osatzea? Ez, zeuk aukeratutako armekin esan zuen Nafarroako Herriak, ghiengo

absolutuz, ez zuela nahi Nafarroaren etorkizuna Urralburuk gidatzerik... Baina herria zuen lege mixerableekin engainatu nahi duzue: sistemaren zerbitzuan eta zuri interesatzen zaizun gauza bakarrerako, zeure pertsonaren adorazioaren zerbitzuan, dauden lege horiekin.

Gu OTANen sartzea ote zen nafartarren borondatea? Lotsagabe ahalena! Txanpainekin ospatu zenuten nafartarrek bototan agertu zuten nahiaren kontrako inposaketa espainola. Nafarroako Herriaren nahia ote da Bardeak bonbardeatzen segitzea, gure buruen gainetik eguna joan eta eguna etorri zeuron edo zuen lagun Yanki-OTANen abioiekin paseaz? Non dago Nafarroako Erakundearen aginte politikoa, Herri honen borondatea bete dadin? Madrilen sukurtsala den Parlamentu honek lotura gehiago dauka zen-troarekiko Murcia, Aragoie edo Kantabriakoekin baino, dudarik gabe hauek gu-txiago kezkatzen dituztelako.

Indartsuen legea eta partidu horien jarrra interesatuak dira herriaren borondatea baldintzatzen dutenak eta hau aski ez dutenean (ez dute aski sekula) estatu polizialaren bortxa erabiltzen dute. Zergatik ezin ditu Euskal Herri Langileak bere medioak erabili eta indar posizio bate-tik negoziaketa esijitu? Askatasun handia-goko egoera batean geure bidea egitea posible egingo digun marko politiko eta juridiko berri baterako aldaketa ekarriko duen negoziaketa bat, alegia.

Ez ezazue «herriaren borondatea» zeuen neurritan erabili, interesa-tzen zaizuenen bakarrik. Egin dezagun posible elkarbizitze eta askatasun aldi bat, herriak eduki dezala manipulaziorik gabeko informazioa. Joko-arau demokra-tiko batzuk ipini ditzagun, tranparik ga-beak, eta orduan aipatu ahal izango dugu nafartarren borondatea. Baina ezin du-zue permititu askatasunaren beldur zare-telako, herriak zuen itxuraren atzean da-goena deskubritu dezan beldur zaretela-ko.

HBk Nafarroako Parlamentuan burutu duen interbentzioa lerro horretatik joan da. Zailtasunen gainetik, opor denboran, komunikabideen muga guztiekin... bode-ga ilun horri argi egin zaio eta barruko txoko batetik egin dugu, preso batek egin du: Herri honetan dena ematen duten sailen, espetxe espainiar mixerableetatik edo atzerritik erresistentzia aktiboan ari direnen, ikur den preso batek. Udako solstizioko sutea bizturik dauka urte osoan zehar, eta urtez urte, Euskal Herriak. Euskal Herri Langilea KAS alterna-tiba lortu eta gure burujabetza erabiltze aldera gero eta irmoago gidatuko duen garraren beharra dugu-eta oraindik ere.

Diru merkatuetan trukerik baxuenak ezagutzen ditu EEBBetako monetak

Dolarraren merketzea zeinentzat bentaja?

Egunero egunkarietako ekonomia sailak txoko handiago edo txikiagoren bat gordetzen dio USAko monetari. Yankeen ikurra izan den dollar horrek balioa galtzen du eten gabe nazioarteko diru merkatuetan, eta hori berria da. Gaur urteko minimoa jo duela, bihar Frantzia, Suiza, Germaniako Errepublikak Federalgo edota Japongo banku zentralek eskua sartu dutela depreziazioa gelditu arazteko...

Estatu Batuek, bigarren mundu gudan nagusitu ondoren, beren eredu eta interes ekonomikoen menpe jarri zituzten beste nazioen ekonomiak, horretarako mekanismo desberdinak erabiliz (maileguak, laguntza ekonomikoak, edota indar militarra behar izan deanean). Gaur egun, EEBBetako bilakaera lagungarriak gelditu edota zenbait alorretan atzerantz egin du. Urtero hazten dira zailtasunak barne aurrekontuen defizita betetzeko, iragarritako hazkuntza murriztuz doa (aurtengo prebisiotik %3,2a), eta joera inflazionista nabarmen izan da berriro.

Kanpora begira, kontutan hartu behar dugu dollarra EEBBetako moneta izateaz gain munduan zehar estatuen arteko transazioak egiteko erabiltzen den moneta dela. Dolarraren mugimenduak ez du ikutuko barne sistema ekonomikoa soilik, nazioarteko sistema finantziari osoa baizik. Dollarra merketzen bada, ondorio desberdinak ekarriko ditu herri aberats eta hirugarren mundukoentzat; ordainpenen oreka doakienaren arabera, eta jakina, estatu bakoitzak erreserbetan (edo zorretan) daukanaren arabera.

Japonek milioi dolarreko superabita ekainean

Japondarrentzat, eta neurri txikiago batean Ingalaterra eta GEF-arentzat dolarren merkatzeak ondorio guztiz

kaltegarriak dakartza. Ekialde urruneko erraldoia itxurazko kontrajarren handi batean murgildurik dabil; bere moneta indartu beharrean ahalegin handiak egiten ditu dolarraren trukea dagoen moduan jagoteko. Zergatik? Ezaguna

denez Japongo ekonomia erabat konpetitiboa da beste estatuetan; iragan ekainan, esaterako, bere balantza komertzialak 7.983 miloi dolarreko superabita ezagutu zuen. Urteotako pilatze ekonomikoak eragina izan du barne merkatu handi bat eraikitzean, baina dolarren aborokin mordera ere ekarri du. Geldi dagoen kapital hori hirugarren munduko zenbait lekutan inbertitzeko moduko litzateke, hanka azpian dugun mundu hau estatu aberatsen artean alde zuri baten banatuta ez balego menperatzaileei ondoen etorri zaienaren arabera (FMI, Munduko bankua, Trilateralak eta abarreko erakunde eta hitzarmen politiko-ekonomikoen bidez).

Erich eta Helmut, muga laxatzen apur bat

Batasun ezinezko bati buruzko dibagazioen artean hasi eta bukatu zuen Honecker eki-germaniar presidentak mendebalderako bere bisita. Garrantzitsutzat jo daiteke egonaldia, bi estatu hauek, beren konkapenagatik (eta komunean duten historia eta kultura direlarik aitzaki) zeinek bere blokean ba-

Halere badago esperantzarik, horrelakorik ez ikusteko noizpait

kearen alde indar eginik eragin bait dezake. Bakea, beraz, bien helburu

omen, eta «kooperazioa», noski, horrek ez bait inortxo inkomodatzten.

*Japongo ekonomia erabat
konpetitiboa da beste estatuetan*

USA-k urtero 100.000 miloi dolar inportatzen du

Japonek bigarren mundu guda galdu ondoren armada indartsua edukitzeko ahalmena ere galdu zuen, eta hortik dator gaur egun bere indar ekonomikoari zegokiokkeen indar militarrik ez izatea. Merkatu berriak itxita edukirik, ekialde urrunekoek Estatu Batuetan inbertitzen dituzte mila miloika dolar yankeen aurrekontu defizita parekatzen lagunduz (kontutan hartu EEBBek urtero 100.000 milioi dolar inportatzen dituen, eta inbertsore garrantzitsuenetarikoa bat Japon dela hain zuzen). Dolara merketzeak ekarriko lizkioke herri horri —eta oro har potentzia ekonomikoei— garrantzizko galera ekonomikoak. Galera horiek bi zentzutan abiatzen dira nagusiki: dolarretan eginiko inbertsioen errentagarritasuna murrizten da; dolarraren merketzen den neurrian. Bestalde, herri industrializatuen esportazioek konpetitibitatea galtzen dute kanpo merkatuetan norberaren moneta berba-luatzen den neurrian (libra edo marko berberetan salduta ere orain dolar gehiago suposatzen du horrek; produktoa garestitzen da, eta guttiago saltzen beraz). Hortik, nazio aberatsenek duten interesa yankeen monetaren balioa ez jaisteko puntu batetik behera, eta guztien banku zentralen mugimenduak trukean eragiteko.

Hirugarren munduak ez du kanpo zorra ordainduko

Hirugarren munduan aldiz, egoera erabat desberdina aurkitzen dugu. Do-

larra merketzeak abantaila handiak ekarri beharko lizkieke herri atzeratue-nei, baina ez da horrela. Planetaren anai txiroek lehengaiak ekoiztu eta produkto bukatuak eta ekipozkoak inportatzen dituzte herri aberatsetatik; eta zenbait kasutan elikagaiak ere. Urtero, kanpo balantza komertzialak zenbaki gorriak erakusten ditu. Zenbaki gorri horiek maileguen bidez betetzen dituzte, batzutan mailegu arruntak dira, zenbaitetan kredito lerroen bidez. Epe luze-erri azpiaurreratuen maileguak hazi eta hazi egiten dira, azkenean ordain ezinera eramanez arte; eta honekin batera barne porrot ekonomikoa, eta kanpoko presio politikoa. Azken batean hartzekodunarenganako menpekotasu-na.

Dolarraren merketzeak erraztu beharko luke zordunak arinago eta merkeago estaltzea zuloa, baina badira beste faktore ekonomiko batzuek logika primario hau ezeztazen dutenak. Barne ekonomia dependiente izanik, eta bilakaera ekonomikoa kanpoko laguntza-ren menpe egonik barne monetaren trukea ez da mantentzen bilakaera inflazionista galantak nozituz. Ikus bitez bestela, adibide gisa, Chile, Argentina, Mexico eta beste hainbaten kasuak.

Gaur egungo joerak herri aberatsak gero eta aberatsago izatera eramaten gaitu, eta pobreak aldiz sekula baino pobreak; lehenengo mundua primeran, eta hirugarrena, berriz, erregiona-lerantz abiatzen (futboleko adibidea jar-tzearren). Noiz arte?

Iñaki GOITIOITZA

Japongo ekonomiaren berregituraketaz

Estatu Batuen eta Japonen arteko ekonomi harremanak munduko bigarren gerraz geroztiko momenturik zailenean aurkitzen dira.

Horrek ez du munduko kapitalismoa garrantziko ondorioak lituzkeen krisi batean sartu denik esan nahi. Yenaren balioa azkeneko urtean %20an emendatu delako, estatubatuarrak haserre omen dira; horretan ez gara espezialistak eta bere horretan utziko dugu.

Garbi ageri dena zera da, Japongo ekonomia berregituratzen ari dela, bere merkatal harremanen gora-beherak horrela erakusten dute: urtebete honetan, izan ere, esportaketak %1,3an gutxiagotu dira, inportaketak berriz %12,5ean gehiagotu dira. Japon geroz eta gutxiago da bere esportaketetatik menpeko. Aldi berean desaroilo bidean dauden estatuekiko loturak estutu egin dituzte japondarrek. Sentidu horretan, heldu den hiru urte honetarako 20 mila milioi dolarretako «laguntzak» zabalduko dituzte munduko estatu pobreen artean. Dirutza horren parte polit bat Afrikarako izango omen da. Tokioko agintariekin inportaketak potentziatu nahi dituzte, horretarako industri egiturak bermoldatu beharko dituzte. Ikatzaren produkzioa izugarri gutxituko dute, nekazaritzan ere aldaketa inportanteak egin nahi dituzte. Langabeziak gora joko du. Hainbat industri itsasoz bestaldera eramaten ari dira. Industri horietako produktuak atzera jasotzen dituzte, gero, industria astunean erabiltzekotan. Horrela, Korea, Hongkong, Taiwan eta Tailandiatiko inportaketak %55, %50, %60 eta %35ean emendatu dituzte, respektiboki. Hirugarren munduango Japonen eragina geroz eta handiagoa da. Horretan egiten dute apostu egungo ekonomilari japondarrek.

A. Biskarro

Oinarrizko desberdintasunen gainean eraikitako pazifikotar demokrazia

Kaledonia Berria:

legeztatutako kolonialismoa

Irailaren 13ko autodeterminazioari buruzko erreferendumak uste zen emaitza ekarri du: Kaledonia Berriko populazioaren gehiengoa «Errepublikan frantziarraren barnean gelditze»aren aldekoa dugu. Kolonizazioaren ondorioz, «txuri» ugari bait dago, eta hauetarik %5a bakarrik omen da independentziaren aldekoa, aldiz aukera hori melanesiarretan %80ak apoiatzen omen du.

Alderdi horretatik *statu quo*-ri atxikita-ko indarrek «Calédonie unie, toutes ethnies confondues, dans une volonté indéfectible de rester française» batetaz hitz egiten segitu ahaliko dute. Melanesiarrek aldiz (populazioaren %43a), independentzia erreibindikatzeari ez diote utziko horratik. Ez dute Frantziaren kolonia izaten segitu nahi.

Hura kolonia bat dela, inor gutxik jartzen du zalantzan. Ez dituzte jadanik (bigarren munduko gerraz geroztik) indigenak superesplotatzen, eta populazioa ez da jadanik erreseketan biltzen, baina bazterte eta menpeketze modu berriak esperimentatzen dira. Finean, datu honekin egiten dugu topo: 1981ean, «Pazifikoko Frantziar Komunitate» direlakoetan, urteko eta pertsonako batz besteko diru etekinak, 170.000 frankoena zen melanesiarrentzat, eta 698.000 frankoena europarrentzat.

Oinarrizko desberdintasun hauek kulturaren zenbait axaleko ezaugarriez estali nahi dira. Agintariek «ohitura»ren gorespena egiten dute, hori gizarte gora-beheretatik aparte dabilen esentzia metafisikoa bailitzan, eta buruzagi tradizionalen autoritatea berrezarri nahian beste alde—gazteak baino manipulagarriagoak, kasu honetan.

Estatu frantsesak laguntza handiak eskuratzen dizkio Kaledonia Berriari, beronen Barne Produktu Brutoaren %31a esaktoki. Dependentsia handia da beraz, eta gainera bertako ekonomia desorekatzen duena, egitura kapitalistak indartuz.

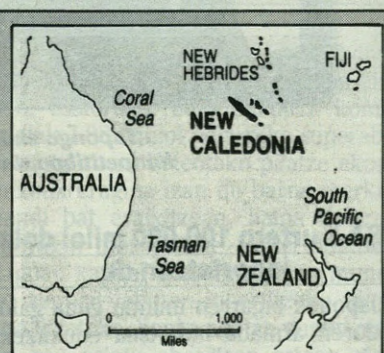

Frantsesek 1878ko errebolta zapaldu zutenekoa: kolonialismoaren hastapenetan geunden.

Nazionalisten borroka zabaldu besterik ez da egin azken hamabost urtetan. Errebindikapen kulturaletik lurren errebindikapenera, kontrol politikoaren bilatze aktiboa azkenik. Klase guztietako melanesiarrek (bai mendialdekoak eta bai hirietakoak, batzutan aurkeztu nahi izaten denaren kontra) lotzen dira borroka horretan.

Metropolizaleak (Frantziak galdutako beste terriorioetatik ihes egindakoak baita: Vietnamdik eta) antolatzen dira, Parisetik lokarria ez dadin askatu. Kolono gehienak armaturik daude, eta bertako populazioaren gaineko kontrola oso da gogorra: oso «errepresio selektibo eta diskriminatorioa» ematen dela, salatu du hango eliz-gizon talde batek. Hamar melanesiar bakoitzeko soldadu bat dago.

Ez frantses ez melanesiar diren populazioak (%20 bat, wallisi-futuniar, tahitiar eta indonesiarrek batez ere), jeneralean, hauteskunde garaian, frantsesen aldera makurtzen dira.

19.100 km² ditu irladi honek (Grande Terre edo irlarik handienak 16.700), 140 milaren bat bizilagun. %60a hirietan bizi da. %43a melanesiarrek dira (hogeitamabost talde etniko desberdin), Grand Terreko ipar-ekialdean eta Loyauté irladian bizi direnak batipat. Frantsesak %35a dira. Wallisiar-futuniarrak %9a, taitiarrak %4a, indonesiarrek %4a, vietnamdarrek %3a... Lantzeko moduko lur on gutxi dute: %2,6. Abeltzaintzarako on: %13,1. Mineraletan berriz oso da aberatsa: nikelaren munduko erre-serba ezagunen %45a du.

Horientzat eta, orohar, kanpotiar ororentzat (eta bertakoen borondatearen kontra) inmigrazioaren atak zabalik daude. Horren helburuak 1972an hango lehen ministraria izan zen Pierre Messmer-ek gogoratzen zituen oso garbiki: «Frantziar presentzia Kaledonian, munduko gerra batez izan ezik, bertako populazioen erreibindikapen nazionalistak bakarrik jarri lezake kolokan. Epe motzean, frantsesen efa uraz bestaldeko etorkinen iristeak galerazi dezake peligro hori. Epe luzean, erreibindikapen nazionalista Pazifikokoak ez diren komunitateen presentzia masiboaz bakarrik eragotzi liteke».

PABLO SASTRE

Afrikako sexu erritoak teoria berriaren oinarrian

HIESaren jatorria ezaguna?

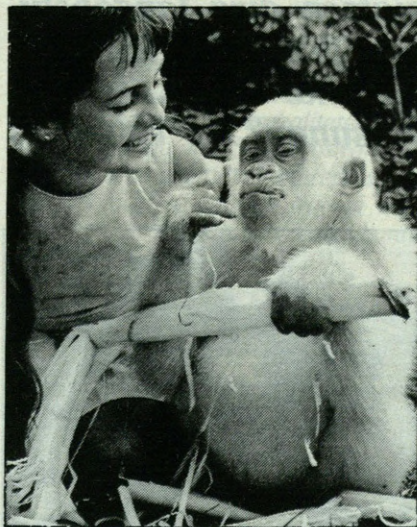
Espekulazio mordoa egin izandu da HIESaren jatorriaz. Horiek alde batera, ikertzaileek birus sortzailearen bila aritu dira horren aurkako txertoa lortu nahian. Antropologoek ere ireki dute biderik bilaketa honi argi berri bat emanez. Sexu erritoetan oinarritutako teoria berriak, HIESaren sorreraz gain, Afrikako lakuetan aintzinean gertatutako tribu osoen esplikazioa ekarriko luke.

Duela sei urte HIES eritasuna ezagutua izan zenez geroztik bere jatorriari buruz hamaika azalpen egon da. Batzuentzako Jainkoak gizarte gaizto eta luzun honi bidalitako zigorra izan da, garai batean Sodoma eta Gomorra erre zituen sutearen antzekoa. Beste batzuentzako ordea, EEBBtako CIAk injinerutza genetikoaren bidez prestatutako arma bakteriologikoren bat da. Tartean noski, modu guztietako eritziak daude. Askok tximinoengan ikusten dute iturria, tximino-gizaki transmisioa nola gertatu den da arazoa. HIESaren jatorria erabat garbi ez badago ere, badirudi antropologiak argi berri eman dezaakeela arazo honetan.

Errito sexualak tartean

Joan den ekaineko *The Lancet* aldizkari medikuak Congotik F. Noirlau izeneko batek igorritako gutuna argitaratu zuen.

Bertan, 1973. urtean Kashamura izeneko antropologo batek Afrikako laku handien inguruan bizi diren populazioen ohitura sexuak buruz ematen zituen zehaztasunak gogorarazten ditu. Kashamusaren hitzetan "Gizon edo emakume bat estimulatzeko eta aktibitate sexual handia eragiteko, gizonaren

area pubikoan tximino arren odola inokulatzen da. Gauza bera egiten da emakume eta tximino emeen odolarekin..." Noirlau-ren arabera errito sexual horien ondorioz izan daiteke HIESaren birusa tximinoengandik gizakiarengana pasatzea.

Hiritaratzeak lagundu

Azken urteotan Afrikan gertatzen ari den urbanizazioaren kausaz, ohitura se-

xual horiek jarraitzen zituzten lagunak hiriratu dira hein batean. Hirietan bertako eta atzerriko lagunekin erlazio sexualak izan dituzte eta erlazio horien bidez eritasuna kutsatu diete. Turistek herrialde garatuetara eraman dute birusa eta bertan erlazio homo zein heterosexualen bidez zabalduz joan da. Gainera herri garatuetan HIESak bi hedatze-bide berri izan ditu: drogazaleak, elkar banatutako orratzen bidez eta odol-trasfusioak. Orduan izan da HIESa identifikatua eta bere birusa isolatua.

Teoria berri honen zaleek azpimarratzen dutenez ohitura sexual berezi hauek ez lukete HIESaren bapateko sorrera eta hedatze azkarra azaltzeko soilik baizik eta aintzinean Afrikako lakuetan gertatutako tribu osoen ustegabeko desagerpena. HIESaldi bortitz bat izan zateken kausa.

Bukatzeko

HIESaren jatorriari buruzko teoria berri hau erakargarria denik ezin ukatu. Hala eta guztiz ere, antzeko kasuetan egiten den bezala itxaron egin behar da ea zuzena ala okerra den ikusteko; zaleak oso baikor ageri dira, beren aburuz teoria berri honen arabera HIES birus desberdinen jatorria azal liteke. Orain arte bi HIES birus ezagutzen dira: HIV-1 eta HIV-2 izenekoak. Lehenengoak Ertafrikan du jatorria eta bigarrenak Mendebaldeko Afrikan. Bi eskualde hotako tribuek ohitura sexual berdinak baldin badituzte eta tximino-mota desberdinak erabiltzen badituzte birusen artean desberdintasuna egotea normalizat jo liteke.

Non dago egia?

MJ. BARANDIARAN

I. IRAZABALBEITIA

«Gelidium» algak biltzea itsasoarentzat mesedegarri suertatzen da

Euskal Herriko «urre gorria» edonoren esku

Azken urteotan, udako azken eguzki izpien berotatik freskatu nahian itsasoratzen garanean, uhinak ekartzen dituzten algez beterik ikusi ohi ditugu itsas bazterrak. Hortxe saiatzan dira langabetu, ijito, arrantzale eta lan-egoera desberdinetako jende multzoa xoxa batzu irabazteko asmoz. Zein dira ordea alga hauen berezitasunak? Zer egiten da gero alga horiekin?

Alga bilketaren garai aproposa

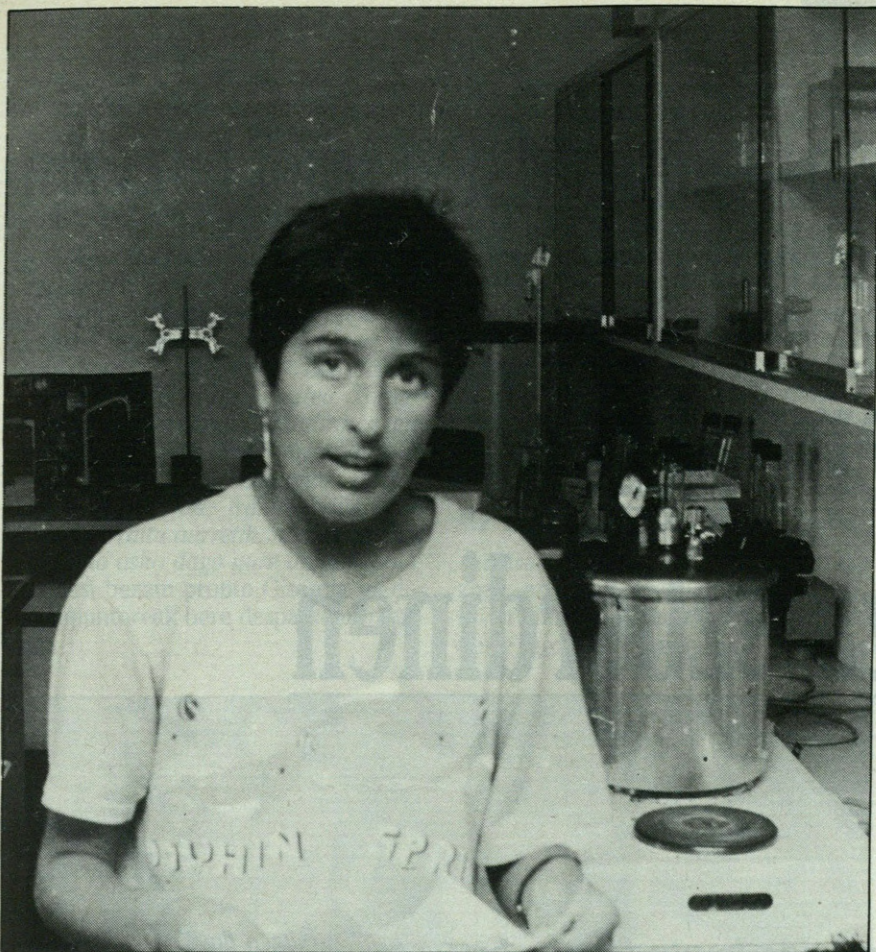
Uda amaitzeaz dagoela eta «gelidium» alga biltzaileak edozein itsas bazterretan aurki ditzakegu, «urtean behin, algak itsas hondotik askatzen dira eta juxtu oraintxe da, ziklo natural bat da. Uda, uda azkenean hasten da eta iraileko marea bizi eta ekaitzekin, hostoak ahulak daudenez uhinek laguntzen dute hostoen galeran eta hondartzatarainoko garraioan, hosto berriketa da».

Bilketa honen inguruan jende mor doa aritzen da lanean, langile kopuru garrantzitsu bat mugitzen du aktibitate honek, ikusi besterik ez ijitoak hondartzan, kontratak itsas bazterretan, arrantzaleak beren sare eta ontziekin... «bai, orain 50 urte Donostiako arrantzaleek «urre gorria» deitzen zioten, orain arrantzaren alternatiba bat bezala ikusten dute. Atun garaia bukatu da eta orain, iraila eta urria tartean, ez dago arrantzu zehatzik, beste jendearentzat ere, diru iturri bat da».

Itsas belar kilo bustia, iaz 25-30 pezetatan erosten zen, lehortua izanez gero laukoiztu egiten da prezioa. «Erosten dutenen artean, lehen esan dugun bezala, Somorrostroko empresa txiki bat dugu baina garrantzitsuena Burgosen kokatzen den multinazional bat da, «Hispanoagar», estatu espainoleko agar produktore nagusia. Agar hau alga hauen ormek duten zelula sintetikoak laboratoriotan tratatuz lortzen

Alga lehortuz gero lau aldiz gehiago ordaintzen dute multinazionalak

O.I.Z.ko Irene García «gelidium» algetan jakitun dugu

den amaierako produktua da eta 30 mila pezetatan saltzen dute gero kiloak. Etekin polita.

Alga hauen berezitasunak eta hauekin nork zer egiten duen eta nola jakin nahian, Donostiako Ondarreta hondartza parean kokatzen den «Ozeanografia Ikerketarako Zerbitzua»n lan egiten duen Irene Garcíaengana hurbildu gara. Jasotako berriak handiak izan dira baina harriak handiagoak.

Ekialdean, espaldidanik, itsas algen erabilera ezaguna da baina Kantauri Itsaso bazterrean orain gutxi hasi da itsas alga hauen ikertze eta ezagutzea.

Hemen, Euskal Herriko itsas ertzean, «gelidium sesquipedale» izeneko dugu bizilagun, gorrika, urtero bederatzi zentrimetroz hazten dena eta itsaso bizi eta zonalde arkaitsuak bizilekutzat dituen.

Jaizkibel eta Igeldon alga larreak

Hiru-lau urtetako bizitza duen alga hau zerotik hogeitamar metro bitarteko sakontasunean kausitzen da baina hamabi metrotatik behera zailago da. Gipuzkoako kostan, Igeldo eta Jaizkibelen parean «gelidium» honek itsas larre handiak sortu ditu, «Kantauri Itsasoak

baldintza ezin hobeak eskeintzen ditu alga honen bizitzarako, dio Irenek, eta ondorioz, hementxe bertan, larre izugarriak daudela dakigu. Gainera, Kantaurin jasotako alga hauen kalitatea munduko onena da. Iaz, Somorrostron alga hauekin lan egiten duen empresa batek japoniarren sari bat irabazi zuen eta japoniarrak jakitun dira alga kontutana.

Alga larreen aberastasuna nolako den imajinatzeko, 1983. urtean euskal kostan 31.000 tona alga busti lortu zirela kontutan izan behar da; 1985. urtean Donostian 700 tona, biltzaileek 28 miloi irabazten zituztelarik. Honela eta nahiz Mediterraneo itsas ertzean honelako alga moietarik ez dagoela jakin, estatu espainola munduko «gelidium» alga ekoizle garrantzitsuen bilakatu da.

Aplikapenak ezin zabalagoak izan

Gaur egungo gizarte kontsumista honetan «agar» hau ia edozertarako balio du, aplikapen anitzak ditu. Japoniari XVIII. mendean alga hauen eraldaketa industrialak, sukaldarako aplikapenarako batez ere, Europar bigarren gerra mundiala amaitu eta blokeo hautsi eta gero, hasten da.

«Aplikapenak, dio Irenek, oso zaba-

lak ditu, hasi medikuntzatik, non bakterien eta ontoen kultiboan erabiltzen den, ikerkuntzarako alegia; hortz eta hagin artifizialak egiteko moldeekin zerikusia du; elikaduran mermeladak, iogurrak, flanak, pastelak loditzeko erabiltzen da, saltxitxa eta txorixogintzan grasen orde «agar»a darabilte; fotografia pelikuletan, larruzko berokari amaierazko ikutua egiteko; urpekari atomikotan motor laguntzailetako pieza bat «agar»arekin egiten da; kointreau likorea, Bovril salda egiteko...

«Agar» honez gain, beste osakiak ere ba omen dira: beste itsas belar moeta batzu, fruituetatik ateratako «pectina»k baina propietate eskasagoak. «Agar»aren propietateak oso egokiak dira, bakarrik, ez da toxikoa, entzimek eta bakteriek ezin dute eraso, gizakiak ez du digeritzen, letxugarekin bezala: jan eta bota, laxantea da».

Itsas belarrak biltzearen onura

Lurra guztiz esplotatua den eta itsaso esplotatu nahi den garaiotan arraro bihurtzen da belar hauen bilketarekin surtatzen dena, «itsas belar hauek itsasotik kendu egin behar dira, itsas hondotik askatu direnean usteldu egiten dira eta ura zikindu. Era berean, itsasoa oxigenorik gabe geratzen da eta hondartzak ere zikintzen ditu. Onena jasozea eta etekin bat lortzea da, ezta?»

Honelako negozioa izan arren giza kiaren esku zuzena ez du ezagutzen alga moeta honek. Oraindik, hemen bederen, ez da itsas belar honen mozketa artifizialik egiten, beste zenbait lekutan saiatu arren ez zaie nahi bezain ongi atera. «Zorionez, oreka ona mantentzen da oraindik, itsasoak botatakoa jasotzen da, errekurso naturala errespetatzen da, artifizialki egin ez gero tresneria garestia behar da eta baimen bereziak eskatu beharko lirake. Honelakorik gerta ez dadin espero dugu».

Baina gizakiaren maltzurkeria eta diru nahia sartzen ez bada, «gelidium» alga moeta honek badu arerio gogor bat azken aldi honetan, bere antzeko beste alga bat, alegia. «Iaz lehendabizikoz, Bizkai aldetik beste itsas belar bat hedatzen ari zela nabaritu genuen, hau parasito bat besterik ez da, «gelidium»aren gainetik hazten da baina aurten, zorionez, hondartzetara iristen diren itsas belarrak oso garbiak iristen direla eta, oso pozik gaude».

Hala ere, Ozeanografia Ikerketarako Zerbitzukoak uda honetan ari dira «gelidium» alga honen bitxikeriak, ohiturak, etorkizuna eta beste ikertzen denok hobeto ezagun ditzagun.

N. ARRASTOA

Medikuntza herritarra gora ari den sasoi honetan
sasi-medikuak ugaltu

Gaisoak sendatzea medikuntza ezberdinen helburu

Medikuntzaren inguruan bada kontu frango beti ere. Ez da gutxiagorako. Medikuntza ofizialarekiko kritika zorrozten ari da momentuz, 'ezkutu' xamarrean medikuntza herritarra, maila haundi batean, marginaltasunean mantentzen delarik. Gaisoak (oraindik batzuk geratzen dira osasuntsu) arrazoirik izango du gaisotasun guztien atzetik dabilen makina bat kurandero, masaiari, akupuntore, 'petrikilo', brujo eta beste sasi-medikuri hainbeste kasu egiten dionean: esperantza ez galdu nahi.

Aurpegiatu ohi zaio medikuntza ofizialari, kaleko kontuak alegia, erresidentzietan, anbulatorio eta mediku despatxoetan desgizatasuna arnasten dela sendaetxeetako usain berezi horrezaz aparte. Burokratizazioa, lehiatilik, zentzu gabeko joan-etorriak, gizarte asegurantzaren halabeharrezkotasuna, oheak pasiloetan... Eta gaisoa beti gailo.

Deskontentu asko. Medikuri 'jauna' ohorez tratatzen bada ere ez zaio esijitzen zaiona eskeintzen, eta medikuntzak aurrerapen haundiak egin arren, gaitz gehientsuenak erabat analizaturik aurkitzen diren XX. mende honetan barne egitura falta nabaria somatzen da medikuntza ofizialaren alorrean. Beste

medikuntza herritarrek ze nolako alternatiba suposatzen du guzti honen aurrean?. Galdera askoren minez eta guzti hau zerbait argitzeko asmotan, Donostiako Erresidentziako, Sarobe, Escobar eta Elgoiar sendagileekin aurrena, Amezketako San Migel masaiariarekin gero eta Alberto Gisasola mediku-akupuntorearekin azkenez, luzatu dugu ondoren doakizun 'errezeta' hau.

Profesionalen deslilura eta abar

Medikuntza ofizialaren egoera kezkarriaz kexatu gara kontsultan: «Gure eritziz, beste alorrek dauden era be-

rean aurkitzen da: kazetaritza, irratia, telebista, politika, boterea edo beste edozein eginkizunen moduan, ez hobeto, ez gaizkiago» dio Sarobe traumatologoak. Eta matizatuz jarraitu du Escobar-ek: «medikuntzan, geure arloan, profesionalen deslilura ikaragarria dago, duela urte batzuk baino okerrago lan egiten da eta gauzak okerrago joateko plantak ditu epe laburrera, antza denez». Halere, gaisoarekiko sendagile banakakoaren jarrera ez omen da txarra ez eta gutxiago ere orokorrean: «profesionalak ea zein baldintza gaitzetan, desgokietan lan egiten duen ikusi behar da. Askotan ezin zaio jendeari ongi tratatu eta atenditu. Hori gaisoarekiko tratu 'afektiboari' dagokionez».

San Migel masaiariak jendearen begietan antzematen du gaitza, han, Amezketako Huarteko San Migel-enean: «gaisoa kariño haundiaz tratatu behar da, eta pila haundia joaten den tokian zaila da guztiz. Hemen berriz, denari pazientzia hartzen zaio eta esplikazio onak eman ere. Jende asko sendatu dugu honela. Halere, denak ezin litzake batek sendatu eta noski, medikuak hor daude, medikuek gu baino baliabide gehiago dituzte, analisiak, barru aldeak-ikusi, eta guk berriz begietatik». Sinismen eta fede haundia azaltzen du jendeak medikuntza herritarrean, begibistakoa hori:

Elgoiar: Gaiso egonez gero sendagile tekniko baten eskutan jarriko nuke nire

konfidantza. Zera: mediku tekniko ala gizadasun medikuen artean hautatu behar banu, lehengoari emango nioke lehentasuna. Nahiago beraz, zertan ari den batekin jardutea, 'pilula doratuko' didan humanistarekin baino.

Medikuntzak aztergai

Komeni da agian ez nahasten eta txorabiatzen hastea: «mediku profesionala nahiz mediku akupuntore eta beharbada medikuntza herritarraren arloan, masaiari, 'petrikillo' eta bestek egiten ari diren azteratzea. Tamalez jende asko ari da akupuntura egiten mediku izan gabe eta horren aurka azaldu behar duzu: ezagupide eta jakinduria behar da, tratamenduari hasi eta jarraitu aurretik. Azken batean intrusismo asko dago gure artean» bota digu hasi bezain pronto Gisasola mediku-akupuntoreak bere despatxuaren argitan.

“Sintomak ez ezik gaisoa bera ezagutu.”

Sarobe: Medikuntza herritarrak badu bere partzela, badu bere izateko arrazoia. Ia gehiena fedea da, medikuntza herritarren horrek du eraginik haundiena. Mediku izan ez eta paraleloki aktuatzen duten fisio-terapeuta, berrabiltzaile eta abarretaz berriz zera esan behar da: prestaketa eta bitarteko egoirik gabe hanka sar daitekeela hondo-raino.

Escobar: Arrazionalizatuz gero ohizko medikuntzara jo beharko genuke. Medikuntza herritarra ez da kalterako eta ez gaude horren kontra. Gaisotasun gehienak naturalezari esker sendatzen dira eta guk ere kiderik lagungarrienaz jotzen dugu hau. Medikuntza herritarrak, mende askori esker aurreratu du, baina motz geratu da.

Alor motza jorratzen duela dio Sarobek: «guretzako oso mugatua geratu da. Mantentzen du bere pisua, hor sugestioak asko esan nahi du, jendearen psikologian erroturik dago, badu bere magia eta noski, jendeak bere burua etsi-etsita ikusten duenean... 'petrikillo'»

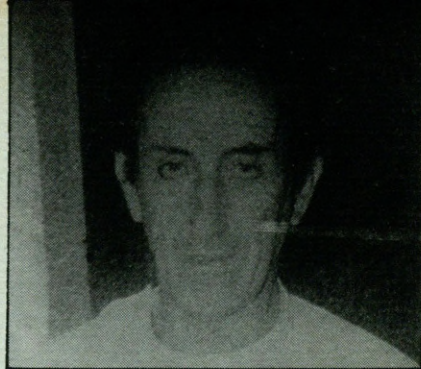
eta brujongana azkar!», belar zorroaren bila.

San Migel: Oso gauza zaharra da gurea; nik 13 urte izaterako ezagutzen nien belar guztiak eta banekien zer gaitzetako ziren. Beste batzuk badira gero hasitakoak eta tutik ere ez dakitenak, denetatik izaten da noski.

Gisasola: Urte asko ematen ditu akupuntura ikasteak, ikasketa luzeak behar dira. Orain bai, montai haundiak daude, kurtsilo bat eginez hasten da jendea, dirua dutelarik helburu muntai horiek. Gero diploma bat partitzen dute majo ordaindu ondoren eta lege aldetik trabarik ez dagoenez aurrera doaz.

Ez sinistu mirarigileengan!

Masaiarien eskutan, erreuma arazoak, artrosiak, zirkulazioarenak, lepoko artritis-moa, tiradizoak, kolpeak eta beste gozatzen omen dira tenporaldi

Joxe San Miel: “Propagandarik hoberena gaisoak sendatzea da”.

Berak aitortzen duenez jendea ez dago kondiziotan, %90 batean bederen. «Coca-Cola asko, gaseosa, Kas-a ginebra... daramagun bizitza kontutan hartuta jende gutxi dago gaiso, oraindik batzuk geratzen dira sano. Hor dago miraria. Ondo ibili nahi baduzu ahotik zerbait sartu baino lehen hirutan pentsatu eta gero gerokoak».

Begietan asmatzen du gaitza Joxe San Migel-ek, begi ninietan gure gorputz atal guztien errepasoa lupa batez gauzatuz iridilogiaren zientziari jarraituz nolabait: «begiak eta eskuak ditut jakinduria guztizat».

Medikuen arrazoi argiak

Ez dago giro! Ikusi eta entzun egin behar dira medikuntza ofizialaz esaten diren pesteak! Mesfidantzak ba dira, medikuen erruz geratzen omen da jendea kirofano mahaietan gorpu: «erruak beti ematen dira, arlo guztietan. Baina bai eta ere gero eta afektatu gehiago dira beraien eskubideak abokatuekin batera eskatzen dutenak. Dabilenari gertatzen zaio». Bestalde, esan behar da halaber berri hauek deformatu egiten direla: «Esplika errezak diren konplikazioak ba dira, kasu esplika ezinak ere, portzentai txikitako heriotzak, zortea... medikuntzak aurrera pausu galantak eman dituen arren ez du dena menderatzen», Erresidentziako medikuen hitzetan.

Mediku-akupuntoreak ez du begi txarrekin ikusten medikuntza ofiziala, akupuntura ari den arren ez du baztertzen zeharo bestea, osagarriak omen dira biak: «azken aurrerapenak ezin ahaztu, behar-beharrezkoak dira, baliabideak dituzte, diagnosi zuzenak gehienetan, baina batzutan neurririk gabe tratatzen dute gaitza eta medikazio berak sortzen ditu gaisotasun jatrogenikoak». Traumatologoez zera diote honetaz: «automedikazioak jarraitzen du. Botiketan, droga «sanbenitoa» kendu eta tankerako produktuak ikarragarri saltzen dira, jendeak irentsi egiten dituzte».

Orratzak dantzan

Medikuntza herritarrak aspaldiko tra-

dizioa badu ere akupuntura ez da atzera begira geratzen. Txinatik datorkigu eta lau mila urte ditu jadanik: «akupunkturak zimendu askoz ere haundiagoak ditu, ikerketa sakonagoak eman ditu» dio Gisasola mediku-akupuntoreak. Jarraian zera argudiatzen du: «akupunturaren alorra pertsonaren energi bitalarena da; gorputz osoan badira zenbait puntu zeinak energia elektrikoari erresistentzia gutxiago eskeintzen dioten. Puntu hauek lerraturik daude eta lerro edo meridiano hauek beraien artean badute komunikaziorik».

Akupunturaren alorra gaitz funtzionalak osatzen dute, gaitz sikikoak eta sikosomatikoak, organikoak ez direnak. Gaitz hauek aurrera jotzen duten moduan atzera jo dezakete eta sendatu daitezke. Zenbat eta funtzionalago izan gaitza orduan eta posibilitate gehiago ditu akupunturak berau sendatzeko. Gaitza atzeraezinetan ez da aritzen akupuntura, erantzun mekanikoak behar bait dituzte hauek: «nire ustetan, gaisotasun guztiek dute bere osagai sikikoa. Akupunturak hobeto senda dezake osagai sikikoak dituzten gaitzak. Beste mentalitate bat ari da hedatzen orain, jendea konturatzen da lehenengo momentutik etorri behar dela akupuntura, medikuntza natural, herritar eta 'suabe'etara».

Laguntza falta erabatekoa jasaten dute Administralgoaren eskutik: «komeni zaie beti ere, medikuntza ofiziala guztien gain jartzea, desprestigioan edukitzea beste medikuntzak».

Ohizko medikuntza abusupean

Makina bat luzaçu zaigu oraingo honetan kontsulta. Ez dirudi azkenik duenik gure gaitzak, entzun bestela:

Sarobe: Guri askoz ere gehiago esijitzen zaigu, ze ez gara ari gauzekin pertsonekin baizik. Esijitu bai baina, eskeini? Giza-borroka bat badago orain bertan mediku klasearen kontra eta medikuntzaren kontra, nolabaiteko demagogia batek bultzatzen duena, nonbaitean ongi datorkiena; abusuak egon dira medikuntzaren baitan zenbait sektoreren eskutan, goiko jendea, mediku oso aberatsak eta abar... ezin ukatu!

Eskobar: Lagundu beharrean pintxatu egiten gaitu Administralgoak, mindu. Estamentu jerarkikoko partaideren batek, Erresidentzia honetako jefeak adibidez, izorratu baizik ez bazaitu egiten uneoro ez dizu konpentsatzen, egiten duzuna ez da baloratzen. Jendea ez da honetaz batere ohartzen.

J.J. PETRI

L. BELARRA

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko, astekoaren berri jasotzeko, gizarteaz eta politikaz ohartzeko, alfabetatzen jarraitzeko, denbora pasatzeko... ARGIAK 60 orri eskaintzen dizkizu astero zure etxean.

Erreportaia ugari, elkarrizketa interesgarri, komikia koloretan... Haur eta gazte, senar eta emazte, baserritar, langile ala estudiante, euskaraz bizitzeko ARGIA behar duzue.

ARGIAREN HARPIDA IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

..... Telefonoa

Herna

..... Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

..... Kontu Korrontearen Zb.....

SINADURA

1986ko harpidetza-sariak: Hego Euskal Herria: 4.800 pezeta; Iparr Euskal Herria: 330 libera; Estatu espainola 4.800 pezeta; Beste atzerriak: 6600 pezeta; Atzer 10.000 pezeta.

ARGIA. Ametzagaña. 19. Donostia. 20012.

BOKARTA

TXEROKI eta ANDONI

KAIXO, NI BOKARTA
NAIZ, BENO HORI EZ
DA NERE BENETAKO
IZENA

JOXE AGUSTIN IBARRO-
LA LEKUNBERRI DA
HAIN ZUZEN NERE
GURASOEN ASMATU ZU-
TENA

BAINA ENE PROFESIOAN
BEHARREZKOA DA
IZENA EZ DEZAN JENDE
GEHIEGIK EZAGUTU

HORREGATIK HIRI OSOAN
BOKARTAZ EZAGUTZEN
NAUTE BESTERIK GABE

IKERTZAILEEN PRIBATUA
NAIZ. 2613 DA NERE
LIZENZIAREN ZENBAKIA

13.763 ENE FITXA
POLIZIALA 15.466.967
ENE NAN'A

HALA ERE EZAGUTU NAHI
BANAUZUE IRAKURRI
HEMENDIK AURREA
KONTATUKO DIZKIZUE DAN
ENE BIZITZAKO PASARTEAK

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

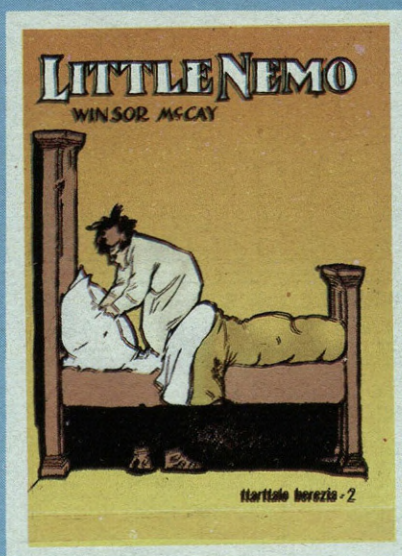
Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

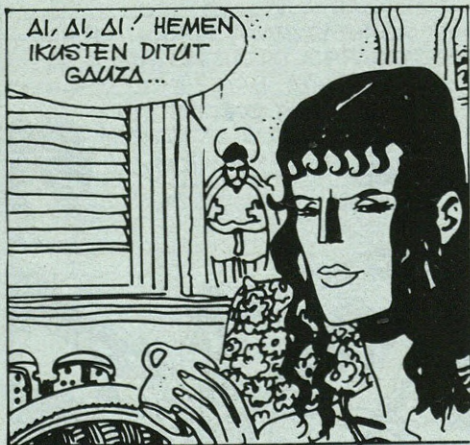
EZ UTZI IRAKURRI GABE

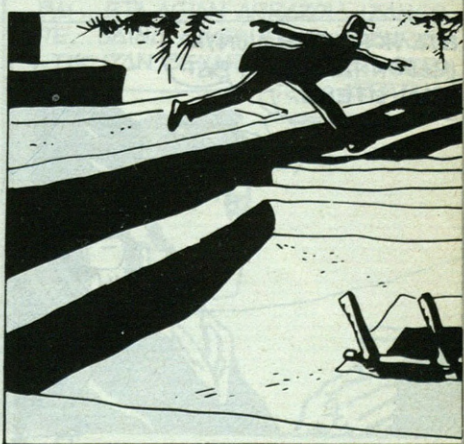
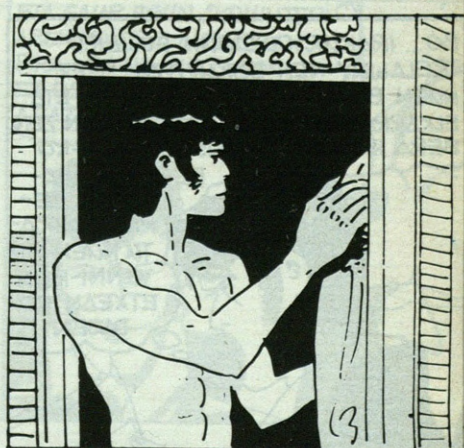

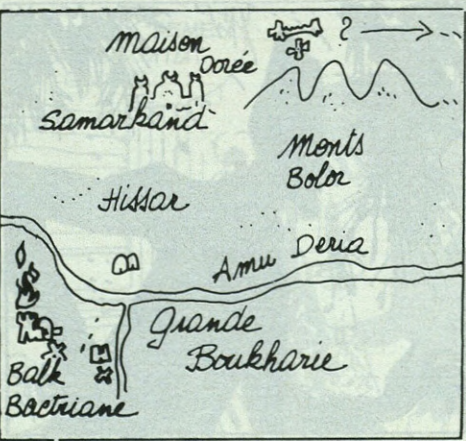
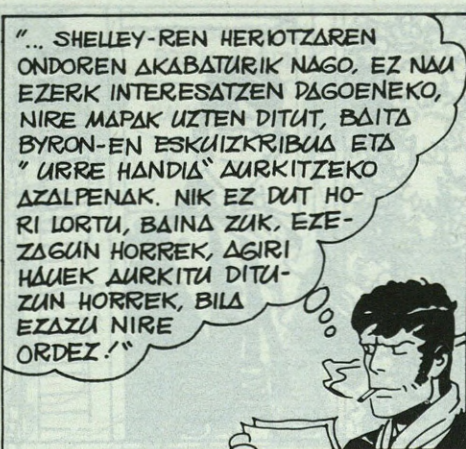
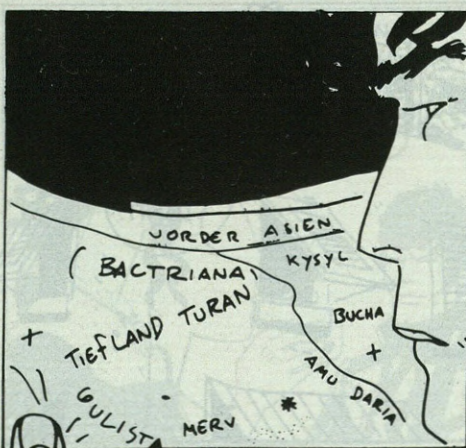
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

DENA ONDO?
BILATZEN ZE-
NUENA AUR-
KITA AL DUZU?

BAI...AZALPENA AR-
GIA ZEN, BATEN BATEK
JARRAITU ZAITU?

EZ!
DENA ONDO
DAGO.

EDERTO, MINTZA GASTEZEN.
NAZIONALISTA TURKOEN
KONTU BATETAN
NAHASTURIK
NAGO...

ZEU??
TXANTXETAN
ARI ZARA?

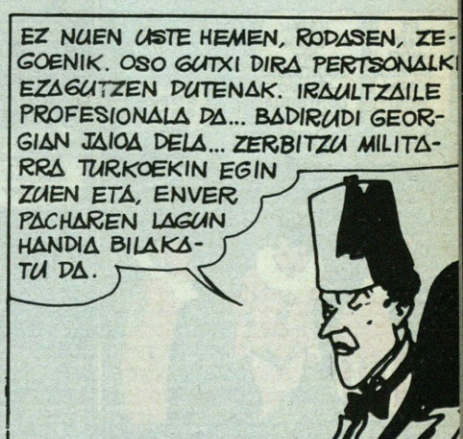
BAI, IZAN LITEKE... ESADIDAZU, IBAHIVAH,
EZAGUTZEN AL DUZU CHEVKET IZENE-
KO BAT?

EZ DIDAZU BA
ESANGO
TOPSTU
EGIN DU-
ZULA?

IA, IA.

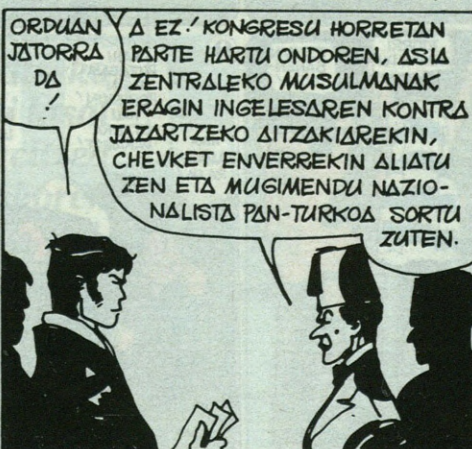
GIZON ARRISKU-
TSUA DA.

EZ NUEN USTE HEMEN, RODASEN, ZE-
GOENIK. OSO GUTXI DIRA PERTSONALKI
EZAGUTZEN DUTENAK. IRASULTZAILE
PROFESIONALA DA... BADIREDI GEOR-
GIAN JAIOA DELA... ZERBITZU MILITA-
RRA TURKOekin EGIN
ZUEN ETA, ENVER
PACHAREN LAGUN
HANDIA BILAKA-
TU DA.

1920-AN DOMINAZIO KOLONIALAREN
MENPEKO HERRIEN ASKAPENERAKO
KONGRESUAN HARTU ZUEN PARTE,
RADEK, BELA KUN, ZINOVIEV ETA
ZURE LAGUNA ZEN JOHN REED
HORREKIN BATERA...

ORDUAN
JATORRA
DA

A EZ. KONGRESU HORRETAN
PARTE HARTU ONDOREN, ASIA
ZENTRALEKO MUSULMANAK
ERAGIN INGELESAREN KONTRA
JAZARTZEKO AITZAKIAREKIN,
CHEVKET ENVERREKIN ALIATU
ZEN ETA MUGIMENDU NAZIO-
NALISTA PAN-TURKOK SORTU
ZUTEN.

ETA GAUR EGUN "KOMINTERN"
AREN KONTRA ALTXATUAK
DIRA... BAINA GUZTI HORI
EZ DA IA GURE
ARAZOA...

ARAZOAK IZANGO DITUZU ASIAREN
PARTE HAU ZEHARKATZEKO GARAI
HAUETAN; FRONTE NAZIONALISTA,
BOLTSEBIKEAK,
BIDE-LAPURRAK
ERLITIOSO
FANATIKOAK...

ASMO BAKARRA IZAN-
GO DUTE DENEK: ZURE
BILAKETAK OZTOPATU...

... BAI ... ETA AGIAN ARRAZOA IZANGO
DUTE... BAINA AZKEN FINEAN, ZERGA-
TIK IZAN BEHAR DUTE BETI BES-
TEEK ARRAZOA?

(datorren astean jarraituko da)

1 Little Nemo in Slumberland

NOIZ ITZULIKO OTE DA HADA BADITAT IKUSTEKO GOGOAK

PRINTZESARI GALDA GARELA ESATERA JOAN DA. GERO ITZULIKO DA!

ZER DA HAU? BELARRA?

BAI HARRIGARRIA. BIZKOR HAZTEN DA. EZ?

E! ZER DA HAU?

EZ DAT INOIZ HONELAKORIK IKUSI!

HADAK ESAN DIT MENTARAK IZANGO GENITUELA. HONA BAT!

ETXERA GAITEZEN!

ZER DA HORI? NORBAIT DATOR!

JAUREGIKO ZAINAK IZANGO DIRA, GURE BILA.

ZAINAK? HONA IGOKO NAIZ NOR DEN JAKITEKO.

NOR OTE DA? PILL MEDIKUA?

BADAKIT! IGO! IGO!

EZ DIOT TUTIK ERE ULERTZEN!

ZER DIO HORREK?

AI ENE!

KORONELA, HIRU IGO DIRA ZAHAI-TZETARA! ZATOZ BIZKOR!

ATZETIK DATOZ!

LAGUNTZA

BARRE EGINO DUGA!

HAU NIRETZAT ARDURATU ZUEK BESTETAZ!

BAI ALE POLITAK! EZ DEZATELA IHES EGIN!

EZ UTZI KOSK EGITEN, ETA EZ APURTU! BIKAINAK DIRA!

NON DAGO HADA?

ETORRI BEHAR DA!

ETXEAN BANEN-SO...

BAI HORI KE!

NIREA DA POLITENA! EZ DIT IHES EGINO.

IKUSI DITUZAN GIZAKIRIK EDERRENAK DIRA!

NAHI DUTZUENA EGIN HORIEKIN! HAU ETXERA DARAMAT!

HAU AMAIERA DA!

BIPAL DITZAGUN PALEONTOLOGIA INSTITUTORA!

O!

LAGA NAZAZI! LAGA!

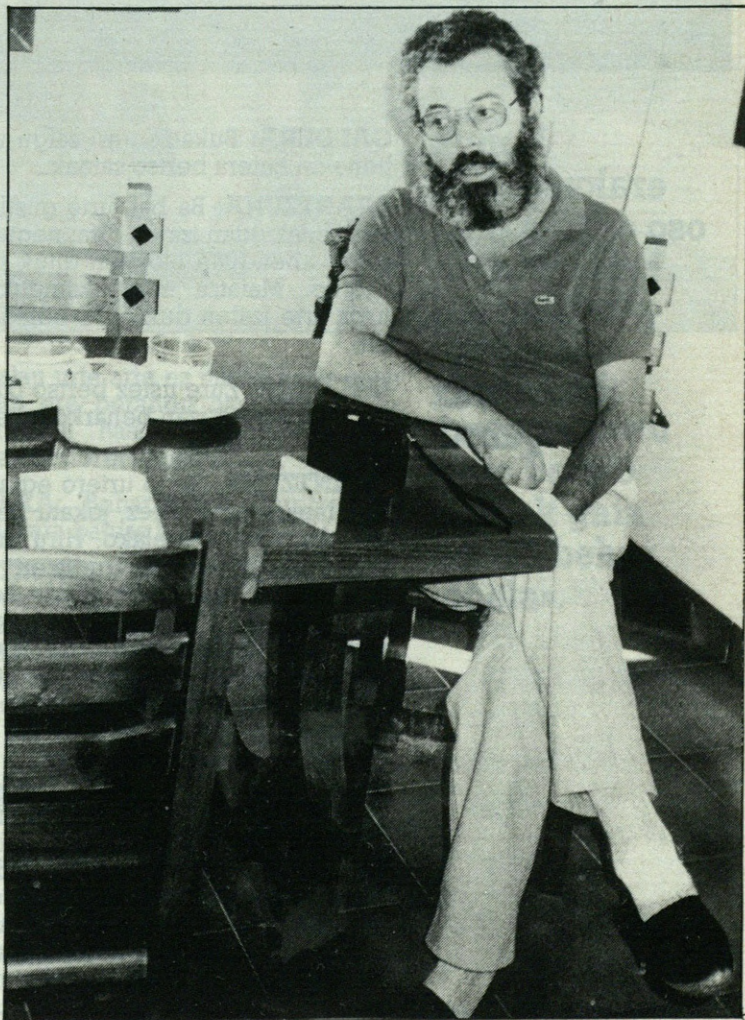
OIHUKATZEZ BUKATU AL DUTZA? EGITZA IO!

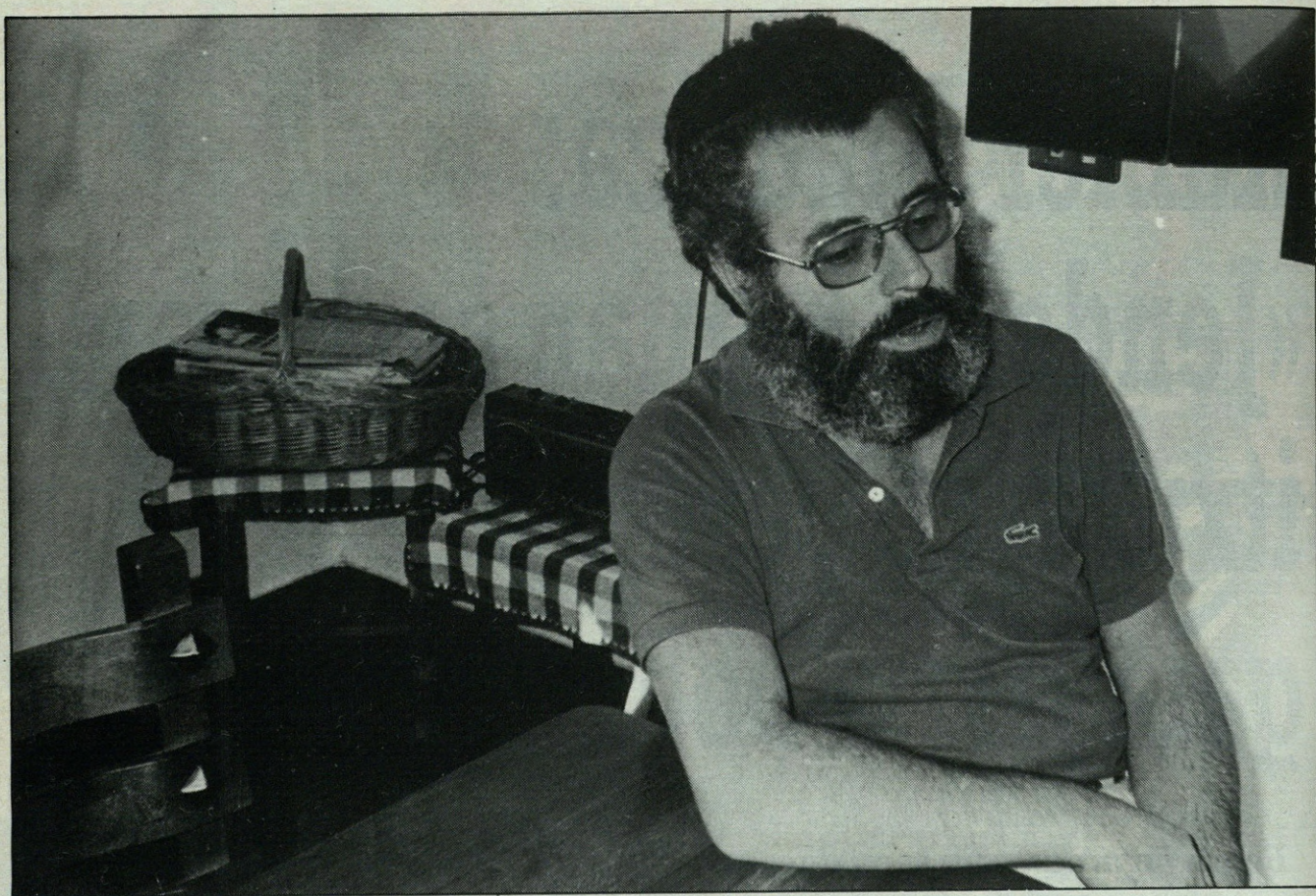

Xabier Amuriza:

«Jendeari buruan sartu zaio itxurazko bertso saioak gaia jarria behar duela»

Berriz inguruan egin berri duen etxean aurkitu dugu Xabier Amuriza. Arratsalde arratseko patxadan eseri eta lasai lasai aritu gara. Gai askori heltzea geneukan bertsolari askoren maisu, txapeldun ohi, apaiz ohi, HBren parlamentari, literaturagile eta beste zenbait arlotan ere ezaguna denarekin. Bertsolaritzari buruzko solasa atera zaigu luzeen. Gaiari puntu ezberdinetatik tira eta atera dira ondokoak. Txapelketa, teknika, bertsolaritza berria, entzulea, komunikabideak, euskalkiak... momentu zehatz bateko deklarazioetatik baino haruntzago joatea eskaini digu patxadak. Hementxe dauzkazu esandakoak esan bezala.

Honek erakusten du oso eroso dela bertsolaritza hauentzat, oso merke ateratzeaz gain».

GALDERA: Bukatzen ari zaigu uda eta honekin batera bertso saioak...

ERANTZUNA: Ba bai, urte guztian saio ugariena udan izaten dira, neguan ezer gutxi, abenduan etortzen dituk hori bai nahiko. Maiatza edo ekainetik iraila, urria arte izaten duk gure bolada batez ere.

GALDERA: Zure ustez bertso txapelketak ugariagoak izan beharko lukete, zergaitik?

ERANTZUNA: Beno urtero egin beharko lirakeke nere ustez, jokatu behar bada jokatu behar delako. Hiru urtez behin egitea luzeegia iruditzen zaidak, bertsolariak behartuak gaude hara joateko eta behin pasatzen utzi ezkeror sei urte pasa dituk; urtero egin ezkeror askoz normal eta naturalagoa litzateke. Hor ikusi beharko genukena, ea bertsolaritza jokatzeko kirol bezala har liteken ala ez.

GALDERA: Baina hik positiboak ikusten dituk txapelketak.

ERANTZUNA: Beno, baditu alde onak eta txarrak, nahiz eta lehenengoak gehiago izan nere ustez, baina tira ez gaituk zalantzan hasiko, egin behar bada hartu ta egin.

GALDERA: Alde txarrak...

ERANTZUNA: Ba ez dagoela argi bertsolaritza lehiaketarako asmatua denik. Bazekiat ez dela konpetentzi latz bat, baina tira konpetentzia duk. Arrakasta jendearen aldetik, badu halako sadismo apurra, bertsolaria estu ikusteagatik. Horretaz aparte, bertsolaritzaren eredu bat ezartzen du, ariketa moduan, eta noski hori oso akademikoa duk eta azkenean urtean zehar dauden jaialdi guztietan inposatzen bukatzen duk. Urtean ehun saio egin ezkeror, ia, ia denek txapelketaren eredua dute. Jendeari buruan sartu zaio bertso saioa itxuraz izateko, gaia jarria izan behar dela, eta hori duk bertsoak egiteko modu bat eta modu hori duk hain zuzen txapelketakoa. Baina beste moduak badira, librean egitea esaterako, zailagoa, askoz zailagoa, baina ondo atera ezkeror askoz ederragoa ere. Gaur egun apur bat, bertsolaritzaren izatea gai jartzailearen esku zegoek eta eskema hori erabat nagusitzea bertsolaritza kiskaltzea iduritzen zaidak.

GALDERA: Alderdi onak ere izango dituk.

ERANTZUNA: Bai noski, txapelketek bertsolaria errutinatik ateratzen dute eta ahal duen guztia ematen behartzen du.

Saiatze horrek aurrerapenak ekartzen ditu. Bestalde, promozio aldetik oso ona duk, batez ere jende gaztea promozionatzen duelako. Publikoaren aldetik ere, zaletasuna asko handitzen dik.

GALDERA: Nola eta noraino ikusten duk bertsolaritzaren eboluzioa?

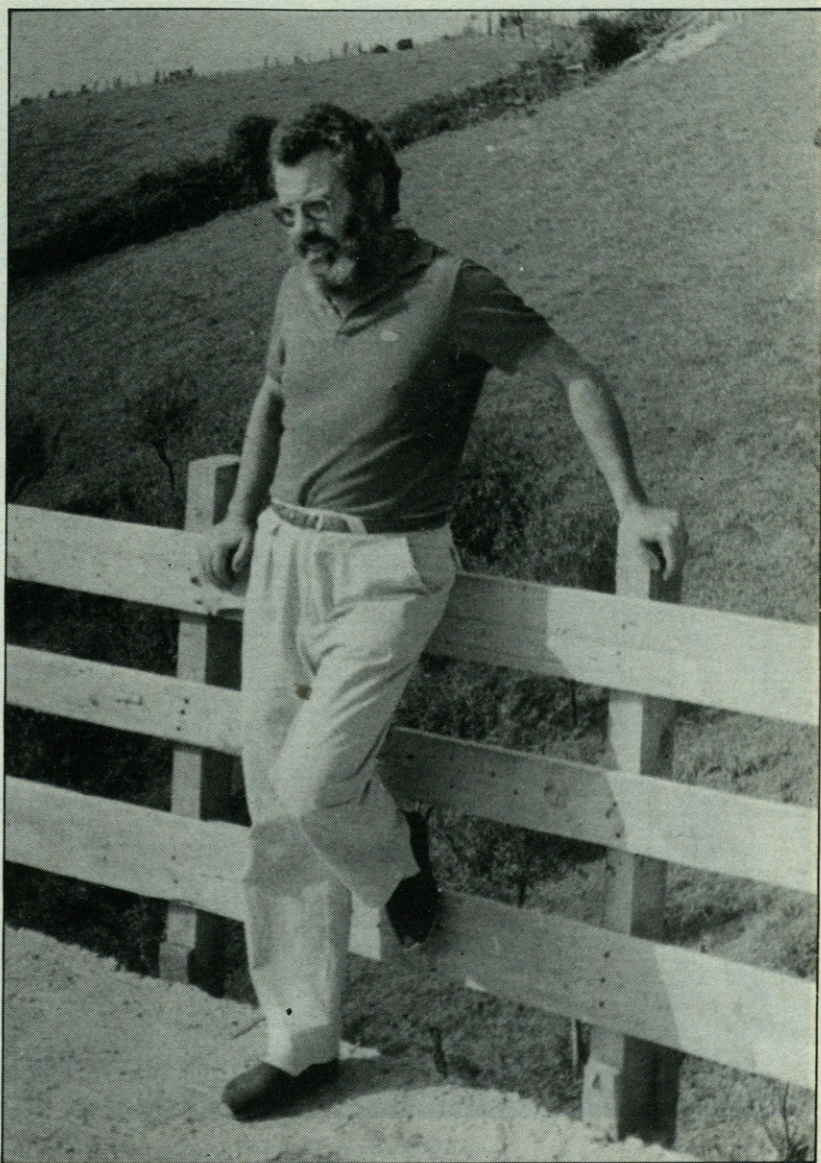
ERANTZUNA: Ba eboluzionatu beharko du. Noraino eboluzionatuko duen? Ba alde batez gizartearen arabera eta bestalde bertsolarien ikuspuntuaren arabera. Bertsotako modua teknika aldetik eta, asko aldatu duk. Behar bada gaia tratatzeko modutik, ideiak eta hizkuntza mota, umorea... ez duk horrenbeste aldatu. Bertsolarien umorea pertsonalizatua duk gehienetan; orduan hortik aparte ez diagu umorea jakiten egiten, eske ma batera lotuegia zego. Esaterako, ni apaiza izan nauk eta hori entzun beharko diat hil arte; eta ondo zego hori, eta bestea beltza delako eta bestea txikia delako. Apur bat aurreratu diagu orain, txukundu gaituk pixkat, behintzat gauza mingarriak ez botatzean, lehen mina egiteko gauzak esaten genizkian eta. Gai pila dago umorea egiteko eta horretan ez gaituk sailtu, eta honek aldatzen joan beharko du. Adibidez ez da umore berdina nekazari batena edo hirian bizi den pertsona batena. Baina hori ez duk arazoa, kaleko jendea, gazteak, ikasleak etabar, datozen neurrian, aldatzen joango duk bertsolaritza; batek ilargia aipatuko dik eta besteak semaforoa.

GALDERA: Hi bertsolari eskolaren aldekoa haiz.

ERANTZUNA: Bai noski, erabat. Bertsolari eskolak ez dik akademia kutsurik. Talde bat besterik ez duk, halako maiztasunez biltzen dena, astean behin elkartzen dena edo. Orduan eskola hori eramateko modu asko zeudek: batzuk bildu eta kantatu besterik ez dute egiten, besteak ariketak egin etabar, baina eskola beti positiboa izan duk eta izango duk. Bertsotan aurreratzeko taldea eta giroa izatea funtsezkoa duk, lagunekin jokatu beharra zego, behar-beharrezkoa duk. Helburuak ere desberdinak dituk: batzuk denbora pasa hutsez, bestea euskara praktikatzeko, kulturizatzeagatik etabar. Baina hau ez duk eskola tradizional bat, ezta pentsatu ere; hona edozein pertsona etorri daiteke ikastea.

GALDERA: Adinak zerikusi handia du bertsotan ikasteko?

ERANTZUNA: Ba ez pentsa, ez da beharrezko txikitandik bertsotan hastea. Bertsolari asko hasi duk hogeitapiku urtekin; Ni neu, hamar edo hogeit urterekin bertso berdintsuak egiten nizkian,

hogeitalau urte arte ez nitzen serio hasi; Lopategi ere berandu hasi huen. Hau da, edozein hasi daiteke bertsotan, emaitzak ondoren ikusiko dira.

GALDERA: Beharrezkoa iduritzen al zaik euskara batuaz kantatzea?

ERANTZUNA: Beharrezkoa ez, baina nik kantatzen diat. Lehenengo txapelketa nagusian hori planteatu zitzaidan eta erabaki nian euskara batuan egitea, Euskal Herrian zelako eta beno, pentsatu nian aurrerapen bat zela. Euskalkian egitea, edo norberaren etxeko euskaran egitea, ba diferentzi handia zego. Azken finean euskara batuaren helburua hori duk, tresna bat edukitzea. Demonstratu nian askoz jende gehiagok ulertzen zidala euskara batuan eginda bizkaieraz eginda baino. Bizkaian egiten ziren kanporaketetan ere berdin erabaki nian, hau da, hau Euskal Herrikoa duk, publiko orokorra zego nahiz eta bizkai-

«Jendeari buruan sartu zaio bertso saioak gaia jarria behar duela».

«Norberaren euskalkian kantatzeak erosotasuna dakar, baina bertsolaria askoz ere mugatuago dago entzuleen aldetik».

tarrak gehienak izan, eta jan dezala jendeak hizkuntza bat behar dugula.

GALDERA: Pentsatzen dut batuaz kantatzea zailagoa egingo zaizula.

ERANTZUNA: Ba segun, batzutan euskalkitik euskalkira bazeudek rima klabe desberdin batzuk, batzutan posibilitate gehiago eskeiniz eta bestetan gutxiago. Zailtasun objetiboagoa baino, erosotasun subjektiboa duk. Norberaren hizkuntzan kantatzean erosotasuna suposatzen du baina bertsolaria askoz mugatuagoa dago. Oso egoera ez naturalean bizi gaituk Euskal Herrian. Gero ere, bizkaieraz kantatu behar baduk, ze bizkaiera motan? oso bizkaiera desberdinak daudelako. Orduan, lasaien aurkitzen nauk nere inguruko bizkaieran eta nere inguruko kontrakzio, lokalismo eta abarrekin; baina beno, batua ondo menderatu ezker eta konbentziturik izanik, ba gustora egiten duk. Eta nik batuan hala sentitzen nauk, konbentziturik naqoelako be-

harrezkoa dela. Lehenengo Txapelketan izan nuen pozarik handienetakoa hori izan huen, batuaz egin nuela eta jende gehienak ulertu egin zidala, bizkaieraz egin izan banu ordea, zer? eta nere bizkaiera itxian egin izan banu? orduan alde batera nere buruaren kalterako, publiko gehiena ez zelako bizkaitarra izango eta bestalde aurrera begira euskara batua tresna komenigarria eta beharrezkoa dugu.

GALDERA: Ba zegok alabaina gipuzkoarrari indar gehiago emateko joera...

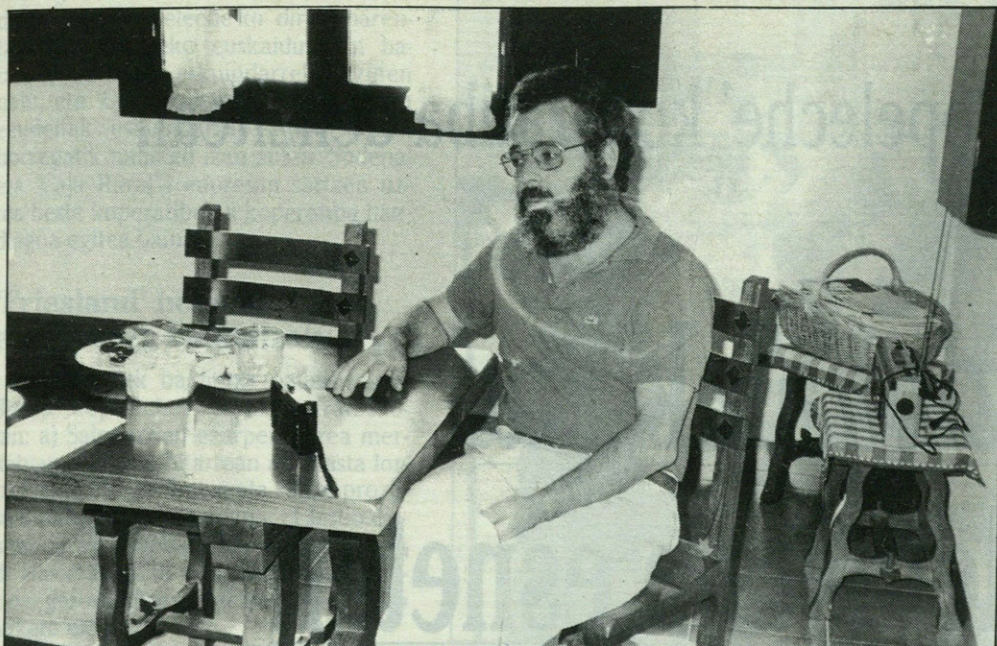
ERANTZUNA: Ba bai hala da. Gainera honetaz aparte, bizkaitarra, bizkaiko jendeak, badu konplexua bere hizkuntzari buruz, uste duelako gipuzkera hobea dela bizkaiera baino eta hori gezurrak duk. Euskalkietan ere berdina gertatzen duk, han bestean baino hobe hitzegiten dela... Gipuzkoan Tolosa aldekoa dela hoberena; topiko asko zegok, topiko aluak eta txarrak, inork ez duelako Tolosa aldeko hizkerari buruz ikerketa zehatzik egin, eta hori egiteko tomoak eta tomoak egin beharko lituzke, ziurtasunez hitzegiteko; estudio zehatza egin ezkerro, ba igual aterako litzateke ba Tolosa aldean baino askoz hobe egiten dela, esaterako Aretxabaletan. Hizkuntza oso gauza zabala duk. Eta Bizkaitarrekin hori gertatzen duk, bere hizkuntzan konplexu gehiago zeukak eta nolabait hori buelata pixkat eman beharko zaio, bizkaitarra asko hitzegiten dekelako.

GALDERA: Bertsoen bidez euskara ikasteko teknikari buruz, zer kantatzen diguk?

ERANTZUNA: Neri oso ondo iduritzen zaidak, euskaraz irakasteko ba egiturak, lexikoa etabar, ariketa moduan erabiltzen dituk. Modu bezala bertsolaritza oso ona duk, jendeari gainera asko gustatzen zaio. Bere neurrian egiten joan behar duk bertsoak egiten, paperean noski, buruz egitea gehiegi litzatekelako. Neurria eta errima zaintzean, gora ta behera ibili behar duk egitura hau eta bestea aldatzen, eta noski, azkenean igual 50 egitura ezberdin egin dituk, hizkuntzaren alde oso desberdinak landuz. Gainera bertsoak badu halako xarma, misterioa, lilura... eta lilura hori kutsatzen joaten duk. Kontuan izan behar da euskara ikasteko ordu asko behar direla eta ordu horietatik 50 adibidez bertsoan erabiltzen badituk, ba horrek asko zabaltzen dik euskararen panorama, ikaslearen irudimena, burua...

GALDERA: Ze mailatik has daiteke?

ERANTZUNA: Lehenengo mailatik. Ehun hitz baldi badakizkik eta hamar

«Kaleko jendea, gazteak, ikasleak etabar datozen bitartean aldatzen joango da bertsolaritza. Ilargia aipatuko du batek, semaforoa besteak».

egitura, ba egin zitekek. Jakina maila apaletan euskararen irakaskuntza zaila goa dela goi mailatan baino, eta hemen berdina gertatzen duk. Baina tira, ikaslea pozik ikusten da bere bertsoarekin, eta gero ondo geratzen bazaio eta kantatzen badu, ba oso motibatua, gustora geratzen da.

GALDERA: Nola ikusten duk komunikabideen jarrera bertsolaitzaren aurrean?

ERANTZUNA: Irrati aldetik ona, baina behar bada gehiegi botatzen dute. Irrati guztietan ari dituk bertsoak ematen eta jendeak etxetik atera gabe entzun ditzake bertsoak eta ez dakit noraino den ona edo txarra guzti hori. Gainera irrati-koek ez dute aukerarik egiten, hau da, nola nahi botatzen dituzte bertsoak; guzti honek irrati-koentzat bertsolaritza oso eroso dela erakusten du eta oso merke gainera. Bestalde telebistan, lehengoan izan zen batzarra gai hau aztertzen: bertsolaritza zer bota, nola bota... hemen ez duk hain erraza, gauza batzuk zuzenean ikusiz, barkatu ditzakek baina jendea irerita dagoela botatzeko igual ez dituk hain egokiak. Horregaitik hemen behar-ko litzateke gutxienez aukera bat eta honek lana eskatzen dik, eta hori orain arte ez duk egin.

GALDERA: ETBn diozu...

ERANTZUNA: Beno ETBn batere ez, irratiaren esaten nian, ETBn noizean behin irudi bat botatzen ditek, oso gutxi landu ditek eta arazo nahiko handia duk.

GALDERA: Zer diok Manuel Lekuonari buruz?

ERANTZUNA: Instituzio handi bat izan duk. Bertsolaritzan orden pixkat, garrantzi teorikoa eman zion, ez da behar bada lehenengoa, baina mende honetan garrantzia du. Pentsatu zian, teorizatu zian eta gauza batzuk deskubritu ere, ordenatu zian bertsolaritza, maila bat eman zion eta batez ere inbestigazio intelektual bat egiteko gaitzat hartu zian bertsolaritza, eta ez duk gutxi, parrandarako eta arloteen profesioa hartzen bait zen bertsolaritza. Lekuonak literaturatzat hartu zian eta literatura horren mugak bereizi. Ikerketa handiak egin zituen, asko zor zaio.

GALDERA: Ondo ezagutzen duk erre-fuxiatuen egoera, anaia...

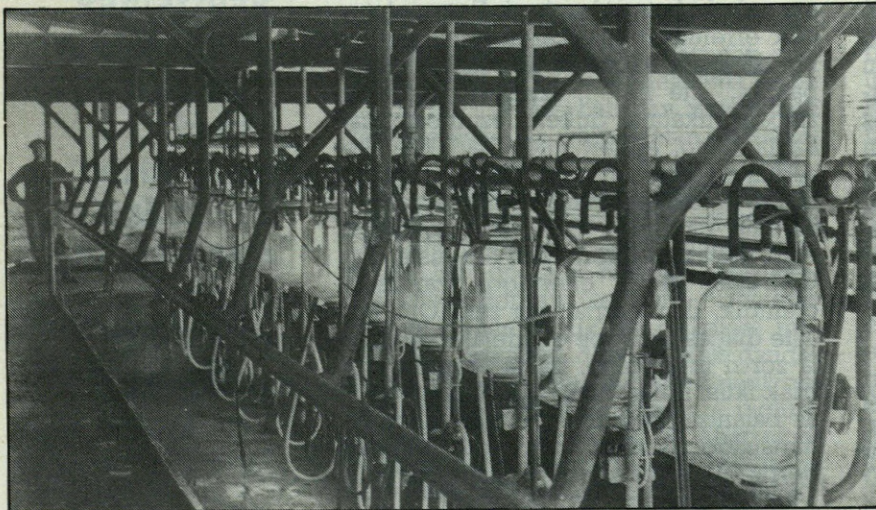
ERANTZUNA: Bueno, lehengo astean ekarri ziaten anaia; ikusiko diagu noiz eta nola bukatu den hori. Egoera latza duk errefuxiatuena, zeren nahiz eta jakin denbora irabazten ari haizela, egun bat, bi, urte bete... azkenean badakik zuloan bukatuko dukela, ezinbestekoa. Baina beno, egiten ditek badakitelako zertan ari diren, eta motiboak ez dira falta, eta beraiei ere banan-bana ekartzeko ez zaie motiborik falta; ikusiko diagu nork irabazten duen. Hala ere, uste diat GAL-aren garaia okerragoa izan zela oraindik, ikaragarria izan zen. Oro har uste diat askoz hobe gaudela orain duela zortzi urte baino, baina oraindik gorriak ikusi behar dizkiagu. Hala eta guztiz balantza ikusirik, uste diat askoz indartsuago gaudela gaur egun, bestea berriz ahulagoa orain duela zazpi edo zortzi urte baino.

MIKEL MENDIZABAI

Nafarroako 'Copeleche' koperatiba defizitean sartzearekin

Multinazionalak eta nafarzaletasuna esnetan nahas-mahas

Nafarroako 'Copeleche' esne-koperatiba defizit gero eta gorriagoak eramaten ari da. Diatribaren garaia da: multinazional holandar batek irentsi edo Bizkai-Gipuzkoetako 'Beyena' edo Gurelesarekin elkartuz indartu. Aukera ekonomikoa eta teknikoa behar du izan, aurki egingen dena gainera. Baina guzti horren petik halakotan sortzen diren politika arazoak agertzen hasi dira.

Larraundar askok krisi garaian 'Copeleche'tik irten eta 'Gurelesa' eta bestetara jo zuen.

'Friesland' multinazional holandarra da 'Copeleche' etxea krisi garai honetan erosi nahi duena. Enpresako zuzendaritzakoak eta teknikoak aztertzen ari dira neurri honen ongaitzak. Bestetik Gipuzkoa-Arabako 'Gurelesa-Urbia' eta Bizkaiko 'Beyena' enpresekin koperatiba indartsu bat egitea dute aukera esnegin nafarrek.

Ekonomi Elkartea dago gibelean

Europako merkatuan sartu garenetik hasi dira arazo latzak, eta hasiera besterik ez da. Batetik bestera esne-produzioaren mugaketa ezarriko zaio. Euopan esne industria oso aurreratua dago, multinazionalen esku eta hementxean aise konpetitzeko moduan. Espainian oraindik merkatua antolatzeko dago esnari dagokionez, reziklatzeko dago. Orain multinazionalak etorriko dira eta merkatuaz jabetzeko prezioak bota egingo dituzte beren esnea hasiera batean oso merke salduz. Bertako esne enpresak errekarat bidali eta gero berek nahi dituzten prezioak jarriko dituzte.

Hori da hain zuzen 'Copeleche'ri gertatu zaiona eta Euskal Herriko gainontzeko industriei gerta dakiekeena. Europako esne soberakinak hemen sartzea dute helburu, erreka jota dauden hemengo enpresak erostea.

Duela zazpi urte 'Copeleche'n krisia

izan zelarik, izan zuten eskaintza mementu honetan aipatzen den elkartea edo egiteko. Baina arazo politiko handiegia zen 'Copeleche'ko direktibaren-tzako gainontzeko euskaldunekin batzea. Nafarroako eskuindarrek ez zuten nahi, eta 'Copeleche'ren zuzendaritzan zeudenak eskuindarrak ziren, omen, horregatik nahiago izan zuten 'Sodena' eta 'Caja Rural'-i enpresan sartzen uztea beste koperatibekin koperatiba handiagoa egitea baino.

'Friesland' holandar enpresaren baldintzak

'Friesland'ek baldintza hauek ezarri dizkio 'Copeleche'-ri tratua zerratzeko-tan: a) Salneurrien ezarpen libre merkatuan asentatu bitartean arrakasta lortzearen; b) Fabrikatze eta saltze prozesuaren kontrol erabatekoa; c) Jestio ejekutiboa 'Friesland'-en zuzendaritzapean; d) Hasieran %20 edo 25eko partizipazioa, gerora akziorik gehienak erosteko aukera eta guzti.

Nafar sindikatuen jarrera

EHNEren ustez oztopo ekonomiko hauen iturrian direktibaren lan eskasa dago. Beren ustez beharrezkoa da gainontzeko koperatibekin batasuna egitea, eta duela zazpi urte hori egin balitz gaurko krisirik ez zela izango uste dute, orduko erabaki politikotzat jotzen bait dute.

Garbi salatu du EHNEk 'Sodena' erakundearen jarrera. Erakunde hau, krisian dauden enpresei laguntzeko sortu zuen diputazioak, eta horregatik erosi zituzten 'Copeleche'ko akzioen %33. EHNEren ustez, 'Sodena'k multinazionalen sartu nahi du 'Copeleche', horrela, orduan sartutako dirua berreskuratzeke, baina kontutan izan behar da diru hura publikoa zela.

UAGN sindikatu nafar indartsua ere koperatibismoaren aldeko agertu horretarako hiru puntu nabarmenduz: batetik, enpresaren kontrola abeltzain bazkideen eskuetan egotea; bestetik, esnezalearen nahi adina esne produzitzea ez galaraztea.

Hirugarren puntua da berrikuntza dakarrena, hauen ustez Euskal Herriko gainontzeko koperatibekin batzea ez bait da aski, beren ustez prozesuak aurrera segi behar du, Europarekin teknologia hobeagoz eta produzio handiagoz konpetitzeko, batasuna aregotzea bulkatzen dute, Errioxa, Aragoi etabarrereko herrialdeekin ere batuz.

'Copeleche-Inlena' enpresa

'Copeleche-Inlena' enpresak ('Inlena' arazo fiskaletarako darabilten izena besterik ez da) 1600 abeltzain bazkide ditu, pertsonala 370 lagunekoa izaki.

Europako merkatuan sartzeak esne produzioaren mugaketa ekarri du.

Akzioen %51 abeltzainek dute, %33 'Sodena' erakundeak eta %11 'Caja Rural'ek.

'Copeleche'ko bazkide edo baserritarak lruñetik gorakoak dira. Nafarroan esnearen %65 'Copeleche'k produzitzen du, gainontzekoa 'Gurelesa', 'Pascual' eta 'Santa Ana'-ren gain doalarik. lruñetik beherako baserritarrik ere bada baina oso bakan.

Gehien batean baserritar txikiak dira. Eta baserritar txikiaren kontzeptuak ez du esan nahi lau edo bost behi dituen baserritarra, Europar daudenetik baserritar txikia 40 edo 50 behi dituen bait da. Gertatu izan dira insolidaritateak 40 behi eta 5 behi dituzten baserritarren artean, baina kontutan izan behar da Europaren aurrean biak direla baserritar txikiak. Frantzia batean 60 behi dituzten etxaldeak ez dira errentagarri, eta Alemanian 100 behi edukitzea ez da errentagarri.

Ultzamako hustiaketen media 30-40 behikoa izanen da. Baztanen 15-20koa. Maldaerreka eta Bidasoa inguruan benetan txikiak dira, bost edo sei behi dituztenak, eta gisa berean Larraunen, nahiz Larraundar asko 'Copeleche'-tik atera ziren. Krisi garaian 'Gurelesa', 'Danone' eta bestetara jo zuten duela zazpi urte.

'Copeleche'ko direktiban dauden baserritarrik ere lruñetik gorakoak dira. Presidentea ultzamarra.

Ekonomi bidezko datuak

'Copeleche'k urtean 100 milioi litro produzitzen ditu eta dirutan horrek

7.400 milioi egiten du, 'Gurelesa' giputzak 8.200 egiten dituen bitartean. 'Beyena' bizkaitarrak berriz 5.300. Litrotan 'Gurelesa'k 125 milioi urtean eta 'Beyena'k 50.

Esan beharrekoa da 'Beyena' ere ez dabilela ekonomia aldetik bat ere sano. Mementu honetan, 'Copeleche' barne sartuta, 275 milioi litroko produzioa genuke urtean denon artean. Batasun hau gertatzekotan, heldu den urterako 295 milioietara igan nahi luketelarik. Honek batasun bidezko koperatiba Espainiako lau industria indartsuenetara jasoko luke, RAM, Pascual, eta Asturiana-rekin batera.

Koperatiba berriak helburu hauek litzuke: hainbat produkturen espezializazioa; geografikoki merkaturazionalizatu egungo elkarren arteko kompetentzia uxatuz; azkartasuna banaketan, esne-bilketaren hobetzea eta ikerketarako bideak irekitzea.

Aurki bilera

Bilera bat izanen da 15 edo 17an koperatiba guztien artean egin den azterketa tekniko-ekonomikoari ikustaldia emateko. Hilabete honen bukaeran egin nahi dute bilera Eusko Jaurlaritza eta Nafarroako gobernuarekin diru partitza nola izanen litzatekeen ikusteko. Nafarroako gobernu eta 'Caja Rural' koperatibaren aldeko agertu dira. Ez da ahaztu behar ordea Friesland-en azterketak ere aurrera jarraitzen duela. Denaren azkena bitarte ezin esan. 'Copeleche-Inlena' enpresak azken hitza bere.

INAKI CAMINO

Santiago Muñoz, Gipuzkoan bakarra
kristala tailatzen

Kristala harriaren kontra, ikumenaren taila

Tailer koskor bat dauka Irungo sarreran Santiago Muñozek. Edalontziak nonahi, esmerilak, pulidora, kutxak. Bera da Gipuzkoan kristal gainean marrazkiak egin eta tailatzen aritzen den bakarra. Katalunian hedatuago dagoen ofizio honek bere seme batengan segida izango duelakoan dago. Ez dauka hozkirik, ez eta kristalik apurtzeko beldurrik. Urteek eta ikumenak konfiantza osoa dauka maiote.

«Hona fabrikatik ekartzen dugu materialea. Gero, katalogo baten arauera, marraztu egiten dituzu edalontzi, kopa, botella edo behar dituzun guztiak. Ondoren dator taila egitea» esan digu Santiago Muñozek sartu eta berehala, munduko gauzarik sinpleena balitz bezala. Guk ordea hasieratik bukaeraraino ikusi nahi izan dugu nola egiten duen hori.

Kristalik ez puskatzeko artea

Esmerila erabiliz egiten ditu tailak. Ikusi hutsarekin kristala harriaren kontra hausturaren irudia datorkizu burura, are eta gehiago ateratako zaratak ematen dizun hozkiarekin. «Denbora kontua da hori. Urteak lan hori eginaz zu ere egin egiten zara lan horretara. Ez dauka beste misteriorik. Urteak behar dira».

Honen moduko tailer batetan hasi zen bera mutiko zelarik. «Han ikasi zuen. Ez datorkio beraz familia tradiziotik, lanean ikasi zuen orain dakiena.

Kopa edo baso bakoitzak daukan marrazki ugariak ikusita gezurra dirudi egunean 200 edo 300 tailatzeko beta

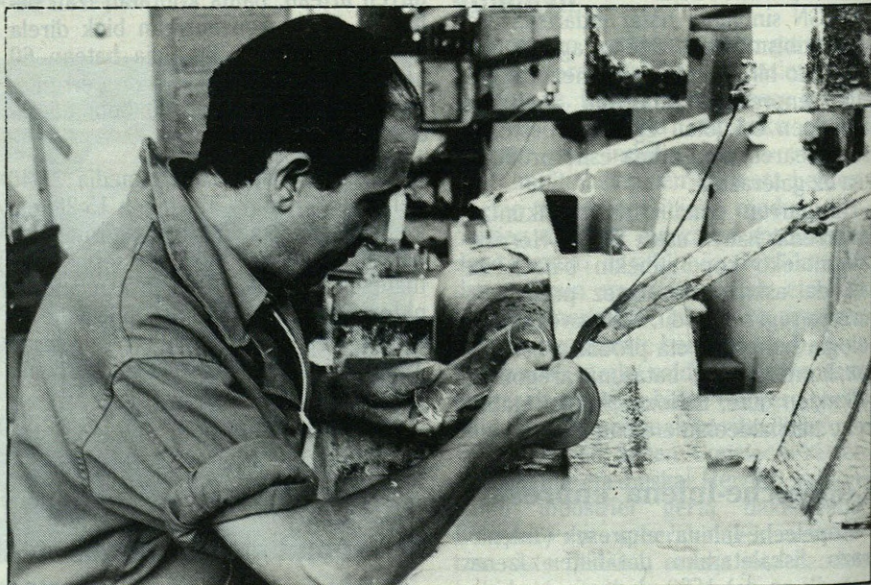
nondik ateratzen duen. «Depende ze taila klase. Bada lan asko eskatzen duenik. Baina ea ze taila klase den igual atera daitezke berrehun hirurehun bat».

Apenas ezer puskatu gabe gainera. «Egunean egiten dituzun guzti horietatik bat, edo gehienez bi puskatuko zaizkizu. Ez gehiago ordea». Ziurtasun osoz esan digu, horren beldurrez ez denaren segurantzian.

Dendek mantentzen dute tailerra

«Guk geronek saltzen ditugu, hemen Irunen eta Donostian dauzkagun dendatan. Bohemia izena dute. Horretaz aparte almagazena batzuk eta beste zenbait denda batzuk ere erosten dituzte tailerrean egiten ditudanak. Dena dela Gipuzkoan barruan. Ez gara ateratzen Gipuzkoatik».

Hala ere ikusten zaio enpresario txiki

Santiago Muñoz esmerilaren aurrean.

Kopa sueltoak dira lan gehien eskatzen dutenak.

Ikutu hutsarekin daki Santiagok noraino sakatu behar duen kristala harrian.

baten arrankea. Ez da ofizio zahar batean ahitzen doan gizona. Irtenbide komertzialak bilatzen dizkio bere lanbideari.

«Ondo saltzen dira, detaileak batez ere, kopa sueltoak, ez kristaleria osoak. Gehiago saltzen dira gauza sueltoak kristaleria osoak baino, nahiz eta hauek ere saltzen diren».

Adornorako egiten dituzte gauza batzuk eta hosteleritzarako besteak. «Bi sail bereziak dira. Restaurante batek eskaera bat egiten dizunean igual izaten da hirurehun edo bostehunekoa. Bestea ordea, komertziorako egiten ditudanak, polikixeo egin ditzaket».

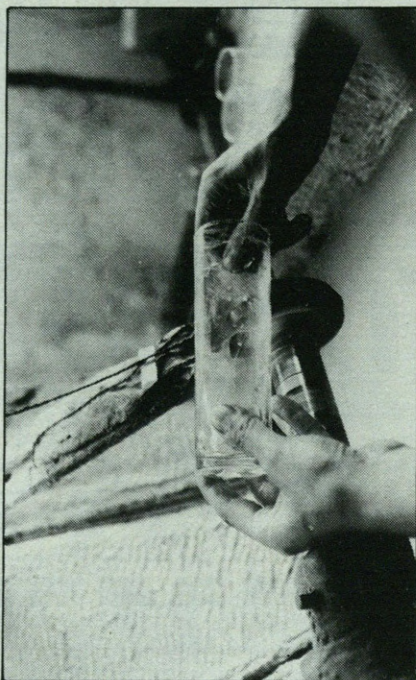
Segida zaila ofizioak

«Taila lan hau gaizki ordaindua egon da eta horregatik langintza honek ez du gora egin. Hobeto pagatua izango balitz mutilak edukiko nituzke ofizioa ikasteko. Kontutan hartu Gipuzkoa osoan ni neroni bakarrik naizela honetan diharduena».

Katalunia eta Balentzia omen dira langintza honetan gehien daukatenak. Gijon eta Asturiasen ere ba omen da ugari, baina katalandarrak omen dira espezialista langintza honetan. «Ezin dut mutilik eduki ofizioa gal ez dadin. Semea daukat, dendan aritzen da eta hemen ere laguntzen dit. Ikasten ari da eta ez dut uste galduko denik ofizioa. Pena emango lidake guzti hau galtzea. Bi seme dauzkat eta batek jarraitzea nahi nuke, ze lan eginez gero badago hemendik bizitzea. Lana ez dago oso nibelatua, baina dendak daukazula manten dezakezu tailerra. Oso zaila izango litzateke bestela».

Markatzetik esmerilera

«Aurrena markatu egin behar da kristala pasta baten bidez. Pasta berezia da, uretan sartu eta borratzen ez

Urak etengabe busti behar du igurzketa. Beroak hautsi egingo luke bestela kristala.

dena. Kentzeko nahikoa duzu gainetik eskua pasatzea, baina uretan ez zaizu marra joango. Marrazkia markatu ondoren esmerila erabili behar duzu. Lan mota bakoitzerako harri berezia erabili behar duzu. Latzagoa, finagoa... behar duzuna aukeratu behar duzu. Ondoren pulitzeko makinara pasako zara. Makina berdina da, baina esmerilaren ordeztzeko kortexoa darama aginak, pomez hautsez egindako pasta moduko bat ere erabiltzen delarik horretan. Pulidorak briloa ateratzen dio marrakiari. Esmeriletik pasatakoan mate gelditzen da, gero atera behar zaio briloa pulidoran».

Etengabeko biran diharduen esmerilaren gainetik ur txorrotada txiki bat jauzten da horretarako prestatuta dau-

kan asmakizun zahar batetik. Beharrezkoa da ura, bestela, igurzketa beraoren ondorioz, berehala hautsiko bait litzateke kristala.

Makina piztu eta esmeril biratzailearen kontra jarri du edalontzia. Ikutu pittin bat kalkatu, eta marrazkiaren gainean berehala sakontzen du kristalean. Ostoa bat, beste bat, azkar aldatzen du batetik bestera. Guk eskutan hartuz gero berehala hautsiko genuke kristala. Berak ordea, «ikutu hutsarekin konturatzeko zara noraino sakondu behar duzun».

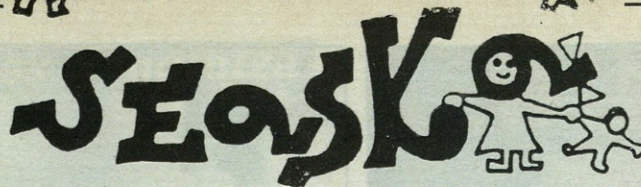
Hozkia sentitzen dugu horretan ari den bitartean. Grazia egiten dio berari. «Esan izandu didate. Ni ez naiz konturatu ere egiten. Badira hozki handiago ateratzeko moduko gauzak».

Aurrerapen gehiegirik ez tailatzeko teknikan

Txikitan ofizioa ikasten ihardun zenetik hona makinak aurreratu dira pittin bat. Sistema berbera da bestela. Makinaren batek belozidade dolean bira egiten duela. Horixe omen da aurrerakuntza. «Baina ez da gehiegirik garatu. Datorren astean Bartzelonara noa feria batetara. Han ikusiko dut zer-bait berririk ote dagoen».

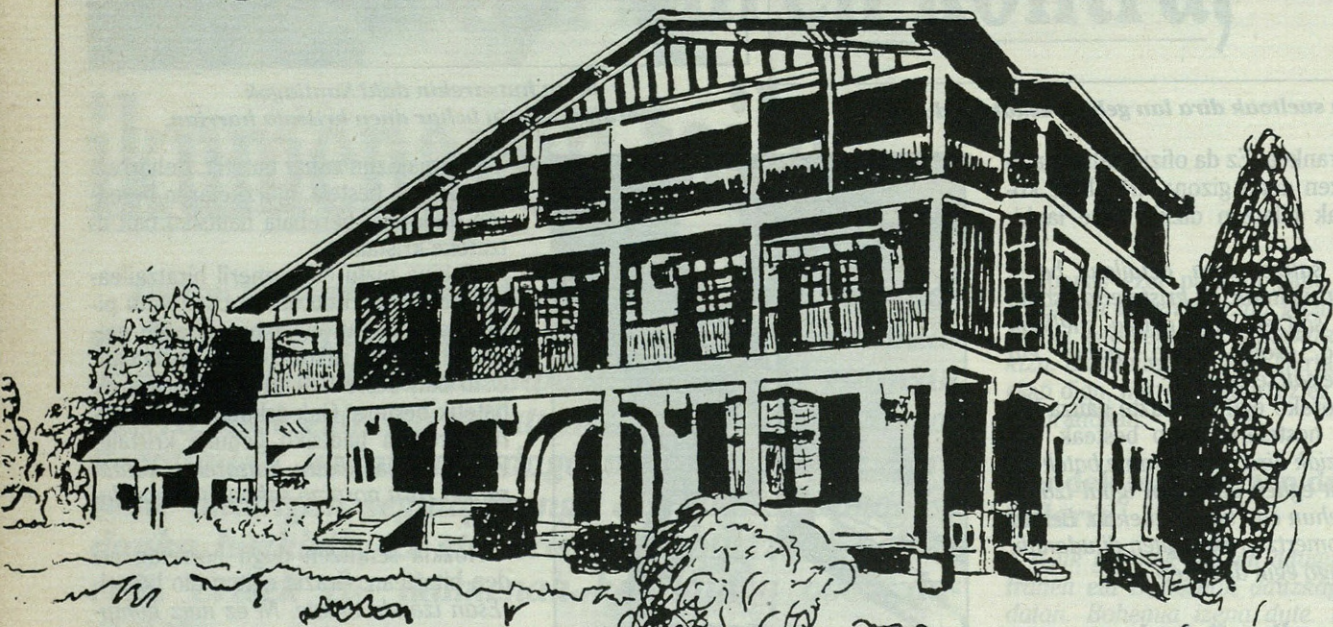
Txekoslovakia aipatu digu langintza honetan ondoen dabilen herria bezala. Kristala ere ona erabiltzen omen dute han. «Hemen asko aldatzen da kristalaren kalitatea. Kopa batzuk gustora egiten dituzu. Beste batzuk ordea oso gatz, kristala oso gogorra delako. Hori berunaren arauera izaten da. Zenbat eta berun gehiago orduan eta biguina go da kristala. Hobeagoa gainera. Kristal gogorra erabiltzen da tabernatarako basoak eta egiteko, kolpeak aguanta-tzeko».

I. URÍA
A. BARANDIARAN

Ipar Euskadiko Ikastolen Federakuntza

SEASKAREN EUSKAL LI ZEOA ESKURATZEN LAGUN GAITZAZUE

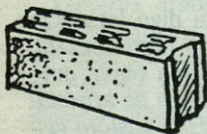
«Xalbador Ikastegia» Seaskaren kolegio hori
1987ko irailean idekiko da, Kanbo herrian.

Euskara aurreratzen laguntzen dut SEASKA

Deitura..... Izena.....
Zuzenbidea..... Herria.....

Nere sustengoa XALBADOR IKASTEGIAri nahi diot ekarri eta eskaintzen diot:

harri batzu

100 l./2.000 pzta.

liburu batzu

300 l./6.000 pzta.

mahain bat
kadera bat

500 l./10.000 pzta.

erakaskuntzako
tresnak

800 l./16.000 pzta.

kirolako
tresnak

1.000 l./20.000 pzta.

Helburua :

— 3 milion libera
edo
— 60 milion pezeta

(18 ziloko golfa zelai baten 1/6 baizik...)

Zati hau moztu eta itzuli zure xekearekin: XALBADOR IKASTEGIA, B.P. 332, 64107 BAYONNE Cédex

Edo zure emaitza igor: — BANCO DE BILBAO (Bayonne), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 70 166 08
— CAJA LABORAL POPULAR (Azpeitia), XALBADOR IKASTEGIA 20 00 24 74/1

Kilometroak 87ko hamabostaldi kulturala hastear Zarautzen

Urriaren lehendabiziko igandean Zarautzen burutuko den Kilometroak 87rako Imanol Urbietaren gidaritzapean propio grabaturiko kasetaren aurkezpenarekin udaratik hartu zitzaion aurrea Gipuzkoako ikastolen ospakizuneko hamabostaldi kulturalari, honi ostiral honetan bertan emango zaiolarik hasiera Zarauzko Koruaren emanaldi eta gualdeko rock jaialdiaz.

Hilak 4ko egun nagusiaren girotzeko hamabost eguneko kultur egitaraua moldatu dute Zarautzen, urteroko ohiturari jarraikiz. Hone-lak, kirolak bezala, musika, antzerkia, argazkigintza, dantza eta ma-hainguruak leku aproposa bereganatuko dute. Azpimarratzekoak, besteren artean, Ttanttaka eta Mas-karada antzerki taldeen taularatz-zeak (irailak 23 eta 25) eta bi ma-hainguruok: «Seaska eta Nafarroa-ko ikastolen egoera» (irailak 24) eta «Euskal Eskola Publikoa» (urriak 1).

Aste honetan

Nestor Basterretxearen
antologikoa Madrilen
(46. orrialdea)

Joxerra Gartziarekin
solas atseginean
(48. orrialdea)

«Minxoriak»,
berbenazaleak
Iparraldetik
(50. orrialdea)

Kulturaren Aste
Borrastea
(52. orrialdea)

Mundu zabaletik,
kultura
(54. orrialdea)

«EUSKALTERM» EN GORDETAKO 100.000 KONTZEPTU ERABILGARRI

UZEIk euskal terminologi bankua laster zabalduko

Informatikaren aplikazioak mugarik ez omen dauka honez gero, eta euskararen probetxurako beste erabilera batez egokitua izan da berriro, komunikabideetan ezagun den ondotik.

UZEI «Euskalterm» izene-ko euskal terminologi banku bat erabilgarri ipintzeaz dago, bere etxean zein lantokian ordenadore pantaila bat eta *modem* bat daukanak fabore onetan hartuko duenari. Kontuak ez du misterio handirik. Telefonoari konektaturiko terminal ttipi batez (*minitel*) edota mikroordenadore bidez UZEI-ko bankuarekin jarri ahal izango duzu, gisa honetan 100.000 kontzeptu baino gehiagoren berri jakiteko aukera baliatuz: terminala piztu, telefonoa eskuratu, seinalatutako zenbakiei sakatu, dei tonuak hartu, konexio hasiera eta amaiera

tekleatu, eta kitto! Telefonoa eskegi.

«Euskalterm» terminologi bankuak 100.000 kontzeptu baino gehiago gorde ditu euskara, ingelesa, espainiera eta frantsesez, zeinak kontsultatu ahal izango diren UZEIri eskaria luzatu ondotik. Ekonomia, finantzak, administrazioa, enpresa, estatistika, zirkulazioa, matematika, fisika, kimika, biologia, medikuntza, teknologia, filosofia, psikologia, linguistika, zuzenbidea, arte eta kirola, aski gai badira edonoren premiak errezki betetzeko, Euskal Terminologi Bankuari buruzko argibide eta eska-riak UZEIra deituta.

Donostiako Zinemaldia garesti saltzen da

Donostiako Nazioarte-ko Zinemaldiaren XXXV. edizio hau dirudunentzako apailatu den itxuraz zabaldu berri da aste honetan. Donostiara mugaturik kasik, eta herri eta auzoetako atalari eginda-ko kaso tentela gainera, garesti salduko da bere sekzio guztitan. Jendea zinemara hurbildu arazi beharrean, justu kontra-koa eragin dezakete antolatzaileek proiektzio bakoitzeko ipini dituzten sar-rrera salneurriei erre-paso emanez gero.

Filme bakoitzeko 400 edota 450 pezeta ordaindu beharko da, eta hamar pelikulatarako abo-noa eskuratzeko 700 ogerlekoren tokia hustu-ko dute poltsikotan. Belodromoan pantailaratu-ko den maratona joateko 500 pezeta galdu behar-ko dira takilan, eta hori, ekitaldirik popularren be-zala jotzen dutela! Hain-beste diru inbertitu ondo-ren non edo nondik atera behar omen dute-eta errenta.

140 LAN BILDU DITU BERE INOIZKO ERAKUSKETA HANDIENEAN, MADRILGO EGUNGO ARTE MUSEOAN, ETA ARRAKASTAZ

Nestor Basterretxeak Madrilen burutu du berebiziko erakusketa antologikoa

Madrilen gertatu behar izan du. Nestor Basterretxeak, euskal artista sonatuenetakoak, bizitza osoko trajektoria erakusten duen mostra zabal eta aberatsa prestatu du Estatu espainoleko Gobernuak eskatuta. Harrera eta oihartzun berezi jaso du bermeotar artistak.

Badirudi Nestor Basterretxeak zahartzarora itxaron behar izan duela erabat gustora gelditzeko moduko erakusketa egin ahal izateko. Non, eta Madrilen. «Hiriburu honetan konprenituagoa sentitzen naizela uste dut. Maila kulturala altuagoa da. Han, Euskadin, artetik kanpoko atxikimenduak ugariagoak dira, baina hemen atxikimendu horiek garbiagoak dira. Emozionaturik nago nire obrak izan duen harrera ikusita».

Gainera, erakusketa antologiko hau Euskadira ekartzeko projekturik ez zegoela adierazi zuen, seguru aski tamainak berak prolema serioak planteiatzen dituelako. «Han (Euskadin) jendeak maite gaitu, bai, maite gaitu... baina ez dakit aintzakotzat hartzen ote gaituzten...». Garrazak benetan hitzok.

Kronletx baten modura antolaturik

Arbasoek antzinean lurraldean mugatzeko orduan egin

ohi zuten bezala, Nestor Basterretxeak «Julio Gonzalez» erakusgela kronletx erraldoi baten modura prantatu zuen, antzinako harri puskak erre-presentazio mitologikoko eskulturez ordezkatzuz: Ilargi Amandrea, Mari, Akelarre... Mitologia izan bait da betidanik Nestor Basterretxearen obraren barruan konstante nagusietako bat. «Mito horiek zur pusketan erre-presentatutakoan, beharbada aldezturik zuten misterioa galdu egiten dute, baina eskulturararen funtsa horixe da niretzat: ezezaguna zaiguna interpretatzea, geure ikuspegiaz gauzatzeara», komentatu zuen Nestorrek.

Serie Kosmogonikoaz ari gara, bistan da, hain zuzen ere bermeotar honen obraren barruan oihartzunik zabalena lortu duena. Hari esker ere eskuratu du Basterretxeak gaur egungo euskal artisten artean mailarik gorenetakoa. Serie horrek jasotzen du erakusketan ere protagonismo nabariena, eta bera-

Nestor Basterretxeak, bere obraren heldutasunean ere, material eta modu berriein esperimentatzen segitzen du.

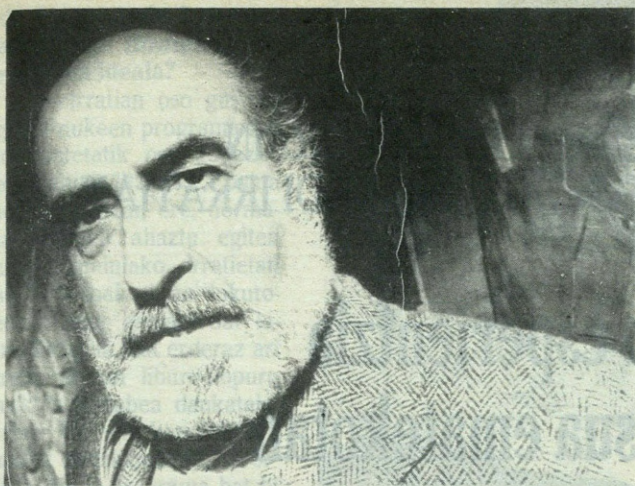
ren inspirazioaz sortu zen antza erakusketaren girotzeko aukeratutako musika: «Harroak», Jose Luis Isasarena. Musika hori, gisa askotako tresnez jotako tonu abanguardistez josia ageri zaigu, nonbait Jorge Oteizaren «Quosque tandem» irakurrita inspiratutako musika izaki.

Herbestean abiatutako trajektoria

Nestorrek oso modu positiboan baloratzen du musika horren laguntza: «Ez dakizue

ongi zer nolako mesedea egin didan Jose Luis Isasak musika hau aukeratutakoan. Txistu eta danborilaren doinutik urruntzen nau, eta eskertzekoa da, doinu horrek ez lukeelako osorik jasoko nire obraren izpiritua».

Dena dela, erakusketako obra guztia ez da mugatzen aipatu Serie famatu horretara. Ez da aiantzi behar, 1952. urtera arte Nestor herbestean bizi izan zela, Estatu frantsesean eta Arjentinan, eta beste giroetako eragina ere nabari da. Esate batera,

**«Madri-
len konpre-
nitua-
goa senti-
tzen nai-
zela uste
dut. Maila
kulturala
altuagoa
da. Han,
Euskadin,
artetik kan-
poko atxi-
kimenduak
ugariagoak
dira, baina
hemen aixi-
kimendu
horiek garbi-
agoak dira».**

mexikar muralisten eraginez egindako lan erraldoiak, modu espresionista eta aski dramatikoaz.

«Oteiza, munduko eskultorerik onena»

Artista autodidakta honek 28 urterekin Euskadira jo zuenean, batez ere Jorge Oteizarekin kontaktatzen du, eta harekiko harremanetan norabide berri bat damaio bere artegintzari. Honela mintzo da Basterretxea Oteizari buruz: «munduko eskultorerik onena da. Moore aito-

na hil zen. Hori bai, Oteiza autonegatiboa da, bere burua hondatuz ibiltzen da, aurretik kalkulaturako gizonaren justu kontrakoa dugu Oteiza».

Oteizarekiko kontaktua izan zen, beraz, bide konstruktibista eta espazialistatik abiarazi ziona. Orduantxe hasi zen espazioari buruzko ikerketak egiten, hutsuneak aztertuz. Horretatik sortzen den eskultura mota dezente geometrikoa da, Serie Kosmogonikoaz gain, hilarri diskoialak erer aipa genitza-keela.

Collagearen bide berria

Azken aldian, beste gisa batetako lanetan dabil artista. Collagea da azken aldian langai bezala hautatu duen alorra. Horretarako, mexikar batek lortzen zizkion paper eta material berezi batzuren bidez oso emaitza harrigarri eta sorpresiboak lortzen ditu, horren adierazgarria Madrilgo erakusketan ageri zaizkigun 40 collageak izan daitezkeela, kolore bizitakoak oso.

Azken garaiotan ari den inbestigazioaz, honela mintzo zaigu Nestor: «Euskal Herria historikoki erromantikoa izan da, lirikoa, betiere elementu historikoaren bila, baina neuk gaur egun nire baitan indartsuenik sentitzen dudana nire obren bidez edertasuna adierazteko beharra da». Alde horretatik, edertasun horren bilaketa Euskadin gaur egun bizi den giro dramatikoari kontrajarrria aurkezten digu Basterretxeak.

Etapas desberdinetako erakusgai ugari

Collage horiezaz gain ere, bestelako marrazki eta bozeto mordoak dago bertan. Ga-

rrantzitsuenak, berauexek: Arantzazuko kriptan muralak marrazteko erabili zituen marrazki modeloak, eta «Gernika» saila. Eskultura batek eta 18 marrazki osatzen dute azken hau, hondo zuri batetan margo zuriz. Aipamen berezia ere merezi dute Basterretxearen marrazkietan oinarri hartutako tapiz batzu, Françoise Aldave austriarrak eginkakoak.

Biziki pozik agertu da gure artista Madriren izan duen harrerarekin, eta poza areagotu egiten zaio, nonbait, bere xedeak alor horretan betarik daudela ikusitakoan. «Espainiari gagozkiola, Madri-
len lortu behar da arrakasta, bertan bait dago egoera kultural-
leko mailarik gorenena». Beste ildo batetatik, Nestorrek adierazi zuen bere eskultura Euskal Herriak zeukan hutsune bat betetzearen sortu zela, hots, imajin hutsu-
nea. «Nire herriak duela 2.000 urte jatorrizko hizkuntza sortzeko kezka izan zuen, ekintza guztiz poetikoa berau, baina ez zen gauza bera gertatu imajin artistikoe-
kin, euskal idiosinkrasia adieraziko zuten imajinekin».

PERU UNTZUETA

Hilak zortzian ordubatan zita bat genuen Madriren, Egungo Artearen Museoan, eskultore euskaldunen handienetarikoa batekin: Nestor Basterretxea.

Julio Gonzalez aretoan barneratu, eta cromlech bat balitz bezala, zirkukuan paraturik zetzan bere sail kosmogonikoaren aurrean aurkitu ginen. Hondo osoa beltza zen, ondo zuzenduriko argi batek giro misteriosua ematen zion, ia magikoa. Jose Luis Isasaren tonu esperimentalezko doinu batek (Haroak) giroten laguntzen zuen.

Ezkerretara kokaturik bere azken bolada aurreko iraganeko obra, eta eskuin aldera, bere sail kosmogono-

63 urte bete arte itxaron beharrik ez zen

nikoaren ondoren, oraintsuko lan osoak.

Nestorrek berak esaten du sekula ez zaiola utzi behar ikasteari eta berpizkundeko giro batetan hezi behar dela bat. Bagenekien edozein materialekin lan egiten zuela, edozein arte disziplinetan ere, eta halere harritu ninduen bere Gernika sailak. Era berean bere azken collageak paper onen gain-jartze batetan, nabardura eta ehundura ezberdinak sortuz unibertso poetiko batetan barnean.

Ustez, Nestorren obra

osoa ezagutzen nuen, baina deus ere ez nuen ezagutzen, ezen estimatzeko beneratzen artista baten obra bere osotasunean ikusi behar bait da, arroka handi bati bere orokortasunean, eta ez bere zati ezberdineri, so egingo bazen bezala.

Tamainako esfortzu honen ondoren, erakusketa hau Estatuan barrena mogituko dutelakoan nago, Euskadira ekartzeko orduan arazo latzen aurrean aurkituko diren ustekoa naizen arren, batipat Donostiara-tzerakoan, izan ere San

Telmo Museoak ez bait dauka erakusketa aretorik, bere obra guztiari leku egiteko adinako espaziorik.

Erakusketak ikustera jendeak irten beharko lukeen aldekoa naiz, arteak hori merezi bait du, baina halaber, geure artista baten obra, Euskaditik irten gabe edo gutxienez bidaian bakar-bakarrik 10.000 peze-
ta ordaindu gabe, ikusteko eskubide osoa dugulakoan nago.

Bestalde, ondo dago honelako diru gastua Administrazioaren partetik etortzea, baina ez litzateke itxaron behar artistak 63 urte bete arte.

X. BAZTARRIKA

LEHEN «SORGIN AFARIA», «BARATZAKO PIKUAK» ORAIN,
GISA DESBERDINETAKO SAIOAK EGIN DITU EUSKADI IRRATIAN

Joxerra Gartzia, irratietako esperientzia utzi gabe telebistarako pausua ematekotan

Joxerra Gartzia Euskadi Irratian isuri ditu azken urteotako izerdirik nekosoena. Horrezaz gain, azken aldian beste zerbaitengatik ere izan da notizia: ETBn burutzekotan duen saioa eta kritikari buruzko azkenaldiko eztabaidan zuzeneko protagonista izatea. Gai guztiok ikutu nahi izan ditugu.

ARGIA.— «Euskadi Irratia»n jendeak zutaz gehien oroitzen duen lanaz hasiko gara, «Sorgin afaria» saioaz. Hiru urtez luzatu zen, iaz Pello Zabaletarekiko bikotea hautsiz beste saio batetara pasatuz. Zer oroitzen dituzu hartaz?

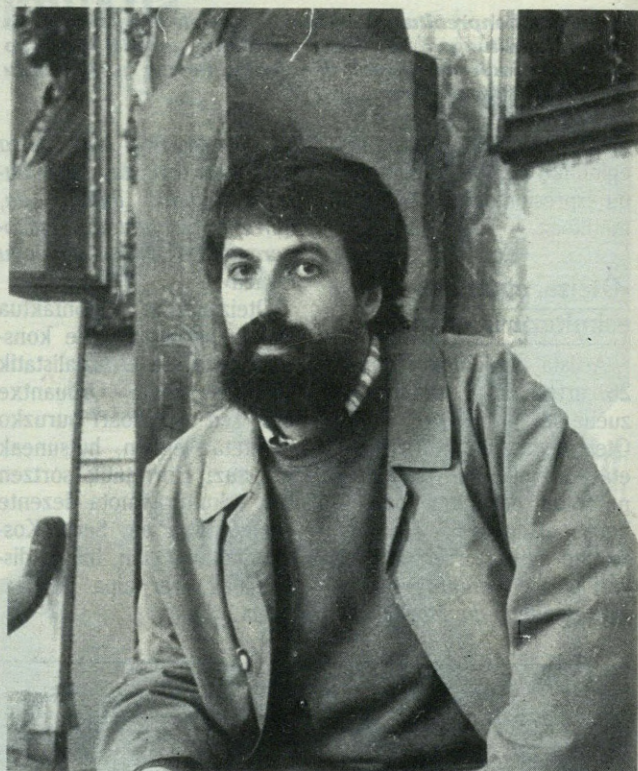
JOSERRA GARTZIA.— Alde batetik, enbarkada mortala izan zen. Hasi ginenean, egunean bertan esan ziguten horrekin hasi behar ginela, astean sei aldiz larunbata barne, eta beno, uste dut kosto handiekin, egunero hamabi eta gehiago ordu sartuz, irratiko batz besteko inplikazio mailatik gorako programa lortu genuela. Nik ez dut uste beste sekreturik izan zuenik, bi lagun artean hiru urtez horri eusteko.

Balantze egiterakoan, bi urte izan ziren horretan bete-betean egindakoak, lehenengo biak, eta gero piska bat hustu egin ginen. Bi urte horietan gauza mordo bat joan ziren, beharbada alferrikeri erreta, ze ez zen masentzako programa bat, publiko zabalak entzun zezakeena. Gutxi gora behera liburu-irakurleentzako programa izan

zen. Entzulego mugatua baina oso fidelekoa, eta oso kritikoa. Orduan, gure entzuleen aportazioa ez zen telefonoz deitzea eta «oso ondo ari zarete» esatea, baizik eta kolaborazio literarioak bidali, eta horrela. Oso roilo majoa sortu zen. Hori «Fernando Amezketarra» lehiaketarekin bukatu zen. Horrekin segitu genuen, baina bertso mundura erabat emanda

A.— «Sorgin afari»tik «Baratzako pikuak» izeneko saiora pasatu zinen. Nola izan zen pausu hori?

J.G.— Agindua. Itxura denez, goiza indartu edo aldatu beharra zegoen, eta pasatu nintzen goizetara besterik gabe. Aurreko urtean iada esan zidaten aldatuko nindutela, eta ez ninduten pasatu. Horrela utzi nuen eliteko kultur programa ahal dela bitxi eta oso inplikatu batetik, etxe-koandreen estereotipoa go-goan hartuta egindako goizeko programa batetara, arinago eta inplikazio gutxiagokoa, bukatu eta hasteko modukoa. Bentaja hori dauka: den bezala hartzen duzu eta ez zure roilo pertsonala bezala. «Sorgin afaria»rekin ez

nuen ez aste bukaerarik ez ezer. Dena horretarako zen, edozein ideia sortu eta programarako. Material asko erretzen duzu, eta irratia oso esker txarrekoa da, jan egiten du materiala eta bukatu da. «Sorgin afaria» egunero batz beste 10-15 folioko pauta idazten genuen.

Goizeko programan ere bi etapa egon dira. Bata otsaila bitartekoa, berri politikoen komentarioekin, eta bestea otsailetik honakoa, erabat dibertimenduzkoa.

A.— Zu gustorago non sentitzen zara? Goizeko programa honetan, ala lehengo «Sorgin afaria»n?

“ Guk «Euskadi Irratia»n txoiloa daukagu: publiko oso jakina, euskaltzale amorratua dena, eta nekez egingo du kritika basati bat euskara hutsez ari den irratia baten kontra; oso akritikoa da batz beste ”

Edo beste modu batetara: zein izango litzateke zure programa ideala?

J.G.— Irratian oso gustora egingo nukeen programa bat alde batetik oso gauezko bat izango litzateke, baina medioekin. Izan ere, normalean hemen ahaztu egiten zaigu Espainiako irratietan oso famosoak diren lokutoriek atzean hamabi bat lagun dituztela, eta erderaz ari direla, atzean liburu-kopuru kasik mugagabea daukatela, etabar. Hemen, kondizio horiek ez dauzkagularik, bi orduko kultur programa bat bi lagun artean egitea inposiblea da. Inposiblea ez da, egiten duzu, baina hamabi ordu sartuta. Hori bai, segitu izan bagenu, azkenean agortu egingo ginatke. Ez daukazu astirik ezer jateko. Alde horretatik, gaueko programa bat medioekin, korrespontsalekin, nire gustoko kolaboratzaileekin etabar, interesgarria litzateke.

Beste bat larunbat goiz osoa hartuko lukeen magazina izango litzateke, gauza gratuito askorekin, asteko errepasoa eginez, e.a. Astean behineko lanak aukera ema-

ten dizu aste osoko lanak hartu eta montajeak egiteko. Orain, eguneroko erritmoan, bi orduko magazina egiten dugu bi lagun artean, eta horrela nekez izan dezakezu alde aurretik prestatutako materiala, eta hori epe luzera nabaritu egiten da, nire ustez kalitatearen kaltetan.

A.— «Euskadi Irrati»ko azken urteotan eboluzioa ikusita, zein eritzi duzu orokorrean? Publizitate

kanpaina euforikoak egin dira, audientzia finkatua omen dago...

J.G.— Nik uste dut hemen gauza asko daudela hobetu beharrekoak, eta ez dut ikaragarriko enpeinoa ikusten hori hobetzeko. Bestalde ere uste dut guk hemen txoiloa daukagula: publiko oso jakina daukagu, euskaltzale amorratua dena, eta nekez egingo du kritika basati bat euskara hutsez ari den irratia ba-

ten kontra. Orduan, oso akritikoa da bataz beste.

A.— Aipaguzu ondoren ETBrako duzun projektua, literaturaren inguruko saioa.

J.G.— Hilabetetan behin izango da «Arkupe»ren barruan, hileroko azken ostira-lean eta printzipioz «Paperezko arkupea» izango luke izena. Urriaren bukaeran hastekotan. Nola orduerdia bakarrik den, euskal literatura bultzatzeko izango da baina ez bakarrik. Nik aurkeztutako formula gaika zen. Adibidez, egun batetan izan daiteke literatura beltza, eta protagonismoa literaturari eta idazleari emanez gaia izango da ardatza. Aurretik grabatutako gauza labur batzu ere izango dira, idazleen txoko pertsonalak eta eskuarteko proiektuak azalduz, berez hain literaturazaleak ez diren zat. Gure ustez argitalpen garrantzitsuenen komentario edo kritikak, eta ikusentzuleen arteko inkestak osatuko dute programa.

JOSU LANDA

ARGIA.— Zu tarteko izan zarela, kritika gogorak izan dira... baten batek komentatua du ehizerako beda zabaldu dela itxuraz. Zer esango zenuke horretaz?

JOSERRA GARTZIA.— Ez, niri ez zait iruditzen beda ireki denik. Gauza batetan arrazoiak ematen diet Atxagari eta: esaten dutenean kritika normalean gustatutako liburuarekin egin behar dela, askoz positiboagoa dela bestea baino. Hor, kasu datorren beste asunto hori enkarguzko lana izan zen. Kolaboratzaile bezala nabil «Literatur Gazeta»n tratu pribatu batekin, eta orduan niri esan zidaten, «hi, hau kritikatu ezak». Hori behin onartuta pentsatzen nuen esan nuen.

Gero, Atxagaren hitzaldian zenbait baldintza agertzen ziren kritika kritika izan dadin,

«Ni ez naiz sentitzen literatur kritikoa»

adibidez, kritika egiten duena irakurle hobia izan behar duela. Ni orokorrean hartuta ez naiz inor irakurle hobia, baina liburu horren irakurle hobia seguru naizela beste gehienak baino, hiru aldiz irakurri nuelako segidan. Gero, gutxienez bederatzi-hamar folio idatzi behar direla, eta nire kritikak hamar folio zeuzkan... esan nahi dut hori ez dela sostengatzen. Puritanismoa? Puritanismoa izan daiteke bestaldetik pentsatzen dena ezkatzea. Nik ez dut uste hor ezer pertsonalik dagoenik, obra baten analisisa egiten da, eta gainera irriki-

tan irakurtzen hasitako obra batena.

A.— Jende baten ustez, gure artean ez dago kritika horietarako lekuri. Zuk zer pentsatzen duzu?

J.G.— Ni ez naiz sentitzen literatur kritikoa. Gehienetan, liburu batek nigan sortutako inpresioa beste pieza erdi-literario baten bidez aaltzen saiatzen naiz. Tertulia batetan, edo norbaitekin kalean aurkitzen zarenean egiten diren komentarioak agertu izan dira. Nik uste dut tertulia literarioetarako astirik ez dugula hartzen, eta «Literatur Gazeta»ko arduradunei ulertu nienez, paper hori bete nahirik

dago. Ez da publiko zabal batengana iristen den aldizkaria, badakigu nork irakurtzen duen hori. Eta hor egiten ditugu gure komentarioak. Positiboa izango litzateke baten batek nik kritikaturako obraren alde onak nabarmenduz kontrakritika bat egin balu, baina ez da eman.

A.— Beraz, esan liteke kritikaren prolema urritasuna dela?

J.G.— Bai! Nik ez dakit Atxagak zer pentsatzen duen, baina Jimu Iturralderekin hitz eginez, esan zidan beraiek pentsatzen zutela mementu honetan literaturan oso egoera kritikoa gaudela eta kritikek beti positiboak izan behar dutela. Eta arrazoiak dauka. Nik liburu hori neure gogo ez nukeen sekula kritikatu. Gehiago kritikatu balitz? Orduan ez litzateke espantagarria izango.

EUSKAL HERRIKO ERROMERIETAKO SALTSAN JO TA KE ARITU ZAIZKIGU AURTEN ERE

«Minxoriak»: Iparraldean jaiotako musikari berbena zaleak

Nork ez du «Minxoriak» taldea ezagutzen? Udako herri festatan batipat, makina bat itzuli eginak ditugu jaiaren jaiatzaz eta martxaz gainezka, etiketarik gabeko musika berbena zalea aditzera ematen. Historio luzeko taldea dugu, urteen poderioz sendotua eta landua bestalde.

Betire, jai gau beroari erabat loturik, Euskal Herria puntaz punta ezagutzen dutenak. Taldearen izen polit horrek badu bere funtsarik, txori gartzela mina ote?: «konturatu naiz, aurtan gainera, toki askotan «Minxoriak» ipintzen dutela. Txoriaren mina delakoan edo. Duela 12 urte bazen Iparraldean «Ximinorak» izeneko taldea zeinean Niko Etxart eta Jimmy Arrabit-ek jotzen zuten» eta talde hartatik luzatu da, nolabait esateko, «Minxoriak» taldearen izena: «bai, istilu batzuren ostean, batek taldea utzi eta «Ximinorak» izena berekin eman zuen arren beste partaideek jarraitzea zuten asmo eta «Ximinorak» izenetik hitzak nahastuz sortu zuten «Minxoriak». Gaurko «Minxoriak»ek elkarrekin lau urte daramatzate, aldaketa pare bat salbu, eta garai haietatik ez dute apenas deusik ezagutzen, Niko Etxart izan baita iazko azaroaraino 'zaharretatik' geratu zen bakarra eta Niko berak ere utzi du jadanik, zigarroa eskuan, gauerdiko plazetako martxa.

Betire lana mordoia

Jende askoren gozamenerako, gau giroko ezinbesteko taldeak ditugu 'berbeneruak': «sartu behar da, joan behar da jendearen bila. Lortu behar da komunikazio bat gutorako giro bat sor dadin». Eta guzti horretarako, tekni-

ka aldetik ez du inongo eragozpenik egon behar, argiak direla, eszena tokia(ironiaz)... «eszenatoki aski haundia, potentzia elektrikoa, kriston errespetua ukan behar dugu jendearekiko», bestelako kasuak ematen badira ere: «gertatu zaigu zenbait aldiz, joan toki batetara eta oso kondizio txarrak... ospa etxera!».

Dantzaldi mailan lan egiteak asteburuetakoa esfortzu, neke, kilometroak, eta bestelako 'minak' ekar ditzakeen arren ez dirudi «Minxoriak» taldea kexati azaltzen denik: «betire, lana badago mordoia eta hori ona duk». Makina bat tokitan saltoka eta kantutaka aritzea besterik ez ote dute gogoko?: «zenbait tokitan ikusgarri aldatu dituk gau-

zak lehendik honera: Lektion izan ginen joan den urtean festetan, jotzen alegia eta jendea paseatzen eta ni caso... gu erabat harrituta tratuak utzi bizpahiru orduz jotzen saiatu ondoren eta tabernara txurrutara joan gintuan eta hara non ikusi genian jende mordoia eta kristoren giroa. Egon dituk bai, al daketak».

Musika dantzatzaren erreza

Jendeari zerbait gehiago eskaini behar zaiola, festa giroan diot, bestela txozna batean badu musika altu-altuan, edariak, zer gehiago nahi du?: «bai, erakarri behar duk topera bestela jai!, jo bai baina nola berotu?». Musika

Jendea berotzen guztiz 'abila' dugu «Minxoriak» taldea: astindu ondo, astindu!

aukeran eskainiz adibidez eta noski, musika dantzagarria, mugitu, astindu daitezela: «taldeak ezin du gainera nahi adina eboluzionatu ze jendea atzean geratzen zaik. Zera: jendea betire, tema zaharretan geratzen duk asko eta hasten haiz zerbait berria eskaini nahian eta begira antzemango dituk, hotz!». Jendearekin lan egiten duzu eta errespetua behar duzu, 'sikologia' asko ikasi behar!».

Rock-aren zale ditugu, kañazaleak, erritmoa zainduz topera: «dantza egiteko zailak diren abestiak ez ditugu jotzen. Hori begiratzen diogu lehenik. Oso abesti errazak». Halere, zenbateraino nehurtu daiteke jendearen eragina abesti bat aukeratzekoan, bestelako erizpiderik markatu al dezake dantza taldeak?: «nehurria hartu behar diok kantuari. Adibidez: baduk abesti bat udara osoan jendearen belarriak zulatu dizkiona, torero, torero, torero... benetan abesti hori ez dugu ikusten ahal, eta zihur ez dugula inoiz joko. Badakigu ere jotzen badugu jendea torero mucho dinero ariko zaizula baina beno, nortasun pixkat behar duzu izan. Adostasun batera iritsi behar duk gus-toetan, plaza giroan diot».

Prezioak eta fans miresgarriak

Udara motza eta negua berri-
z luzea suertatuko zaie itxura honetako talde guztie-
ri: «txinaurrien moduan ari-
tzen gaituk: udaran sartu or-
duak eta neguan ahal bada
horretatik biziz; hori bai, bizi
gaituk!», bai, bai, sendoak
zaudete eta ederrak gainera
(ja, ja, ja). Eta kobratu zen-
bat?: «egiten dugun lanaren-
tzat gutxi, ja, ja. Diferentzia
bat egin dugu: Gipuzkoa eta
Baztan alde hori prezio bat,
bidaien gastuak direla eta...
gero, Araba, Bizkaia eta Na-
farroa, Belate eta Etxegarate
pasatuta beste prezio bat.
170.000 pezeta inguruan
izango duk!», neguan eta
udaran berdin kobratuz. Bes-
te talde batzuren jokaera ez
omen da antzekoa, ez eta gu-
txiagok ere.

Aurtengoaz oso pozik azal-

**Rock zaleak,
'kañeroak' guztiz, hori
bai erritmoa ondo
zainduz.**

du zaizkigu: «nabaritzen da
jendeak askoz ere talde ge-
hiago ezagutzen duela eta
pixkat ere pozgarria duk jen-
de bat hire atzetik ibiltzea eta
horrelakoak ere badizkiagu»,
fans miresgarriak, liluraga-
rriak, neskak: «eta mutilak,
denetarik... ja, ja, ja», hori
bai, neskak oso aldakorak
omen eta ezin bada gehiegi
fida, barkatu.

Iparraldean bakarrik

Iparraldeko giroa diferen-
tea dena ezin ukatu: «asko
gauza aldatzen ari dituk;
gazteria mugitzen hasi duk,
benetan, hemengo taldeak
ere entzuten dituzte «Itoiz»,
«Hertzainak» eta beste. Ho-
rrezaz gain hango irratiek
lan asko egin dute...», ja-
rraian gure '40 principales'
aipatuz jarraitu delarik: «han
gauza berdina duk, honelako
musika ere bazegok».

Ez omen dago «Minxo-
riak»en tankerako talderik
mugaz gaindiko Euskal He-
rriari: «horregatik badirudi
konturatu direla eta aurten
adibidez, dei gehiago badugu
bestaldean jotzeko eta hori,
benetan poztzen gara ze beha-
rrezkoa diagu beste giro bat
sortzea Iparraldeko dantzal-
dietan».

Iparraldekoak direla-ta
izan omen dute 'despisterik',
adi, adi: «lehenago mutil
bat etorri zitzaidan abesti
bat eskatzera eta erdaraz,
Hegoaldekoak eta castella-
noak ginelakoan, gehiegi hi!».

**Duela 12 urte
«Ximinorak» talde
berbenazalek datorkio
haria.**

A! eta beste bat: matrikula
frantzeseko furgonak ditugu-
la-ta zera galdetu zigun bes-
te batek: zer dituzue aloka-
tuak?, ja, ja, ja... gu Iparral-
dekoak ginela esanez moztu
genuen. Guk bederen, bada-
kigu nongoak garen». Ez da
gutxi.

Berbena girotik diskara

Duela 2 urte diska bat ar-
gitaratu zuten «Elkar» diske-
txearen eskutik: «hitzegiten
hasi gaituk baina fijoarik ez,
beste bat egitekotan edo, da-
torren urterako. Halere, gure
dudak dizkiagu: guretzat eta
dantzaldietako taldeentzat
hobe dela diska bat zuze-
nean grabatzea. Beste zeo-
zer ateratzen duk. Gaur
egun lan asko dugu eta den-
bora gutxi diskaren presta-
ketarako», eta gainera kon-
tutan dute bestelako histo-
ria dela berbena zale edo
dantzaldietako taldeena: jen-
deak zuzenean gozatzen du
eta plaza munduan suerta-
tzen da talde hauen espa-
rrua. Diska etxean sartuz ge-
ro zerbait hotza eskaintzeko
arriskuaren gain jendeak ez

du, seguruenik, diska hauen
beharrik. Zuzenean entzute-
ko aukera izango du nonahi
ere.

Gaztetxeetako berbenak

Batek baino gehiago 'pa-
txangero'tzat hartuko ditu
honelako taldeak. Zergatik?
Punk-a dela ta aztoraturik ja-
rri zaizkigu: «iduritzen zai-

**Duela bi urte diska bat
egin zuten arren ez dute
hortik somatzen heuren
bidea, oraingoaz.**

dak beheraka doala musika
mailan punk-arena. Gainera,
oso itxiak dituk, ez ditek bes-
te inolako musikarik onar-
tzen eta ezin diat hori traga-
tu. Beno, Gaztetxeen mogi-
darekin eta oraindik ez zigu-
tek deirik egin kontzerturen
bat emateko edo...», eta ga-
ragardoa hainbeste gusta-
tzen zaielarik ez harritu
noizbait hire lokale horretan
aurkitzea: «gauza bakarra
ikusten diat nik: garagardoa
beti Kronenbourg», farrez
lertzen bukatu dugu bada
oraingo honetan. Eta izerdi
patsetan Tolosatik gora Be-
launtza aldeko «Gure Txo-
koa» diskotekako mendi gi-
roan.

LOREN ARISTI

Paperetan idatzia

EUSKAL ESKOLA

Euskal Eskola, nahiz pribatua nahiz publikoa arautuko duen legea behar dugu (...) Eskola eskualdatuak eta ikastolak elkarrekin topo egingo duten bidetari ekin nahi diogu. Eta hori bultzatuko dugu geuron bileretan, agintariekin eta alderdiekin izango ditugun elkarriketetan.

Antonio Campos, «Eguna», 87-IX-10.

MUSIKA

Esango nuke orain dela bostehun urte egin dako musika egun egiten dena baino modernoagoa dela (...) Gaur egun, musika akademikoaren munduan, aspaldiko gauzak berriro aztertzen hasi dira, erritmo ametrikoa, esate baterako (...) Gaurko hit paradeetan azaltzen den hainbat kantaren teknikak ez du ezer berririk duela zortzirehun urtekoarekin alderatuta.

Juan Mari Beltran, «Habe», 87-VII-15.

EUSKARA

Galdera bat gelditzen da airean: kolektibo bezala izango ote dugu attergabe bilakabidean dagoen «continuum» bezala euskarari eusteko eta inguruneke beste edozein hizkuntzaz eta ondorioz kulturaz ordezkatzeko dugu geure etorkizuna historian zehar zenbait gizartek egin duenez? Inon baino garbiago agertzen da puntu honetan hizkuntzaren eta baita kulturaren izate indibidual eta soziala.

Xabier Mendiguren, «Eguna», 87-IX-10.

BERTSOLARITZA

Bapateko bertsolaritzak jada ez dit balio niri (...) sormen kapazidadeari muga izugarriak jartzea baizik ez bait litzateke bapateko bertsolaritzan aritzea (...) zeren, denboraz gutxiengora mugaturik geratzen da (bertsolaria); espazioak, bere inguruko (jendurreko) giroak erabat mugaturik uzten du; eta azkenik, teknikak, bertsoaren neurriak, doinuak, puntuak, nola edo hala zerbait esan behararen erremate ematen dio.

Patxi Perurena, «Korroko», 9. alea, 87ko iraila.

EUSKAL- DUNTZEA

Nahiko ala gutxiag den eztabaidetarako utziaz, euskarak bere historian inoiz ezagutu ez duen babes politikoa du gaurregun bere lurraldearen bihotzean bertan. Herri-Erakundeetatik bultzaturiko egitasmoek aurrerabide tinko eta oparoa eskeintzen diote.

Joxe Juan Txabarri, «Hemen», 87-IX-11.

Zaintzu di- ra anto-

latu be-
rri den
Ara-
ba-Biz-
kaiko
Bertsola-
ri Txapel-
ketaren hel-
buruak?

Joxe
Ramon
Etzebarria

Lidia
Agirrerren
galderak
Loidolako Herri
Irratian
(irailaren
14ean)

— Hel-
buruetari-
ko bat

ahalik eta laburrena izatea da, eta beste bat lehengo ohizko txapelketekin lotura bat edukitzea. Hau dela eta guk izan nahi dugu, alde batetik, laburpenetik gauza egin hilabete biren barruan. Hau da, azaroaren hasieran hasiko gara, izan daiteke lehen saioa seiean ala hamairuan izatea, hori zenbat jende apuntatzen den arabera izangoa da. Beraz, azaroan hasi eta amaiera abenduaren hogeian eman. Hilabete biren buruan bukatuko dugu dena.

Txapelketa honen pausak edo baldintzak ikusita, imini dugun baldintza da bertsolaria Bizkaian ala Araban jaio ala bizi izatea eta hemezortzi urte edukitzea. Horiek betez gero edozeinek eman dezake izena.

Hiru fasetan planteiatu dugu txapelketa. Hau da, ez dugu hasi nahi izan bertsolari guztiei maila bera emanez, argi dagoelako Bizkaian maila ezberdinak daudela eta Euskadiko txapelketetan horrela ikusten da.

Egin duguna zera da: lehenengo atal bat, eliminatoria moduan egingo diren kanporaketak. Horretan izango dira bertsolari guztiak, gero aipatuko ditudanak izan ezik. Hortik aukeratuko ditugu azken—aurrekoetara pasatuko diren zortzi bertsolari. Beno, hobeto esanda izan litezke zortzi, izan litezke gehiago, segun eta zenbat aurkezten diren gero. Azken—aurrekoetara zuzen pasatuko direnak izango dira Euskal Herriko txapelketetan finala ala final—aurrea lortu dutenak azken urteotan.

Konkretuki esanda, Xabier Amuriza, Jon Enbeita, Jon Azpillaga eta Mañukorta. Horiek pasatuko dira semifinalera zuzenean. Eta horiei gehituko zaizkie hamabi edo hamairu bertsolari segun eta zenbat aurkezten diren. Azpillaga, —hor dauka gulako— Azpillagak esanda dauka bera ez dela presentatuko txapelketara, baina Bizkaikora beharbada baietz. Orduan, eliminatoria horietan, hartu beharko dira hamabi edo hamairu bertsolari azken—aurrekoetara pasatzeko.

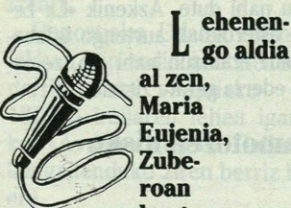
Finala saio bakar batetara mugatuko da, zortzi bertsolari izango dira hor, eta horrerak pasatzeko eskubidea ere izango du Jon Lopategik, Bizkaiko azken txapelduna izan delako. Horrekin egin nahi izan duguna da, Bizkaiko lehen txapelketa, orain dela hogeitabat urte garatu edo ospatu zena, honoko honekin nolabait lotzea. Jon Lopategik izango du eskubidea pasatzeko finalera.

Hiru edo lau kanporaketa izango dira, izenak ematen dituztenen arabera, Bermeon, Lekeition, Zornotzan eta Igorren. Gero, finalaurrekoak bi izango dira, bata egingo da Durangon abenduaren seian, liburu eta diska azokarekin batera, uste bait dugu aprobetxa daitekeela kultur mugimenduen sinbolo den hori eta hor batera egin. Beste bat, azken finalaurrekoa egingo da Gasteizen eta finala Bilbon bertan egingo dugu, Arriagan, abenduaren hogeian, igandea da eta goizez. Saio guztiak igande goizetan tokatuko dira.

Beste oinarriak ba dira, txapelketa guztietan izaten

direnak. Aldakuntza bakar bat sartzen dugu, eta hain zuzen da, epaimahaia aurrez bertsolariek heurrek aukeratuko dutela. Hau da, antolatzaileok balizko epaimahaikideen zerrenda bat emango dugu, ahal izanez gero izango direnen bi halako, sei mahaikide izango balira hamabiren zerrenda bat. Bertsolariek berak aukeratuko lituzkete hortik. Honela nahi dugu nahasterik eta sumagarritasunik ez dedila egon.

Eta hau nahikoa ez bada, baita ere egingo duguna zera izango da: puntuazioa publikoa izatea, baina ez bertan momentuan agertuz azken txapelketan egin zen moduan, baizik eta ematen diren puntuak epaimahaikideek fitxetan apuntatuko dituzte. Komunikabideetakoek, bertsolariek edo edozein zaleek nahi balu jakin bertso konkretu bakoitzari ze puntuazio eman zaion eta guzti hori paper horiek publikoak izango dira, gero aztertzeko edo zer nahi egingeteko.

Lehenen-galdua

al zen,
Maria
Eujenia,
Zuberoan
kanta-
tzen ze-
nutela,
zure in-
presio-
neak
onak al
dira?

**M. Eujenia
Etzeberria**
(«Ganbara-
taldekoa»)

Lucien
Etzezarretaren
galderak Gure
Irratian
(irailaren 13an)

— In-
presioa ona, oso ona, jendea-
ren aldetik oso ondo.

— Eta Ganbara taldea,
zortzi lagunez osatua, be-
re forma berrian ondo al
dago orain?

— Joan den urtean zazpi
ginen, jende ezberdina; aur-
ten berriz, berriak hiru ditu-
gu eta ja kontsolidatze esa-
ten denaren antzean gaude,
bostetik zortzira.

— Berritu duzue azken
diska geroztik zuen kantu
saldoa?

— Bai noski, gainera orain
diska berri bat egitera goaz,
eta orduan kantu berriak
sortu ditugu eta lehenago-
koak piska bat moldatu ditu-
gu batzuek.

— Ganbara folk taldea
—azpian idatzia zen—. Zuen
definizione hori ego-
kia zaizu?

— Beno, batzuek esaten
dute folk—a lehenagoko
folk—a izan behar duela.
Guk ezetz diogu, gure
folk—a zera dela: folk—a
baliatuz flok berria egitea.
Hori da gure fok—areen kon-
zeptua.

— Bide berriak entsaia-
tzen dituzuelako inpresio-
nea duzu, ala beste talde
batzuen bide berak ditu-
zue?

— Ez, guk gure erara ja-
rraitzen dugu, ez gara bes-
teeri begira ari, geure bi-
dean jarraitzen dugu influen-
tziairik gabe.

— Zuen kantuen aukera
nola egiten duzue?

— Buf, batzutan gitariko
bakarren batek ideia ekar-
tzen du, orduan musika jar-
tzen zaio. Azkeneko bi kan-
tuetan musika bageneukan
eta hitzak falta zitzaizkigun;
Andoni Egaña bertsolaria
eta bere lagun poeta batekin
jartzen gara harremanetan
eta haiek egin dizkigute le-
trak musikaz baliatuz. Beste
batzuetan alderantziz ere
izaten da. Baina normalean
musika egiten dugu lehenda-
bizi eta letra gero etortzen
da.

— Armonizatzearen ar-
duraduna nor duzue talde-
an, ala elkarlana da
edo?

— Batez ere hiru lagun
ena da. Joxan gitarrajolea-
rena, beste gitarrajolearena
eta bibolinajolearena ere.
Armonizazioa beraiek, gero
beste guztiok laguntzen du-
gu.

Torrealdak puntua jarrita

Alberto Agirreazaldegiri

— Hastapeneko helburuak eta
abiada bere osoan betetzerik ez
du izan UZEIk, Administrazioa-
ren laguntza-faltaz batez ere.

Orain, Administrazioaren ba-
bespeko elkarte bihurtzen da
UZEI Eusko Jaurlaritzarekin
egindako konbenioaren bidez.

Zer da aldatu dena? UZEI ala Administrazioa?
Era honetara hobeto beteko al ditu UZEIk jato-
rrizko helburuak? Hainbeste borroka egin ondo-
ren ez ote da nekatu, segurtasunik ezagatik batez
ere? Zer diozu, zuzendari zarenez?

Nik ez dakit nor aldatu den. Agian biak. Baina honek ez
du horrenbesteko garrantzirik. UZEIn aldatetaren bat
edo beste eman da eta Administrazioak inoiz baino sentsibi-
litate handiagoa eta jarrera zabalagoa azaldu du arazo honi
irtenbide egoki bat emateko. Hizkuntz plangintzarako iker-
lanean diharduten elkarteak laguntzeko prest azaldu da eta,
gure kasuan, orain arte egin izan ditugun euskararen mo-
dernizazioaren alorreko ikerketa-lanak eta aurrerantzean
eginen ditugunak, babestuak ezezik, onartuak eta bultzat-
uak izanen dira.

Administrazioa, erabaki honekin, hizkuntzaren hitz-altxo-
rra sendotu eta eguneratzeko oinarriak jartzen lagunduko
duen ikerketa-politika bultzatzen ari da, eta UZEIk ikerketa
hori egin eta terminologia-lanen presentzia biziagoa sustatu-
ko du.

Beraz, ez dut uste UZEI jatorrizko helburuetatik urrun-
tzen denik. Nahiz eta azken aldiko segurtasun eza nabaria
izan, hitzarmen hau ez da nekearen ondorio bat.

Puntako argitalpenak

Gasteizko «Herrikoia» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Irene. Tempo di adaggio», Pako Aristi. Erein.
- 2.— «Saturno», Arantxa Urretabizkaia. Erein.
- 3.— «Paixibo», Joxean Sagastizabal. Elkar.
- 4.— «Emily», Patxi Perurena. Elkar.
- 5.— «Manu militari», Joxe Austin Arrieta. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Larrun» aldizkaria, 5. zenbakia.
- 2.— «Haur folkloreaken bilduma». Xabier Etxaniztean. Pam-
miela.
- 3.— «Gelsomino gezurtien herriana», Rodari. Elkar.
- 4.— «Euskal nortasunaren animaliak», Mikel Azurmendi.
Baroja.
- 5.— «Martinello eta piratak», Pako Aristi, Erein.

Guardasola hori-urdirak Pazifikokoaren bazter bietan

Christo artistaren 'proiektuak' bere ikusgarritasunagatik dira ezagun, grandiosak dira eta egunerokotasunetik ate geratzen direnak. Proiektu horiek badute batzutan probokatzen duen zerbait, espazio zabalak itxuraldatzen bait ditu.

Adibidez Pazifikoko artxipielago bat plastiko larrosez inguratu zueneko, eta orain bi urte Pariseko Pont-Neuf izeneko zubia bildu zuena; 1990erako proiektu berri bat aurkeztu du Christok.

Proiektu berriaren arauera hiru astetan zehar Californiako eta Japoiko itsas aldean kilometro luzetan guardasola giganteak zabalduko dira. Los Angeles hiriaren inguruko ibar batetan zabalduko diren guardasola hori kolorekoek hogeitabost kilometro beteko dituzte; Hitatxi inguruko ibarrean zabalduko diren guardola urdinek berriz heme-

zortzi kilometro. Guardasolen itxura oktagonala izango da eta sei metroko altuera eta zortzitako zabaleroa izango du bakoitzak. Erraz asma daitekeenez guardasola piloa behar da horrelako distantzia betetzeko: 1.500 guardasola itsas bazter bakoitzeko, gutxi gorabehera.

Californiako eta Japoiko itsas bazterrak artistikoki lotzearen atzetik bi herrialdeen arteko desberdintasun eta antzekotasunak nabarmen araztea legoke, artistaren hitzetan. Bestalde, guardasolekin lortu nahi den espazio hirudimentsionalak kontuan hartuko omen ditu herrialde bakoitzeko bereizgarriak, Japoikoek estruktura geometrikoagoa gordeko dutela. Hiru astetan zehar, guardasola bakoitzaren pean bospasei pertsonak osaturiko ekipoa ibiliko da, seinale ematen denean simultaneoki guardasolak zabaltzearen.

Dirutza galantak

Horrelako proiektu batek jende eta materiale aldetik sortu behar dituen gastoak ez dira txantxetakoak. Christok berak ordaintzen omen du guztia, proiektuaren krokisak garesti oso salduz. Horrela lortu beharko ditu zortzi milioi dolar.

Proiektua berez 1990eko urrirako pentsatu dago. Japoiko arduradunek emana dute baimena, eta artistak ez du espero yankiek oztopo handirik jarriko dutenik. Oztopoen izan da ideia gabezia ez dabilen artista honen kalbarioa (horela esan badaiteke). Orain dela hamabost urte ari da Alemaniako Parlamentua enpaketatzeko asmoz, baina Kohl kantzilerrak ez nahi... Pariseko Pont-Neufeko burutzeko hamar urte itxaro behar izan zuen.

90eko urrian eguraldia lagun eta Christok nahi badu hiru mila guardasola zabalduko dira Pazifikokoaren bi itsas bazterretan.

J.M. HERITZ

Ziprizptinak

Veneziako Mostra trixtea

Amaitu zen Veneziako VII. Mostra euforia handirik gabe. Zenbait kronikariren eritziz Mostra ordu bajatan dabil, branka norabide egokirantz ezin zuzenduz. Besteren eritziz berriz, bizitasuna erakutsi du, nahiz aurkezturiko filmak ez izan ugari, eta duen ospe eta kategoriaren lekuko ez izan amaitu den Mostra hau. Amaitu eta lehiak banatu. Urrezkoa, «Ikus artio haurrak» Louis Malle errealizatzaile frantziarraren filmearentzat. Zilarrezkoa, Hermann Olmi italiarra eta James Ivory britainiarrak jaso zuten exaequo. Eta beste sari ttipi ugari ere banatu ziren. Horien artean Luigi Commencini eta Joseph Mankiewicz-i beren lan osoagatik.

Ezkerrak hiru publikazio proiektu Frantzian

«Politis Le Citoyen», «Vivant» eta «La Legende Du Siecle» izan daitezke prentsa frantseseko hiru publikazio berriren izenak. Dirua dateke hiru proiektuen oztopoa. Lehenaren inguruan biltzen dira azken aldiaren komunikabideak utzi dituzten zenbait ezkertiar, horien artean Bernard Langlois *Resistences* saioaren eragilea. Zero zenbakia urrian aterako omen dute, urtarrelean normal hasteko asmoz. Berrogei milako tirada egitea espero dute. «Vivant» ekologisten proiektua da: lau orrialdetako egunerokoa eta hiru hilabetekaria kreatu nahi dute. Azkenik «La Legende Du Siecle» asterokoak aurtengo udaberrian eginiko saioari erantzun nahi dio, zeinaren ondorioz zulo ederra geratu zitzairen.

Ryuichi Sakamotoen disko berria

«Yellow Magic Orchestra»ko leader gisa ezagutu genuen Sakamoto, baina bai eta antzesle gisa ere «Furyo» eta «Tokio Melody» filmetan. Orainsu amaitu du Bertolucciren «Azken enperadorea» filme berrirako musika, eta disko berria plazaratzekotan da «New-Geo» izenez. Berak esana: «nik asmatua da tecno-popa, horregatik lapurtzen al dizkit ideia Duran-Duranek? Dena dela, dagoeneko asperturik nago tecnopopaz. 80etako musika egin nahi dut, hau da funk musika beltza eta Stravinskyn musika europarraren arteko fusioa izango dena».

Udo Lindenberg rockeroaren oparia

RDako numero-unoak RSara eginiko bisitaldiak izan du nolabaiteko aktualitate rockero soziala. Aspaldi batean Udo Lindenberg rockeroak opari egin zion Honecker presidenteari txupa beltz bat eta kantu bat dedikatuz. Orain Honecker mendebaldera zetorrela-eta, Lindbergekek ez zuen beste opari bat egiteko aukera galdu nahi. Gitarra bat erregalatu dio, eta bertan izkribaturik «gitarra bai, misilik ez».

Hauxe da guardasola erraldioen proiekturako maketa.

Kontxako onenak Getariatik Donostiarako estropadan

**Osasuna eta
indarrak pott**

KIROL orotarako ezinbestekoa suertatzen da gorpuztaren hala osasun minimoa nola ariketarako prestakuntza egokia. Ostera, ohitura eskasaren inertziak bultzatuta alde batetik, baina okerrago, bestalde, Federakuntzen kalamitateagaitik, kirolarien artean gehiengoak gordirik ekiten dio sportari inolako gorputz inkestarik egin aurretik. Eta zer esanik ez beren kasa egiten dutenei bagazozkie!

SIMPSON ziklistaren kasuaren tankerakoetara jo behar izan gabe, hamaika zoritxarreko ezbehar gertatzen dira behin eta berririo leku guztitan. Urrutira joan gabe, iragan den larunbatean hamabost urteko mutiko bat zendu zen, Donostiako Loiola auzoko Heriz zelaian futboleko ari eta bihotzak stop egitea erabaki ziolarik. Eta eskolarteko lagun giroko matx bat besterik ez hura herio itzalez ilundu zen bapatean.

FUTBOL adibide honen gisa-koak beste kirolekin ere ez dira gutxi izaten. Baina futboleko kasuak beta ematen du, urteroko plaiaroko direla-eta, zernolako astakeriak egiteko atrebentziak hartzen diren aipatzeko. Zorioneko goizak iratzarri behar izaten du jokatu partiduren batean lesiorik egokitu ez dadin: giharre izorratuak, hezur pitzatu zein txikituak. Eta ez da futbolarik berezko bortiztasuna eskatzen duelako —etxekondre askok esan ohi duen bezala bere semearen zango herrena ikus-tean—, sportean iharduten duen ehuneko galantak bere gorputza horretarako pronto ez daukalako baizik, horixe izaki neurri handi batean oinaze eragilerik latzena, bai norberaren buruarantzako bai besteren kalterako ere. Hezkuntza eta Osasun politikak falta, alegia.

MAKARIO

Aspaldi ez bezalako estropada galanta iragarri da datorren iganderako, aintzinako desafioen tankeran, Getariatik Donostiara bitarteko hamar milatako luzerako arraunketan neurtuko bait dituzte beren indarrak Kontxako 108. Estropadan hiru lehendabiziko lekutan amaitu zuten traineruek. Ezagutzen dugun tamaina honetako estraineak 1871. urtean jokatu zen.

BADAEZPADAKO apostua hitzartu zen 1871. urteko irailaren 8an Pasaia eta Hondarribiko arraunlarien erronken ondorioz: bederatzi mila baino luzera luzeagoxezko Hondarribitik Donostiarainoko estropada. Sanpedro eta Donibane-koekin bat egindako traineruak irabazi zuen Erramun Goikoetxea hogeitabi urteko patroiz gaztearen gidaritzapean. Kontxako badiara lehertuta iritsi zirelarik, beren donostiar adiskideen etxetara eraman behar izan zituzten zauri eta ondoezak osatu ahal izateko. Bienbitartean Hondarribitarrek Pasaia parean utzi zioten arraunen dantzazeari.

Donostiako Udalak estropada hau bera jokoa ipin zedin gonbitea luzatu zien Hondarribi eta Pasaia hamalaukoteei, 1879ko irailaren lehen igandean burutzeko. «Avante» untziaz Goikoetxearen mutilak gailenduko ziren berriz bigarren hartan ere.

Bestelako bidea izan zen 1888. urteko azaroak 25ean sanpedrotar eta ondarrutarrek egin zutena: Getariako Sananton menditik Donostiarainokoa. Ordukoan errez hartu zuten aurrea ondarrutarrek, eta erdia burututzerako bai bost minutu pasatxoko alde atera ere! Ordea, konfiantzak larrialdian ipini zituen bizkaitarrak, ezen ardo trago batzuk hartzea erabaki bait zuten (untzian bertan!) eztarri lehorrak frexkatzearren, tripakomin ederrak nozitzeraino.

Eta pasaitarrek abantaila laburtzea lortu zuten arren, Ondarruko traineruak hamabost segundu aurretik sartu zuen bere muturra helmugan.

Ondarrutarrak harro, Donostiako es- kutik iritsi zitzaizen beste desafioa 1890.eko irailak 20ean: ea nor lehenago Getariatik Donostiara. Bizkaitarrek ordea Lekeitiotik Getariarainoko bidea hobetsi zuten haatik, 18 kilometro t'erdiko luzeraz (10 mila). Eguraldi txarrak egokitu ziren udazken hartan, eta abenduak 2a arte ezin izan zuten jokatu, Carrilen gizonek bentzutuz Bedialaunetarenak, 81 minututan kaieraturik, minutu eta 28 segunduko aldeaz.

1900.eneko azaroak 18an ere izan zen datorren igandean (irailak 20) burutuko den bezalakorik: Getaria-Donostia bitartekoa. Mende hasierakoan sanpedrotarrek ezin ahal izan zuten getariarren ondoan ezertxo ere egin.

1987an Koxtape, Zumaia eta Sanpedrok, Kontxako hiru lehenek, Kursaal kasinoak sustatu estropadari eutsiko diote datorren igandez. Historia egin dezakeen arraunketa honek apostu eta komeriarik frango ekar lezake, ez bait da kontua izango ea nork indar gehiago erakutsi, abilago nor suertatu baizik, itsaso eta korronteen nolakoak kontutan hartu beharko dituzte-eta azken finean. Eutsi ba goiari motellak!

GORKA ARRESE

**Azkarragari espetxetik:
Españiako koarteletan
erreinsertatu zaitez!!**

Doinua: «Pello Joxepe»

«Negoziaiketa eman behar da azkar, zuzen eta serio», Azkarragak hitz horiek bota bere ahotik jarri; zoritxarreen esaldi horrek oso usai txarra dario, baldintza bat dauka: damuketa zikiña dela merio.

Orain artean, aizu, zergatik
gezuraren ixkuta?
Garbi baitago espainolekin
dadukazula ezkutu;
haiek agintzen dutena egin
behar ta ezin mututu.
Zure nahia da errefuxiatu
eta presoak damutu.

Errefuxiatu ta presook ez
dugu zertan damutzerik,
Herriarekin bat egiñikan
goaz eta ez besterik,
arbaso zarrak agindutako
bidea ondo beterik.
Gu bizi geran arte ez duzu
Euskal Herria saltzerik.

Azkenengoa bota duzu ta
geratu zara lasaia,
«Odolezkoak» damututzeko
beharra dutela saia;
zure ondoan aingerutxoak
dira putre eta saia.
Etorkizuna zure zai dago
usteldutako etsaia!!

Areagotzen hasi dirade
gure aurka erasoak,
«motelak» balirake bezala
len emandako pausoak;
Goiko, «Kirruli» eraman zitun
zuk jarritako lazoak,
erailtzaillea bihurtu zara
zu, «pakearen usoa».

Kriston indarra egiten duzu
beti torturaren alde,
eta Joseba Arregi joan
zen ezertxo esan gabe;
Mikel Zabaltza berdin-berdiña,
Iruretagoiena-re,
zu zeu izendatuzten zaitugu
«medalla» horien jabe.

Guk garbi dugu borroka zer den,
zergatik ta zertarako,
zuk berriz ezin ulertu, inoiz
ibili ez zeralako;
zure barrena nonbait etsita
duzu zure kalterako,
burua makur ta belauniko
aspaldin zabiltzalako.

Gernikan dagon Arbolak ditu
kimu berri ta indartuak,
Euskal Herria askatutzeko
beti prestu ta gertuak;
etsaiak berriz, hor omen ditu
«txertu» hitzaileak sartuak,
moztuko'itugu ta den azkarren
zu bezalako «txertuak».

Zergatik bada nahi ote duzu
gu belaunikatutzea?
Agian espagnol militarren
agindua betetzea?
Kapitalisten «propinatxo»
era hortan jasotzea?
Edo botere puxka zikin bat
nolabait ere lortzea?

Beti zabilta telebistetan
irripar odoltsu batez,
gezurra duzu armik onena
egirikan esan bat ez;
guzti honekin hauxen esaten
dizugu bihotz-bihotzez:
Españiako koarteletan
erreinsertatu zaitez!!

KAXKAGORRI

Joan den asteko gurutzegramaren soluzioak.

A

1	M									
2	E	Z								
3	N	O	N							
4	D	U	G	U						
5	I	R	T	E	N					
6	Z	E	R	A	I	N				
7	A	L	K	A	T	E	A			
8	L	O	Z	O	R	R	O	A		
9	E	R	A	N	T	Z	U	N	A	
10	Δ	M	O	R	R	A	Z	I	O	A

IGELDOKO TXIMUARENA

Igeldoko parkeko hartza gogoratu-ko dute, gaur egun horren gazte ez direnek. Haurren sinpatia guztiak irabazi zituen hartz hura, hil egin zen ordea, eta haren ordezt xtimua jarri zuten Igeldoko parkean.

Goiz batetan Patxi «Ezkerra» ailega-
tu zen Igeldoko Parkera, bertan zer
zegoen ezagutzeko asmoz. Buelta pa-
re bat eman ondoren tximua zegoen
kaiolaren parean suertatu zen, eta
inoiz tximurik ikusi gabea zenez, txi-
muaren aurrean gelditu zen, pizti
arraro haren mugimenduak aztertuz.
Besoak gurutzatu zituen eta, kontxo-
j, tximuak ere besoak gurutzatu egin zi-
tuen. Eskuarekin buruan igurtzi egin
eta tximuak ere berdin. Beste pare bat
mugimendu eta keinu egin eta txi-
muak ere berak eginiko gauza berak
errepikatzen zituen. Bapatean elkar-
tzen ditu behatz lodia eta erkina be-
gian zulotxo batetik begira balego be-
zala eaginez eta non hasten den tximua
kaiolan jauzika eta garraisika asalda-
turik.

Bijilantzi lanetan ari zen parkezaina inguratu zitzaion haserre bizian:

—Bainan zer alukeria klase egin diozu tximuari?

—Nik? Keinu batzu besterik ez dizkiot egin, eta bapatean behatz lodia eta erkinekin zulotxo batetik begira ari banintzaio bezala jarri naiz eta ero moduan jarri da.

—Bainan zuk ez al dakizu tximua oso animala sentibera dela eta tximuen hizkuntzan keinu horren bidez popatik hartzera bidaltzearena adierazi nahi denik edo?

—Nik zer iakingo nuen ba?

—Ba, zuk nahi duzuna esango duzu, baina mila pezetako isuna jarri beharrean pago.

Gure Patxiri ez zitzaizkion horrela-ko gertaerak berehala ahaztutzen eta hurrengo igandean ere Igeldoko tximua bisitatzeraz joan zen, bainan oraingo honetan bizarra mozteko laban birekin.

Jarri da tximuaren kaiolaren parean, atera ditu bi labanak eta bat tximuaren kaiolaren barnera botatzen du.

Tximuak hartzen du ustez jostailua zen traste hura eta jauzika eta dantzari hasten da jolasean.

Irekitzen du labana Patxik eta tximuak ere berdin. Bizarra mozten ari balitz bezala hasten da eta tximuak ere imintzio bera. Bapatean hartzen

a ze flasha!

Garaikoren gizonak Atahualparen lurretan?

O ROITZEN al da irakurlea Karlos Garaikoetxeak Ameriketatik egin zuen bidai hartaz? Huraxe etorri zaigu guri ere burura gutuna zelakoan sobrea ireki eta argazki honekin topo egin dugunean. ARGIA zuri-beltzean irakurtzera kondenatuta zauden horrek —aurtengoan ere Joseba Arregik luzatuko duen subentzioak ez du emango kolorea sartzeko haina— behar bada susmo gaiztoren bat sentitu duzu tripa-barrenean: piper-poto gorri-horia ote den «Asociación Unión Baska» horren azpiko ikurrinaren aldamenean dagoena. Ez, lasai horregatik: Argentinako bandera zuri-urdina bait da.

Argentinatik heldu bait zaigu argazki hau. Begi aurrean dituzu hostorik gabeko zuhaitz horiek, laster bukatzera doakien neguaren lekuko. Nork eta zer adierazteko bidali digu, ordea, argazki hau? Politikako erredaktoreak berehala deskartatu du errefuxiatu baten lana izatea —joan hadi, bada, errefuxiatuta Videlaren aldamenera!—. PNVkoren bat izatea proposatu du nazioarteko sailekoak: Garaikoren sos ezkutuak nondik datozen salatu nahiz edo. Kultur saileko mandamasak, aldiz, EAKo norbaiten eskua ikusten du azio honen atzetik: Eusko Alkartasunaren indarra begira noraino heltzen den. Kiroletako poeta erremediaezina klabe ezkutu bat argitara atera duelakoan dago: Atahualpa Yupankik igorriko zigun erretratoa aldizkarira. Beti izan dugu euskaldunon maitale, Atahualpa zaharra eta Donibanen entzuna dugu kantari: «Y paso las madrugadas buscando un rayo de LUZ...» Egia esango diat, Atahualpa, argazki hau bidali ez bahuen ere berdin joango ninduan 27an hi entzutera.

MARTIN ARANA

du labana Patxik eta lepoan ebaki bat egin nahi izan balu bezala, mugimendu azkar batetan zzzastt! pasatzen du labana lepotik bainan zauririk eragin gabe.

Hura ikusitakoan elkartzen ditu tximuak bere bi behatzak eta zafila kieto gelditzen da, osatutako zuloxtotik Patxiri begira.

osasunaren arduraz

Osakidetza Eskolako Osasun-progr ma

OSAKIDETZA erakundeak izen bitxi samarra edukitzeaz gain lana ere egiten du, eta orain hilabete batzuk (askotxo, egia esateko) 1985ean zehar burututako ekintza eta iharduena labor-biltzen zituen txostena argitara eman zuen. Txosten horretan osasun-alor guztiak ukitzen dira, baia gaurko honetan eskolamendi dagokiena jorratuko dugu.

Eskolako osasun-programari dagokionez bi puntu nagusi azpimarratuko nituzke: 11 urte inguruko neskatotan burututako errubeolaren txertaketa eta OHoko 1., 5. eta 8. urteko ikasleei egindako osasun-azterketak.

Eusko Jaurlaritzak eskola pribatu eta ikastoletan egindako azterketetan 70.900 ume izan ziren ikustatuak, hau da ikaslego osoaren %97,8ko estaldura. OHoko 1. ikasturtean soilik bilatu ziren sistematikoki txantxarrak, eta hauexek izan ziren egindako diagnostiko guztietan %34,5en ordatz edo muina. Ondoren etorri ziren ikusmenaren arazoak (%22,1) eta lokomozio-aparatuaren asaldurak (%14,4; oin, zango, bizkarrezur eta abarri zegozkienak) hurrenez hurren. Azken bi talde hauek (ikusmena eta lokomozio-aparatuarenak, alegia) izan ziren, umearen garapena erasaten duten egoerekin batera, OHoko 5. eta 8. ikasturteetan gehien ikusi ahal izan zirenak.

XABIER AGIRRE

Kanak Herria Frantziaren izenean berdindua

«**E**SKOLAN irakatsi zidaten nire arbasoek ile blonda eta mustatza zituztela», une horretan FLNKSko kideak zuzen so egiten du telebista kameraruntz. «So egidazue, horrela izan zitekeela uste al duzue?». Iru-diak sekulako indarra hartzen du bi esaldi horien laguntzaz, zeren FLNKSko kidearen azala iluna da, ileak beltz eta kizkurak, eta bere irribarre zabalak hortz xuriak nabarmen arazten ditu. Irribarre ezin radikalago bat.

Hori duela zenbait hilabete gertatu zen. Gaur, irailaren 13 honetan Kaledonia Berria edota Kanakyaren independentzia behin betirako nahi duen erreferendumaren lehen datoak eskeintzen ari dira agentziak; ezin disimulatuzko euforiaz irakurriak dira despatxuak Bat, Handi eta Zatiezin omen den Frantziako Errepublikako komunikabideetan.

BAINA errepara dezagun historia apur bat, ez lur-kentze, kolonizazio eta Kanak Herriaren aurkako sarraski eta exterminio saioz beterik dagoen historia osoa, baizik eta historia hurbila. Noumea da hiriburua, eta bertan nagusi dira europarrak, irla osoa kontuan hartuz nagusi diren bezala. Kanakak gutxiengoa dira beren lurraldeetan. Eta horretan oinarritzen da Gobernu frantsesa ONUk hartutako deskolonizatzeko erabakia errefusatu eta burrukatzeko. Ehun eta berrogeita hamabost mila biztanle ditu Kaledonia Berriak, horietarik berrogeitabost mila azken hogeitaz bertaratu direnak. Hamabost mila inguru ozeaniar eta asiarrak Kanaky bertako jendeen erreindikazio nazionalistei aurre egiteko eramanak izan ziren; hogeitaz mila frantses eta hamar mila oin-beltz (hau da, Alje-

riaren independentzia garaian Frantziaratu zirenetarikoak) zergak ordaintzeko abantailaz eta inbertsiorako erreztasunak bultzaturik iritsi ziren. Zeren 70etako hamarkadan nikela aurkitu zuten irlan. Ordurako kanak tribuei lur emankorrenak kenduak zizkieten, eta kasualitatez egokitu zitzaizkien lur sail horietan idoro zuten nikela geologoen. Ondorio asmatzen ez da zaila, orain nikela amaitu da, baina turismarako paraje egokia dela topatu dute agintariek. Eta horretaz gain, Kanaky Pazifikoko dago, estrategikoki kokaturik indar nuklearrak disuasio arma gisa erabiltzearen alde apostu egin duten bai Miterrand eta bai Chirac-entzat.

KARTA bakarrera eta berandu baino lehen jokatu nahi izan du Gobernu frantsesak Kanakyaren independentziaren hasiera. Erreferenduma egiteko ados zeuden FLNKSkoak. Arazoa, erreferendumean boza nork eman zen. Kanak onartzen zuten kolonizazio prozesuaren biktima historikotzat hartzen dituzten haiek boza eman zezaten. Kaledonia Berria, Australia bezala, zigor leku izan bait zen urtetan, lan bortxatuak egitera kondenatuak ziren europarrentzat. Horien ondorengoentzat onartzen zuten boto eskubidea kanakiek. Chirac-en gobernuak aitzitik azken hiru urteak baino lehen iritsitako guztiei luzatzea erabakia zuen, gehiengoaren printzipio demokratikoan oinarrituz: «Haiek (kanakiek) ez dute gehiengoaren eskubidea eta interesik kontuan hartzen, eta orain arte erabili ez den printzipio berri baten aplikazioa aldarrikatzen dute: bi gizon, botu bakarra. Ez Frantziak ez Nazio Batuek ezin dezakete urrats bat

bera ere eman bide arriskutsu horretan, munduan zehar gehiegikeria guztien aurrerapausu litzateke-eta», eta Hego Afrika aitatzen zuen bozeramale frantziarrak Nazio Batuetako Asanblada Orokorraren aurrean. Hori kopeta, hori!

Kanakyak argi mintzo dira: «Frantziarrek ez zuten erreferendumik galde-tu 1853ko irailaren 24ean kanak lurren jabe egitea erabaki zutenean». 89 herri agertu ziren Kanakyren deskolonizatzearen alde, 24 kontra ONUko Asanbladan (Estatu espainolaren botua nora joan zen asmatzen ez da zaila).

EHUNEKO 98,4 inguruk erabaki du iragan den igandean Errepublikaren altzoan geratzeko. Baina kanak nazionalistek abstentzioa aldarrikatu zuten, eta azken hilabete honetan ugariak izan dira militar frantsek Kaledonia Berriko basoetan kanak tribuen artean eginiko operazioak. Inesperientzia politikoak soilik eramaten du norbait galduko duen erreferendum bat konbokatzea, eta Frantziako Errepublika esperientziaduna da horrelakoetan. Aurretik irabazia zuten erreferenduma. Kanakiek, boikota gorabehera, zera oroitarazten zuten berriki: «Kanak Herriaren independentzia erreindikatze eskubidea berezkoa da, eta ez dago zertan justifikatzen ibili beharrik». Abstentzioa ehuneko 41ekoa izan da.

Eloi Machoro izan zen Kanakyo behin behineko gobernuaren barne ministraria. Lurrak defendatzearen aldeko kanpainak antolatu zituen barrikadak altxatzu bideetan. Eloi Machoro ezezagun batzuk garbitu zuten eta polizia frantziarrak ez du horien trazarik aurkitu. Caldeochen etxeetan sartuz gero arma frango topatuko lituzkete, giza zaleak bait dira oso europarrak. Bere arreba kartzelan dago Thion 86an eginiko errepresio operazioaz geroztik, posta eta bisitarako eskubiderik gabe, beste hirurogeiren bat presoren antzera. Azken aldian kanakiek bake taktikak erabili dituzte, eta mundu osoa izan zen CRSen basakeriaren testigu «Cocotiers» enparantzan eginiko sentada desegiterakoan.

Irailaren 13a amaitzera doa, ondorio ofizialak ezaguturik Chirac pozik da, aferra itxia delakoaren itzurak egiten ditu. Baina afferaren etapa berri bat, are latzagoa oraino, zabaldu besterik ez da egin. Kanak Herriak independentzia lortuko du.

MIKEL ANTZA

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

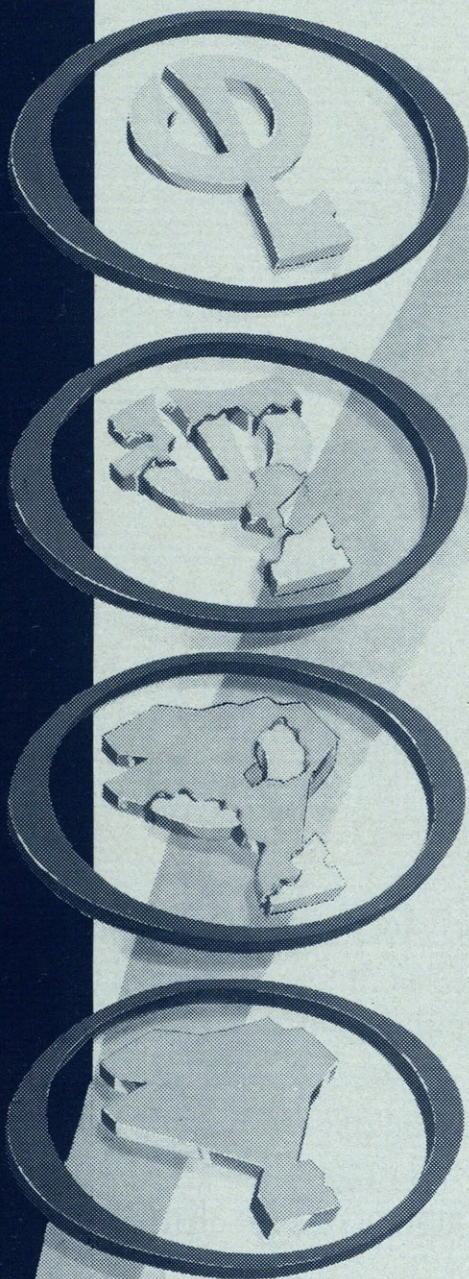
ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"

HERRI GINTZAN

Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- ▶ Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- ▶ Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- ▶ Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

▶ Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren
bulegoan daukadan ko
kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA

N.A.N.

ENPRESA

SINADURA:

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA, Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarrrieta, Pasealekua z/g
Arrasate, Gipuzkoa.

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa